

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1944.

Första kammaren.

Nr 11.

Lördagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 240, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;
nr 241, med förslag till förordningen om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker, m. m.;
nr 242, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1944, m. m.; samt
nr 243, angående anslag till kontrollstyrelsen för budgetåret 1944/45.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1944/45 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 15 december 1939 (nr 856) om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän; och

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 7 juni 1940 (nr 437) angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

nr 94, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkammарväxlar m. m.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kastrering, m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet; och

nr 96, i anledning av väckt motion angående utseende av suppleanter för stads-, kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till ett företag, avseende reglering av vattenståndet i sjön Lången för torrläggning av vattenskadade marker inom Skee, Näsinge och Lommedlands socknar av Göteborgs och Bohus län;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom; samt

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1—3 §§ lagen den 26 maj 1933 (nr 231) om utrotande av berberis å viss mark.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; samt

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från skyldighet att ånyo erlagga till kommissionär i domsaga inbetalade, av kommissionären förskingrade stämpelavgifter.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 102, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 18 och 25 kap. strafflagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kastrering, m. m., såvitt angår genom propositionen framlagt förslag till lag om kastrering.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1944 den 17 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1944—1947 efter herrar A. Amné och J. E. Björnsson, vilka voro i tur att avgå, dels en fullmäktig i riksbanken för återstående delen av valperioden 1944—1945 efter herr P. C. Jonsson, vilken av sagt sig, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1944—1947:

herr Björnsson, Johan Edvard, ledamot av riksdagens
första kammare ..... med 39 röster,

herr Vougt, Allan Georg Fredrik, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... » 39 » ,

för återstående delen av valperioden 1944—45:

herr Myrdal, Karl Gunnar, ledamot av riksdagens
första kammare ..... » 39 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1945 försiggått:

herr Bergvall, John Helmer, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... med 35 röster,

herr Hall, David Emanuel, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... » 34 » ,

herr Janson, Stig, i Frändesta, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... » 33 » .

A. J. Bårg.

Oscar Carlström.

Hjalmar Svensson.

Gust. Björkman.

År 1944 den 17 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1944—1947 efter herr A. A. Lindqvist, som var i tur att avgå, och herr A. I. E. Österström, som avlidit, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1944—1947:

herr Lindqvist, Axel Albert, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... med 35 röster,

herr Larsson, Axel Samuel Emanuel, ledamot av riksdagens
första kammare ..... » 35 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1945 försiggått:

herr Persson, Gunnar, i Falla, ledamot av riksdagens
andra kammare ..... med 35 röster,

herr Svensson, Gustav Hjalmar, i Grönvik, ledamot
av riksdagens andra kammare ..... » 34 » ,

herr Nilsson, Gustaf Valdemar, i Kristinehamn, ledamot av riksdagens andra kammare..... med 33 röster.

A. J. Bårg.

Oscar Carlström.

Hjalmar Svensson.

Gust. Björkman.

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta upp-sätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 248, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner angående utredning om möjligheterna att förbättra det svenska folkets simkunnighet och att införa bestämmelser om obligatorisk simundervisning för landets skolor; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående möjliggörande för elev, som lämnat folkskolan utan att hava erhållit avgångsbetyg, att senare erhålla sådant betyg,

beslöt första kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 250, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående vissa taxefrågor inom telefonväsendet.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag får hemställa, att första kammaren, som den 15 innevarande månad vid behandling av sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 avslagit en inom kammaren väckt motion av enahanda innehåll som andra kammarens beslut, måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 240—243.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap; samt

nr 10, i anledning av väckt motion angående utredning om ändring i gällande lagstiftning i vad angår kvinnas förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap;

statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under fjärde

huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarets fabriksfond;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till engångsanskaffning av maskiner m. m. för byggnads- och reparationsberedskapen;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av vattenfallsstyrelsen åvilande skyldighet att leverera andelskraft till Motala ströms kraftaktiebolag;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Örebro;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa telegrafverket tillhöriga fastigheter;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Sölvesborg—Olofström—Älmhults järnväg;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsatt anläggning av dubbelspår;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till luftskyddsanordningar i transformatorstationer;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för statens brandskola;

nr 56, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående fortsatt disposition av ett till byggnader vid tullstationen i Svinesund för budgetåret 1940/41 anvisat reservationsanslag; samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till mödrahjälp, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m., dels ock motioner väckta i anledning av sistnämnda proposition; samt

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt anslag till dyrtidstillägg å barnbidrag och å ersättning åt blinda, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock motioner, väckta i anledning av sistnämnda proposition;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av väckt motion angående vidgad rätt till restitution av tull och skatt å bensin, som användes för segelflygändamål;

nr 18, i anledning av väckta motioner om revision av familjebeskattningen, m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om viss komplettering av gällande bestämmelser om rätt till avdrag vid taxering av inkomst för fördyrade levnadskostnader vid vistelse utom hemorten; samt

nr 20, i anledning av väckt motion om avdrag vid taxering av inkomst för flyttningskostnader vid tillträddande av annan anställning;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om pensionsförbättring för viss personal tillhörande arméns och marinens övergångsstaten;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta åt Irma Marianne Jansson m. m.;

nr 24, i anledning av väckt motion om tjänstårsberäkning i pensionsavseende för barnmorskan Anna Märta Bystedt;

nr 25, i anledning av väckt motion om rätt till ålders- och familjepension för extra adjunkter med provår vid de statliga läroverken;

nr 26, i anledning av väckta motioner om pension åt två vid polisväsendet anställda personer;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa livräntor m. m.;

nr 28, i anledning av väckt motion om fyllnadspension åt vissa förutvarande befattningshavare vid f. d. Jönköping—Gripenbergs järnväg;

nr 29, i anledning av väckta motioner angående omprövning av frågan om pensionsåldern för statens befattningshavare; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningskyldighet;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 420) angående begränsning av dyrtidstillägg å lön och pension;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 maj 1943 (nr 245) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 28, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i 3 kap. 38 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom; samt

nr 29, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om folkpensionering, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående utredning om inrättande av arbetskuratorsbefattningar;

nr 3, i anledning av väckt motion om utredning rörande särskilda organ för förmedling av utbud och efterfrågan på biträden i hushåll; samt

nr 4, i anledning av väckt motion angående utredning om åtgärder för att bereda den kvinnliga ungdomen ökad utbildning i hemvård m. m.; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om förbilligande av kostnaderna för bakteriologiska undersökningar av dricksvatten m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 21 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 14 och den 15 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 240, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 241, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker, m. m.

Propositionen hänvisades, såvitt angick anslag till Teckning av preferensaktier i ett planerat aktiebolag för övertagande av de allmänna restaurangbolagens rörelse, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 242, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1944, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 243, angående anslag till kontrollstyrelsen för budgetåret 1944/45.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9 och 10, statsutskottets utlåtanden nr 4 och 44—59, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, bevillningsutskottets betänkanden nr 17—20, bankoutskottets utlåtanden nr 22—30, första lagutskottets utlåtanden nr 11, 14 och 15, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—29, jordbruksutskottets utlåtande nr 1, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2—4 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att jordbruksutskottets utlåtande nr 1 skall på morgondagens föredragningslista uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt att sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2 skall på samma föredragningslista uppföras näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 29.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 289, av herr *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

nr 290, av herr *Strand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten;

nr 291, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 292, av herr *Olsson, Oscar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 293, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rationalisering och utbyggnad av skolhälsovården.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.14 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 22 mars förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 244, med förslag till förordning angående indrivning av utskylder hos värnpliktiga m. fl.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 289, av herr *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

nr 290, av herr *Strand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten;

nr 291, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 292, av herr *Olsson, Oscar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 293, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rationalisering och utbyggnad av skolhälsovården.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till utbildningskurser för täckdikningsförmän m. fl.

Punkten 40.

Under punkten 40 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

Vid beräkningen av medelsbehovet för ifrågavarande kurser hade till en kurs för täckdikningsförmän upptagits ett belopp av 7 000 kronor.

I detta samband hade utskottet till behandling, såvitt angick förevarande anslag, förehaft två inom riksdagen väckta till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 218 av herr *Ekströmer* m. fl. samt II: 327 av herr *Persson* i Falla m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av punkt 40 i nionde huvudtiteln till utbildningskurser för täckningsförmän anvisa ett från 7 000 kronor till 21 000 kronor förhöjt anslag och sålunda till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av kronor 84 000.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 218 och II: 327 i förevarande del, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Gabrielsson*, *Alfred Andersson*, *Hagman*, *Andersson* i Löbbo, *Liedberg*, *Ericsson* i Sörsjön och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 218 och II: 327 i förevarande del.

Herr Gabrielsson: Herr talman! I den förevarande punkten förekommer bland annat anslag för utbildning av täckdikningsförmän under nästa budgetår. Kungl. Maj:t har för detta ändamål begärt 7 000 kronor, men reservanterna ha i likhet med motionärerna ansett, att denna summa är alltför liten. När nu täckdikningar planeras såsom beredskapsarbeten i tydligen ganska stor utsträckning, kommer det att behövas utbildade täckdikningsförmän, som kontrollera att arbetena bli ordentligt utförda.

Om täckdikningens betydelse för vårt jordbruk ha motionärerna bland annat yttrat följande: »Det torde vara obestriddigt, att ingen annan åtgärd är så avgörande för jordbrukets drift och dess resultat som jordens täckdikning. En väl planlagd och omsorgsfullt utförd täckdikning, där jordens beskaffenhet så kräver, är en ofrånkomlig förutsättning för en rationell och högtstående jordbruksdrift. Det är också genomgående så, att de efterblivna jordbruksbygderna sakna täckdikning. Det är sålunda denna, som mest avgörande skiljer det högtstående och framåtskridande jordbruket från det stagnerande och efterblivna. Naturligtvis måste det även andra betydelsefulla faktorer till för att ett efterblivet jordbruk skall bli tidsenligt och produktionskraftigt, men dessa faktorer kunna i allmänhet icke arbetstekniskt och ekonomiskt nyttiggöras, förrän täckdikning skett. Konstgödsling kan sålunda icke komma till avsedd effekt, innan jorden är tillfredsställande dränerad. Maskiner och större effektiva arbetsredskap kunna ej med fördel användas, förrän de av öppna diken sönderskurna åkrarna bli sammanlagda till rena fält. Anslag för produktionsfrämjande ändamål bli till avsedd nytta först när jorden blivit tillfredsställan-

Anslag till utbildningskurser för täckdikningsförmän m. fl. (Forts.)
de täckdikad. Uppryckningen av det efterblivna jordbruket måste sålunda i första hand gå genom jordens täckdikning.»

Täckdikningen är obestriddligen den viktigaste betingelsen för en rationell jordbruksdrift, och statsmakterna ha även beviljat anslag till sådana arbeten under en följd av år. I årets statsverksproposition föreslås dels 400 000 kronor till bidrag utan återbetalningsskyldighet och dels ett större belopp till täckdikningslån. Om man nu inte kontrollerar dessa arbeten och ser till, att de bli ordentligt utförda, spolieras ju både lantbrukarnas eget arbete och vad staten offrar.

Jag ber att få erinra om de erfarenheter vi haft av statens bostadsförbättringsverksamhet. I början ansågs en noggrannare kontroll obehövlig; vederbörande hade endast skyldighet att inlämna en planritning och kunde sedan få ut de pengar, som staten beviljade. Denna slapphet i kontrollen har emellertid givit sorgliga erfarenheter, och det har därför blivit nödvändigt att tillsätta särskilda byggnadsakkunniga kontrollanter. Övervakningen av hur dessa stora anslag användas, kostar staten omkring en halv miljon kronor årligen. Motionärerna och reservanterna anse det nödvändigt, att täckdikningsarbeten med statsbidrag och lantbrukarnas egna medel på samma sätt ske under betryggande kontroll.

Nu har statsrådet, som jag sade, begärt 7 000 kronor till en kurs för täckdikningsförmän. Motionärerna hänvisa till att många av de förutvarande täckdikningsförmännen under de senare årens inskränkta dräneringsverksamhet ha sökt sig annat arbete och därför icke äro att påräkna i fortsättningen. Med hänsyn till den önskvärda intensifieringen av täckdikningsverksamheten föreslås därför tre kurser. Kostnaden skulle då komma att bli 21 000 kronor, d. v. s. 14 000 kronor mera än Kungl. Maj:t föreslagit. Denna kostnadsökning är ju en bagatell i jämförelse med vad själva täckdikningsarbetena komma att kosta, och när grävningarna väl ha blivit gjorda är det för sent att komma med någon kontroll. Vi ha ansett det nödvändigt att få utbildade förmän som kunna övervaka arbetena från början och till dess rören ligga i marken. Om vårt yrkande, såsom jag hoppas, kommer att bifallas, skulle det öka statsutgifterna med endast 14 000 kronor.

Jag ber för den skull, herr talman, att få hemställa om bifall till reservationen, vilken överensstämmer med motionen.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Det är alldeles riktigt som i motionen anföres, att täckdikningen hör till de allra betydelsefullaste förbättringsåtgärderna inom jordbruket. Anledningen till att den under de senare åren ej kunnat forceras i den utsträckning, som skulle varit önskvärd, är att söka i den av kända skäl knappa tillgången på arbetskraft.

Det i huvudtiteln begärda anslaget till utbildning av täckdikningsförmän hänför sig till det onormala läge, som varit rådande under de senare åren. Av investeringsanslaget har emellertid beviljats medel till kurser för lämpliga förrättningsmän, som skola göra upp täckdikningsplaner i väsentligt vidgad omfattning, och likaså har ett belopp reserverats för att under viss tid anställa sådana som kunna utföra dessa planer när normalare förhållanden, såsom vi hoppas, någon gång skola inträda. Jag instämmer i vad som sagts om nödvändigheten av effektiv kontroll vid täckdikningsarbetena, och det är för att möjliggöra en sådan övervakning som medel ha avdelats till kurser för täckdikningsförmän, därest ett sådant läge inträder att planerna på intensifierade täckdikningsarbeten kunna sättas i verket. Det är 90 000 kronor som för någon tid sedan anvisades till detta ändamål av investeringsmedel, således ett betydligt större belopp än det reservanterna här yrka på. Dessa medel

Anslag till utbildningskurser för täckdikningsförmän m. fl. (Forts.)
stå alltså redan nu till disposition, och hushållningssällskapen ha därmed möjlighet att, så snart förhållandena det medgiva, sätta in sakkunniga och lämpliga krafter på detta område.

Jag har velat lämna dessa upplysningar med anledning av vad som anförts i utskottets utlåtande och yrkandet i reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Efter statsrådets anförande kunde det måhända anses överflödigt att tillägga någonting i detta ärende, men jag anser mig ändå med några ord böra ange de skäl, som för utskottet varit avgörande vid dess ställningstagande.

I anslutning till de i förevarande punkt i huvudtiteln väckta motionerna har yrkats, att riksdagen vid behandlingen av punkten 40 i nionde huvudtiteln måtte till utbildningskurser för täckdikningsförmän anvisa ett från 7 000 kronor till 21 000 kronor höjt anslag och sålunda till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 kronor.

Utskottet delar givetvis motionärernas mening att det är av största vikt, att kompetenta täckdikningsförmän finnas att tillgå. Vad motionärerna vidare anført beträffande täckdikningens utomordentliga betydelse för växtligheten o. s. v. kan utskottet obetingat ansluta sig till.

Att utskottet det oaktat icke ansett sig böra tillstyrka motionerna, beror huvudsakligen på följande skäl. I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag har anslagsbehovet vad beträffar kursen för täckdikningsförmän med hänsyn till stegrade rese- och inkvarteringskostnader beräknats till 7 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 500 kronor jämfört med det för innevarande budgetår beräknade beloppet. Då den vid innevarande budgetårs utgång uppkommande reservationen beräknats uppgå till omkring 75 000 kronor, har anslaget i årets statsverksproposition upptagits till 145 000 — 75 000, alltså 70 000 kronor. Jag anser mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på att beloppet under förevarande punkt i huvudtiteln är detsamma som lantbruksstyrelsen föreslagit. Man måste enligt min mening förutsätta, att lantbruksstyrelsen, som, så vitt jag förstår, bör ha tillgång till alla erforderliga uppgifter i fråga om behovet av täckdikningsförmän, bättre skall kunna bedöma saken än några enskilda motionärer ha möjlighet att göra.

Utskottet är i förevarande punkt på samma linje som Kungl. Maj:t, och jag tror jag vågar säga, att inga sådana skäl vare sig under utskottsbehandlingen eller vid dagens debatt här i kammaren ha framkommit, som skulle kunnat ge mig anledning att biträda motionärernas hemställan.

Nu ha vi av statsrådets anförande hört, att ett belopp av ytterligare 90 000 kronor nyligen ställts till förfogande för här ifrågavarande ändamål, därest behov av ett större antal täckdikningsförmän på grund av ändrade tidsförhållanden skulle uppkomma, och under sådana omständigheter tror jag det är all anledning att bifalla utskottets hemställan.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets utlåtande i den nu föredragna punkten.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Om den upplysning, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss lämnade, varit bekant i utskottet, när nionde huvudtiteln behandlades, hade troligen ingen reservation på denna punkt förekommit. Men när saken var alldeles obekant, ansågo reservanterna i likhet med motionärerna att det lilla belopp av 7 000 kronor, som föreslås i propositionen, praktiskt taget var detsamma som ingenting.

Anslag till utbildningskurser för täckdikningsförmän m. fl. (Forts.)
Minimum borde enligt vår mening vara tre kurser till ett belopp av 21 000 kronor.

Skälet till vårt ståndpunktstagande var den erkänt stora betydelsen av detta beredskapsarbete. Knappast något annat arbete kan ge lika stort positivt resultat som just dräneringen. Vi veta också att det i vårt land alltjämt finnes mycket stora arealer, som ej äro dränerade. Det är ingen bagatell att utföra en täckdikning. Områdena måste avvägas och kartläggas, och det kunna inga andra göra än de, som äro förtrogna med uppgiften och ha fått de kunskaper som erfordras. Vi ansågo det därför vara på sin plats att öka anslagsbeloppet i detta fall för att därigenom skapa möjligheter att i god tid utbilda folk som kunde taga hand om detta arbete.

Efter de upplysningar herr statsrådet nu har lämnat vill jag bara uttrycka förhoppningen att medlen skola ställas till förfogande i god tid och att kurserna skola komma i gång omedelbart.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Linderot: Herr talman! Det kanske förvånar någon att jag tar till orda i en fråga om utbildning av täckdikningsförmän, men jag gör det för att rikta uppmärksamheten bland industriörternas och städernas representanter på att denna fråga icke är så bagatellartad som den möjligen kan synas vara och att det inte bara är en lämplighetsfråga att dryftas mellan olika jordbrukarrepresentanter, om man här skall följa utskottet och Kungl. Maj:t eller reservanterna.

På riksdagens bord komma senare efter vederbörlig utskottsbehandling några stora motioner, där hela frågan om jordbruksnäringen behandlas från mera långtsiktande och principiella utgångspunkter. En av de större frågor, som det kräves att statsmakterna då skola taga ståndpunkt till, är hur man skall kunna åstadkomma en rationell och synnerligen utvidgad täckdikning på de arealer, där den jordbrukande befolkningen utövar sin produktiva verksamhet. Av den anledningen finner jag det litet småsnällt att man har avvisat motionerna i denna fråga; så vitt jag i hastigheten kunde se, rör det sig om en differens på 14 000 kronor.

För närvarande behövas icke flera täckdikningsförmän, säger man. Men om ett eller två år kommer man att vara synnerligen glad, om det finns god tillgång på kompetenta fackmän för en mycket utvidgad täckdikning inom det svenska jordbruket. Därför har jag velat ta ordet i en fråga, som man annars kanske gärna vill betrakta såsom en detaljfråga för jordbruksrepresentanterna att sinsemellan tvista om. Jag har velat rikta uppmärksamheten på att motionärerna äro förutseende och vilja taga hänsyn till det behov, som uppstår kanske redan nästa år.

Det vore enligt min mening tillbörligt, att representanterna från städer och industriorter stödde motionärerna gent emot Kungl. Maj:t och utskottet, vilka här representera en sparsamhetslinje som faktiskt i längden icke alls innebär någon sparsamhet. Om man ger motionärerna rätt och alltså följer reservanterna, har man gjort en god gärning för jordbruksnäringen i den allra närmast liggande framtiden.

Med dessa ord ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Herr talman! Jag skulle bara vilja upplysa om att den s. k. 27-mannakommittén gjort vissa uttalanden i en promemoria, som tillställts Kungl. Maj:t, och de ha givit anledning till att hushållningssällskapen genom lantbruksstyrelsen beordrats göra en inventering

Anslag till utbildningskurser för täckdikningsförmän m. fl. (Forts.)
av förefintliga önskemål om täckdikning. Om jag inte missminner mig, utvisade de inkomna svaren under den korta tid enquêten varade att intresset fanns för täckdikning av omkring 35 000 hektar. Detta visar att även jordbrukarna själva förstå, vad täckdikningen betyder.

När riksdagen beviljade ett anslag för att möjliggöra en intensifiering av vissa för jordbrukets utveckling viktiga arbeten, så snart förhållandena medgäve, var avsikten just att det skulle användas för sådana ändamål som detta. De 90 000 kronor jag förut nämnde ha utanordnats just av det anslaget och kunna tagas i anspråk omedelbart. Följaktligen kan en kursverksamhet sättas i gång när som helst, så att lämpliga personer komma att finnas tillgängliga både för planers uppgörande och för den kontroll och tillsyn, som täckdikningsförmännen utöva, medan däremot de kurser, som åsyftas i reservationen, icke skulle hållas förrän under nästa budgetår.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Även om det i utskottet varit känt, vad statsrådet i dag meddelat, hade enligt min uppfattning ändå en reservation avgivits på denna punkt, ty det är ju här fråga om, huruvida det nu skall hållas en enda eller tre kurser för utbildning av täckdikningsförmän. Alla veta ju, att det, såsom motionärerna framhålla, efter kriget kommer att fordras ett omfattande arbete på detta område, ett arbete som är oundgängligen nödvändigt och samtidigt det mest lönande, då det gäller att åstadkomma en rationalisering av jordbruket. Då förmena vi, att man inte bör dröja med utbildningen av flera täckdikningsförmän till nästa år, utan att denna sak bör vara uppklarad tidigare. Fördenskull ha vi ansett, att dessa 14 000 kronor mycket väl skulle kunna beviljas i år, så att denna utbildning kan börja redan under nästa budgetår.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Jag vill endast ännu en gång meddela, att de 90 000 kronor, som ställts till förfogande, räcka såväl till redan påbörjade kurser under innevarande budgetår som till kurser under nästa budgetår — det är ju ifrågasatt 20 och inte allenast 3 kurser.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gabrielsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för

ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 54.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 41—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 61 och 62.

Lades till handlingarna.

Punkterna 63—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

*Anslag till
lindring i
mindre be-
medlades
kostnader för
djursjukvård.*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 315, av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte

1. besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i gällande förordning om statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård, att den i tillämpliga delar bragtes i överensstämmelse med förordningen om statsbidrag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, samt

2. till Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte till Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

B. att motionen II:315 måtte anses besvarad med vad utskottet under punkten anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Edmund Eriksson*, *Alfred Andersson*, *Emil Petcrsson*, *Ericsson* i Sörsjön, *Måler* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte till Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

B. att riksdagen i anledning av motionen II:315 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till 1945 års riksdag angående ändring i gällande bestämmelser om statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

Anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.
(Forts.)

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Till föreliggande punkt har fogats en reservation. Reservanterna förmena i likhet med motionären, att större hjälp bör beredas mindre bemedlade jordbrukare i avseende på kostnaderna för djursjukvården. Som alla förstå, föreligger det behov av utsträckt stöd åt dessa tusen och åter tusen fattiga småbrukare i landet, som kanske många gånger på grund av de stora kostnaderna inte ha råd att söka veterinär för sina djur. De göra det i många fall inte förrän i allra sista minuten. En förlust av en ko eller en häst kan emellertid ofta betyda ekonomisk ruin för dessa människor.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Eftersom herr Alfred Andersson ansett sig böra yrka bifall till reservationen, skall jag med några få ord be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I den i anslutning till punkten väckta motionen hemställes, att riksdagen måtte 1) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i gällande förordning om statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård, att den i tillämpliga delar bringas i överensstämmelse med förordningen om statsbidrag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, samt 2) till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 kronor.

Såsom framgår av utskottsutlåtandet föreligger ingen egentlig skillnad mellan utskottets förslag och reservationen. Även utskottet delar motionärernas mening såtillvida, att den av riksdagen förutsatta författningsändringen snarast bör genomföras. Utskottet är däremot tveksamt, huruvida jämställdhet mellan ifrågavarande båda bidragsformer bör åvägabringas, d. v. s. mellan sjukvård för människor och djursjukvård. Utskottet förmenar således, att det kanske bör tagas under övervägande, om jämställdheten i förevarande fall bör vara total mellan en människa och vilket husdjur som helst.

Beträffande den för erhållande av dylikt bidrag bestämda inkomst- eller förmögenhetsgränsen föreligger ingen skillnad mellan å ena sidan utskottets och å andra sidan reservanternas förslag.

Utskottet är sålunda icke berett att nu taga ställning till motionärernas förslag, utan anser, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare överväga spörsmålet samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kan föranledas.

Vad beträffar utskottets hemställan är enda skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas förslag, att majoriteten ansett det tillräckligt med nyssnämnda uttalande i motiveringen, under det att reservanterna föreslå skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med motionen. För min del anser jag, att ett uttalande i motiveringen bör ha samma inverkan på Kungl. Maj:t som en särskild skrivelse i ärendet.

I fråga om anslagsbeloppet föreligger inte heller någon skillnad. Både utskottsmajoriteten och reservanterna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om ett förslagsanslag för ifrågavarande ändamål av 150 000 kronor.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av

Anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.
(Forts.)

det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Alfred*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 75, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 76—78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79.

Lades till handlingarna.

Punkterna 80—95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 96.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Särskilt bidrag till svenska vall- och mosskulturföreningen för anskaffande av konstgödselmedel för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 34 000 kronor.

Anslag till mosskultur-föreningen för anskaffande av konstgödselmedel.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 153 av herr *Linnér* m. fl. samt II: 323 av herr *Andersson* i Gisselås m. fl., vari hemstälts, att det av Kungl. Maj:t föreslagna särskilda bidraget till svenska vall- och mosskulturföreningen för anskaffande av konstgödselmedel för budgetåret 1944/45 måtte bestämmas till 53 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 153 och II: 323, till Särskilt bidrag till svenska vall- och mosskulturföreningen för anskaffande av konstgödselmedel för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 34 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Janson* i Frändesta ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 153 och II: 323.

Anslag till mosskulturföreningen för anskaffande av konstgödselmedel.
(Forts.)

Herr Linnér: Herr talman! Såsom framgår av jordbruksutskottets utlåtande, utgör skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas äskanden på denna punkt allenast 19 000 kronor. Bakom detta ganska obetydliga belopp döljer sig emellertid en icke obetydlig fråga.

Svenska vall- och mosskulturföreningen har under en lång följd av år bedrivit dels försöksverksamhet och dels upplysningsverksamhet med avseende på den lämpliga användningen av konstgödselmedel. Denna användning rör dels slättervallar och dels ordnade beten. De fält, som tagas i anspråk, tillhöra emellertid ofta småbrukare, som inte ha råd att själva köpa konstgödselmedel. Föreningen har därför i stor utsträckning måst bistå dem med kostnaderna för dessa medel. Under de senare åren ha kostnaderna för konstgödsel stigit synnerligen avsevärt. Om föreningen skall kunna fortsätta med sin hittillsvarande verksamhet, kräves det antingen, att föreningen lägger kostnaderna på de enskilda, d. v. s. på småbrukarna, eller att föreningen erhåller ett förhöjt statsbidrag, som motsvarar kostnadsökningen.

För att undgå de båda sämre alternativen, att antingen behöva inskränka verksamheten eller att begära ett ökat tillskott från de enskilda jordbrukarna, har föreningen begärt en förhöjning av statsanslaget, motsvarande den ökade kostnaden. Lantbruksstyrelsen har kontrollerat kostnadsberäkningen och kommit till det resultatet, att anslaget behöver ökas med omkring 111 procent jämfört med anslaget 1940/41. Det motsvarar just den ökning av 19 000 kronor som föreningen begärt.

Det vore utan tvivel stor skada, om föreningen skulle behöva inskränka sin verksamhet. Departementschefen och utskottet ha såsom skäl, då de säga nej till ett ökat anslag och således förutsätta att verksamheten skall inskränkas, åberopat att en utredning angående föreningens framtida organisation och verksamhet för närvarande pågår. Det är alldeles riktigt att så är förhållandet, men denna utredning rör framför allt själva organisationen av föreningens verksamhet. Jag tror emellertid knappast att verksamheten med olika försök och demonstrationer av konstgödselns användning i skilda delar av vårt land skall kunna inskränkas i framtiden. Det vore därför, såvitt föreningen har kunnat finna, skada, om under utredningens gång denna verksamhet skulle behöva avbrytas eller inskränkas.

Då det här är fråga om ett synnerligen anspråkslöst belopp och detta belopp framför allt kommer en del småbrukare, enkannerligen i Norrland, till godo, tillåter jag mig, herr talman, hemställa om bifall till reservationen, vilken innefattar förslag om bifall till motionen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Såsom herr Linnér mycket riktigt nämnde, är skillnaden mellan det belopp som utskottet förordar och det reservanternas förordade jämförelsevis obetydligt. Den utgör endast 19 000 kronor. Utskottet har emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka denna anslagshöjning vid innevarande års riksdag. Anledningen härtill är närmast, vilket även av herr Linnér berördes, att det för närvarande pågår en utredning angående svenska vall- och mosskulturföreningens framtida organisation. Att under sådana förhållanden, så att säga i föreningens kanske elfte timme, höja detta anslag i enlighet med motionärernas yrkande har utskottet inte ansett lämpligt och motiverat.

Utskottet har därför ansett det vara riktigt att följa Kungl. Maj:ts förslag, med vilket utskottets hemställan sammanfaller och till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Anslag till mosskulturföreningen för anskaffande av konstgödselmedel.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Linnér* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 96, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 97—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 101 och 102.

Lades till handlingarna.

Punkterna 103 och 104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 105—107.

Lades till handlingarna.

Punkterna 108—114.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 115.

Lades till handlingarna.

Punkterna 116—118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 119.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till ladugårdsförbättringar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

*Anslag till
ladugårdsför-
bättringar.*

Anslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 418, av herrar *Gustafsson* i Lekåsa och *Andersson* i Hedensbyn, vari hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag för ladugårdsförbättringar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor. I motiveringen till motionen ha därjämte föreslagits vissa ändringar i föreskrifterna för bidragens utlämnande.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II: 418, till Bidrag till ladugårdsförbättringar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Andersson* i Hedensbyn, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 418.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Eftersom jag i fjol väckte en motion, liknande den det här gäller och då det föreligger en reservation, skall jag be att få säga några ord.

Jag skall inte upprepa alla argument, som jag i fjol framförde rörande behövligheten av ett förhöjt anslag för bidrag till ladugårdsförbättringar. Det är obehövt, då kammarens ledamöter lika väl som jag känna till, hur många dåliga ladugårdar det finns här i riket. Jag förmodar, att vi även äro överens om att det är behövt att hjälpa till för att få dem förbättrade, liksom vi äro överens om att de utgöra ett mycket lämpligt arbetsobjekt vid en inträffad arbetslöshet.

Departementschefen uttalar, att det bör övervägas, huruvida å beredskapsstat bör upptagas ytterligare medel för ifrågavarande ändamål, och detta får väl utgöra en tröst. Departementschefen säger emellertid även: »Vid verksamhetens handhavande bör emellertid tillses, att bidrag icke beviljas för förbättringsarbeten å fastighet som kan antagas inom en nära framtid komma att sammanslås med annan fastighet eller uppdelas för komplettering av andra fastigheter i syfte att åstadkomma bärkraftiga jordbruk.» Denna synpunkt på frågan är mycket betydelsefull, och man kan fråga sig, om inte det vore lämpligt att det organ, som handhar och är ämnat att handha tillsynen över förstärkningen av ofullständiga jordbruk, nämligen de statliga egnahemsnämnderna, borde handha även fördelningen av detta anslag, i all synnerhet som flera av dessa nämnder — framför allt i de norrländska länen, där det främst blir fråga om att utdela statsbidrag — ha byggnadsbyråer och byggnadssakkunskap till sitt förfogande, vilket gör det lätt för dem att sköta denna verksamhet. Jag ber att få fråga herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, om man inte i framtiden skulle kunna överlåta handhavandet av ladugårdsförbättringarna till de statliga egnahemsnämnderna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen, vilken innebär bifall till den motion som väckts i ärendet.

Herr Tjällgren: Herr talman! Såsom framgick av den siste ärade talarens anförande har utskottet i samband med behandlingen av denna punkt i propositionen haft till behandling jämväl en motion, väckt i andra kammaren, i vilken yrkats, att anslaget för bidrag till ladugårdsförbättringar måtte höjas från 250 000 kronor till 1 000 000 kronor, alltså med inte mindre än 750 000 kronor. Vidare ha i motionen yrkats vissa ändringar i föreskrifterna för bidragens utlämnande.

Som skäl för anslagshöjningen ha motionärerna anført bland annat att med de krav, som numera ställas på ladugårdsbyggnader, och de kostnader, som

Anslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

äro erforderliga för att uppfylla dessa krav, täcka statsbidragen endast 15 å 20 procent av kostnaderna. Detta måste anses vara alltför oförmånligt; många jordbrukare, som gärna skulle vilja söka statsbidrag, kunna ej göra detta, därför att den återstående delen av kostnaderna blir för dryg för dem. De kunna icke anskaffa medel för att täcka dessa kostnader. På så sätt komma många planerade ladugårdsförbättringar icke till stånd.

För min del vill jag på det livligaste instämma i detta motionärernas uttalande. Det är ett faktum, som icke kan bestridas, att byggnadskostnaderna för närvarande i allmänhet ställa sig så höga, att det åtminstone för landsbygdens vidkommande är praktiskt taget omöjligt att låta utföra någon nybyggnad av vad slag som helst, ja, i många fall icke ens nödvändiga reparationer. Om man sedan jämför dessa förhållanden med de stora krav som numera med rätta ställas på ladugårdarnas beskaffenhet såväl i fråga om själva byggnaden som dess inredning, så saknas enligt min mening icke skäl för en höjning av de för ändamålet utgående statsbidragen.

Att utskottet emellertid icke ansett sig nu böra tillstyrka någon höjning av anslaget beror närmast därpå, att departementschefen i propositionen uttalat, att det torde böra övervägas, huruvida å beredskapsstat böra upptagas ytterligare medel för ändamålet. Detta uttalande har utskottet så att säga tagit fasta på. På grund härav har jag — ehuru jag, som sagt, erkänner, att bärande skäl finnas för en höjning av anslaget — kunnat ansluta mig till utskottets hemställan. Jag vågar emellertid uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke måtte uraktlåta att taga spörsmålet under omprövning.

Beträffande den av motionärerna ifrågasatta ändringen i villkoren för erhållande av ladugårdsförbättringsbidrag har utskottet icke ansett tillräckligt bärande skäl föreligga härför. Bidragen utgå som bekant för närvarande endast till jordbrukare i vissa delar av landet, nämligen Norrland samt Göteborgs och Bohus län. Undantagsvis kan bidrag utgå till jordbrukare i övriga delar av landet, om förhållandena äro likartade med dem inom de nämnda länen och därjämte, som det heter, särskilda omständigheter prövas föreligga. Enligt min mening är behovet av ladugårdsförbättringsbidrag störst inom de norrländska länen och möjligen vissa andra län. Skulle man nu utvidga området för bidragsverksamheten på sätt motionärerna föreslagit, skulle måhända det beviljade anslaget komma att uppdelas på ett sätt, som säkerligen icke vore till gagn för det ändamål, för vilket det är avsett.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 120—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

*Anslag till
uppförande
av siloan-
läggningar*

Anslag till uppförande av siloanläggningar. (Forts.)

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen I: 219 av herr *Nilsson, Bror*, m. fl. och II: 331 av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av kronor 200 000.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 219 och II: 331, till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren* och *Andersson* i Hedensbyn, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 219 och II: 331.

Herr Tjällgren: Under denna punkt har jag, herr talman, tillåtit mig att anmäla reservation mot utskottets förslag. Såsom framgår av propositionerna och utskottets utlåtande, har lantbruksstyrelsen hemställt om en höjning av anslaget till uppförande av siloanläggningar från 150 000 kronor till 200 000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid inte ansett sig kunna begära högre anslag än det som för innevarande år utgår, eller 150 000 kronor. I ett par motioner till årets riksdag har yrkats, att anslaget måtte höjas till det belopp, som lantbruksstyrelsen förordat, d. v. s. 200 000 kronor. Såsom skäl härför har i motionerna anförts, bland annat, att det för landets livsmedelsförsörjning är av den största vikt, att äggvitetillgången i husdjurens, särskilt kornas, foderstater säkerställes. Det har visat sig, att tillgången på tidigt skördat och väl bärgat hö jämte grönmassa, konserverad i silos enligt den så kallade A.I.V.-metoden, äro de säkraste och bästa källorna för detta betydelsefulla näringsämne. Tillgången på de annars äggviterika oljekakorna är ju, framhålles vidare i motionen, under nuvarande krisläge begränsad. Genom de medel, som riksdagen hittills anvisat till anläggandet av silos, har nämnda konserveringsmetod vunnit en glädjande spridning bland landets jordbrukare, och det vore synnerligen önskvärt, om metoden vunne än ytterligare spridning, säga motionärerna slutligen.

Enligt min mening är detta resonemang fullkomligt riktigt. Därför har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna. Då så emellertid icke skett, har jag jämte en ledamot av andra kammaren antecknat mig som reservant mot utskottets beslut.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, vilket är detsamma som bifall till motionen.

Herr Granath: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, vilket är detsamma som bifall till propositionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Anslag till uppförande av siloanläggningar. (Forts.)

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 123, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 124—153.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 154.

Lades till handlingarna.

Punkterna 155—164.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 165 och 166.

Lades till handlingarna.

Punkten 167.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 168.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 100 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

*Anslag till
gottgörelse till
fiskerinäring-
en för erlagd
bensinskatt.*

I detta samband hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 226 av herrar *Lodenius* och *Gustavson* samt II: 319 av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till Gottgörelse för fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 242 436 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 226 och II: 319, till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 100 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Tjällgren* och *Andersson* i Hedensbyn ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 226 och II: 319.

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)

Herr **Tjällgren**: Herr talman! I anslutning till den nu föredragna punkten har väckts ett par motioner med yrkande att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt måtte höjas från 100 000 kronor till 242 400 kronor. Motionernas yrkande innebär alltså en ökning med 142 400 kronor i förhållande till det av Kungl. Maj:t begärda beloppet. De i restitution till fiskerinäringen lämnade medlen skola, såsom kammarens ledamöter torde ha sig bekant, användas till fiskets och fiskerinäringens befrämjande och fördelas av hushållningssällskapens förvaltningsutskott efter förslag av vederbörande fiskerinämnader. I motionerna framhålls, att den inknappning av dessa anslag, som skett under de senaste åren, har medfört, att beloppet av tilldelade medel för detta ändamål blivit allt mindre. Då därtill kommer, framhålls vidare i motionerna, att största delen av den förbrukade brännoljan tilldelas storsjöfisket, och lantbruksstyrelsen vid fördelning av de tillgängliga medlen lagt förbrukningen inom respektive områden till fördelningsgrund, har följden blivit att östersjöfisket erhållit mycket ringa anslag. Medlen ha i regel, såsom nämnts, fördelats av vederbörande läns hushållningssällskap. De ha använts för olika ändamål såsom till anläggande av fiskebryggor, telefonanläggningar till fiskeplatser, upprensning av farleder, väg- och broanläggningar o. s. v. Motionärerna framhålla vidare, att exempelvis på ostkusten bedrivs fisket oftast i samband med annat arbete såsom binäring. I de flesta fall är det mindre jordbrukare, som bedriva fisket. Genom att möjliggöra för denna befolkning att utnyttja fisket löser man för dessa jordbrukare frågan om deras försörjning genom denna binäring. De stora fiskehamnar, som med statens stöd eller i statens egen regi anläggas, kunna på grund av avstånden från kustbefolkningens hemvist icke utnyttjas, men erfarenheten har visat, att man med relativt ringa stöd från det allmänna kan möjliggöra för denna befolkning att skaffa sig utkomst. Inte minst i dessa tider har, anse motionärerna, fisket betytt ofantligt mycket för folkförsörjningen.

Då det torde föreligga ett stort behov av medel för åstadkommande av förbättrade förhållanden längs hela östersjökusten, anse motionärerna det icke riktigt, att de medlen, som fiskarna själva erlagga i bensinskatt, användas för andra ändamål.

Det är huvudsakligen av dessa skäl, som motionärerna hemställt om förhöjt anslag för ändamålet. Då enligt min mening dessa skäl äro bärande, har jag inom utskottet yrkat bifall till motionerna. Då detta yrkande inte vunnit resonans inom utskottet, har jag anmält reservation mot utskottets förslag. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **Lodén**: Herr talman! Sedan utskottets ärade ordförande motiverat sin inställning till denna fråga, skall jag be att helt få ansluta mig till vad han yttrat. Jag instämmer även i hans yrkande om bifall till den avgivna reservationen.

Herr **Anderberg**: Herr talman! Jag nödgas på denna punkt gå emot utskottets ärade ordförande, som reserverat sig mot utskottets förslag. Det är sällan jag under mitt arbete i utskottet träffat på en motion, som i sådan grad som här är fallet överdriver proportionerna.

Det förhåller sig ju så, att av den bensinskatt, som erlagges av fiskarena, återbäres en del. Förra året erlade fiskarena sammanlagt 242 436 kronor i bensinskatt. Nu har det av Kungl. Maj:t föreslagits, att av detta belopp skulle restitueras 100 000 kronor att användas till för fiskerinäringen nyttiga ändamål. Ifrågavarande anslag utgjorde till och med år 1938, så länge vi hade

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)
bensindrift i full utsträckning, 90 000 kronor. År 1939 höjdes anslaget i anledning av motioner från det håll jag representerar till 150 000 kronor. Då var ju bensinskatten något helt annat än vad den nu är. År 1941 sattes anslaget ned till 100 000 kronor. Numera använda ju fiskarena i stor utsträckning brännolja, och härför utgår ingen skatt. Det är i anledning härav som beloppet har sänkts.

Nu heter det i motionen: »Den inknappning av dessa anslag, som skett under de senaste åren, har emellertid medfört, att beloppet av tilldelade medel för detta ändamål blivit allt mindre.» Av den redogörelse som jag lämnat framgår emellertid, att anslaget inte har blivit mindre. Den nedskärning till 100 000 kronor som skett, har berott på nedgången i bensinförbrukningen. I motionen framhålls vidare: »Då därtill kommer att största delen av den förbrukade brännoljan tilldelats storsjöfisket och lantbruksstyrelsen vid fördelning av de tillgängliga medlen lagt förbrukningen inom respektive områden till fördelningsgrund, har följden blivit att östersjöfisket erhållit mycket ringa anslag.» Jag vet inte, varifrån man fått detta. De verkliga fakta ligga helt annorlunda till. Jag har här uppgift å de belopp, som tilldelats västkustfisket — omfattande Bohuslän och Halland — under de senaste åren. År 1939 erhöll västkustfisket 7 700 kronor av ett anslag om 150 000 kronor, år 1940 10 400 kronor av 150 000 kronor, år 1941 7 700 kronor av 100 000 kronor, år 1942 5 800 kronor av 100 000 kronor och år 1943 7 100 kronor av 100 000 kronor. Ända här man panna att säga, att västkustfisket får en stor del av anslaget.

Däremot har Kalmar läns södra hushållningssällskap — ett par av motionärerna äro just från detta län — erhållit betydande belopp. År 1939 fick detta hushållningssällskap 18 146 kronor och år 1940 21 983 kronor. År 1941 sjönk anslaget till 6 515 kronor. År 1942 fick hushållningssällskapet 5 448 kronor och 1943 2 087 kronor.

Det har alltså blivit en kraftig sänkning, men vad är anledningen härtill? Jo, tidigare fördelades anslaget mellan de olika hushållningssällskapen på grund av preliminära uppgifter från fiskeritjänstemännen. Men från och med 1941 — det är då anslaget till Kalmar läns södra hushållningssällskap sjönk — har fördelningen skett på grundval av exakta uppgifter från länsstyrelserna. För år 1943 utgör anslaget till detta hushållningssällskap, såsom jag nämde, 2 087 kronor. Med samma fördelningsgrund — 2 procent av hela anslaget — skulle hushållningssällskapet, om motionen bifalles, få 4 800 kronor. För detta belopp tror man nu, att man skall kunna bygga fiskehamnar och bryggor och allt möjligt. Det säges ju i motionen, att medlen användas för olika ändamål, såsom till anläggande av mindre fiskebryggor, telefonanläggningar till fiskeplatser o. s. v. Det anföres ett exempel på, hur man på en plats på Öland kunnat bygga en brygga, vid vilken kunde placeras inte mindre än sju motordrivna fiskebåtar. Men är det någon som tror, att man vid denna långgrunda kust kan lägga sju motordrivna fiskebåtar vid en brygga utan vågbrytare och utan en verklig fiskehamn? Anslaget till fiskehamnar redovisas ju under sjätte huvudtiteln, och därifrån får man taga pengar, när det är av behovet påkallat. Men jag kan inte förstå, att ett bifall till denna motion skulle kunna hjälpa Kalmar läns södra hushållningssällskap. Detta hushållningssällskap skulle, som jag sade, få 4 800 kronor, och med det beloppet kan man väl inte vidtaga några särskilt genomgripande åtgärder.

Utskottet har här följt de principer som tidigare tillämpats. Det sades tidigare ifrån att en tredjedel av bensinskatten skulle återbetalas, men något beslut härom finnes inte nu. Fiskarena äro inte i sämre ställning än tidigare. Jag kan nämna, att i Stockholms län med dess stora skärgårdar och många fiskare fick hushållningssällskapet år 1940 18 199 kronor, medan Kalmar

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)
läns södra hushållningssällskap, som jag förut sagt, fick 21 983 kronor. Men år 1943 — med de nya exakta fördelningsgrunderna — fick Stockholms län 28 398 kronor, medan Kalmar läns södra fick 2 087 kronor.

Jag kan inte finna, att vi ha gjort något som helst oriktigt genom att följa de exakta fördelningsgrunderna. Utskottet har inte i fråga om ett anslag sådant som det förevarande kunnat gå längre än Kungl. Maj:ts föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som är detsamma som utskottets förslag.

Herr Lodenius: Herr talman! Det har här framförts vissa anmärkningar närmast mot de i motionen anförda exemplen. Jag skall inte gå närmare in på denna sak, men jag tillåter mig påpeka, att själva motivet för motionen är närmast att återställa det läge som tidigare rått. Det har förut, såvitt jag vet, varit så, att hela den av fiskarena betalda bensinskatten restituerats för att användas till fiskerinäringens befrämjande. Det är närmast ett återgående till detta läge, som åsyftas. Såsom motionärerna framhålla, ha enligt av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningar till fiskare enligt av länsstyrelserna lämnade uppgifter utlämnats 1 817 555 liter motyl 85 och 765 198 liter motyl 50, motsvarande 655 232 liter bensin. Med nuvarande skattesats, 37 öre per liter, ha fiskarena för nämnda kvantitet erlagt skatt med sammanlagt 242 436 kronor. Och hela detta belopp bör enligt motionärerna återbetalas till fiskarena. Detta får väl anses vara en ganska rimlig begäran.

Vad fördelningen av anslaget beträffar, blir denna givetvis beroende på bensintilldelningen. Det framhölls av herr Anderberg, att Stockholms län fått ett särskilt högt anslag. Detta sammanhänger väl med, att detta läns tilldelning av bensin varit större nu än tidigare. Hurudan fördelningen nu än må vara, kan man väl inte komma ifrån, att tilldelningen blir mindre, om man restituerar endast en del av den inbetalda skatten i stället för hela beloppet. Att det föreligger ett verkligt behov av dessa anslag och att de bli fiskerinäringen till verkligt gagn, kan väl inte gärna bestridas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen, vilket är detsamma som bifall till motionerna.

Herr Heiding: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet, när herr Anderberg framhöll, att det lämnats oriktiga uppgifter i motionen. Jag har inte varit i tillfälle att kontrollera siffrorna. Det framgår ju emellertid, att år 1939 erhöll Kalmar läns södra hushållningssällskap 21 776 kronor, under det att anslaget för år 1943, såsom herr Anderberg själv framhöll, gått ned till 2 087 kronor. Anslaget har alltså gått ned så pass kraftigt, att det kan vara berättigad med en höjning. Under budgetåret 1942/43 ha i bensinskatt från fiskarena influtit 242 436 kronor, och det är detta belopp som upptagits i motionen. Motionärerna anse, att det är detta belopp som bör restitueras i stället för av Kungl. Maj:ts föreslagna 100 000 kronor.

Herr Anderberg tror tydligen, att denna motion är så lokalt betonad, att den har intresse endast för Kalmar län. Så är emellertid inte fallet. Det sägs i motionen: »Då det torde föreligga ett stort behov av medel för åstadkommande av förbättrade förhållanden längs hela östersjökusten, kunna vi icke anse det riktigt, att de medel, som fiskarena själva erlægga i bensinskatt, användas för andra ändamål.» Det är alltså med tanke på att ernå större anslag till fiskarbefolkningen utefter hela östersjökusten som motionärerna föreslagit höjning av anslaget. I de flesta fall är det ju, såsom framhållits i motionen, mindre jordbrukare, som erhålla bidrag av anslaget till byggande av fiskebryggor. Många gånger har en förbättring av bryggorna med hjälp

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)
av dessa små bidrag gjort underverk, och det är många platser utefter kusten, som ha behov av denna hjälp. Om befolkningen erhåller möjlighet att bedriva fisket med större motordrivna båtar, får den ju tillfälle att skaffa sig bättre inkomster. Det talas så mycket om att man skall försöka hjälpa de mindre jordbrukarna och att man skall komplettera de mindre jordbruken, så att de bli bärkraftiga. Fiskarbefolkningen har i många fall mindre jordbruk. De behöva inte mera jord, och de behöva inte sammanslå sina jordbruk. Vad de behöva är bättre fiskebryggor och annat sådant. Jag anser det därför berättigat att i detta fall bevilja det högre bidrag som reservanterna förorda.

Herr Anderberg framhöll, att Stockholms län efter de ändrade fördelningsgrunderna fått ett större anslag än förut. Men om Stockholms län av 100 000 kronor får 28 398 kronor, kan man ifrågasätta om fördelningsgrunden är riktigt rättvis. Jag missunnar inte Stockholms län detta belopp, utan unnar det gärna mera, men då behövs det ett större anslag. Jag tycker att riksdagen bör visa sin goda vilja att stödja fiskarbefolkningen genom att gå med på det högre anslaget. Man skall inte bara komma med uppslag och tala om att man skall vidtaga den och den åtgärden. Man måste verkligen visa, att man menar vad man säger, annars blir det inte något resultat.

Jag anser, herr talman, att vi här ha en möjlighet att hjälpa fiskarbefolkningen på ett sätt, som kan bli av bestående värde för framtiden, och jag ber med det anförda att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Anderberg: I fråga om angelägenheten att stödja fiskerinäringen äro vi på samma linje. Men här är inte fråga om något anslag. Det gäller ju fördelningen vid återbetalning av pengar, som fiskarena själva betalat in. Det är klart, att man inte kan tillämpa sådana fördelningsgrunder, att anslag utgår till andra än dem som betalat in skatt. Det är detta som är anledningen till att Kalmar läns södra hushållningssällskap, som vi nu närmast kommit att diskutera, fått relativt liten tilldelning. Man har där inte använt bensin i samma utsträckning som i Stockholms län och längre uppåt ostkusten.

Vad jag reagerat mot är att man i motionen lämnat oriktiga uppgifter. Det har jag påpekat i mitt första anförande, där jag lämnade uppgifter beträffande tilldelningen till västkustfiskarena. Tilldelningen sker numera efter de principer, som innebära, att en landsdel inte skall få tillgodogöra sig vad som inbetalats av en annan landsdel. Herr Heidings anförande var hållet i allmänna ordalag, och någon erinran mot de av mig lämnade sifferuppgifterna har inte kunnat göras.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Heiding: Herr Anderberg talar fortfarande om, att det här inte är fråga om något bidrag till fiskerinäringen. Jag kan inte förstå, varifrån herr Anderberg fått den uppfattningen, att dessa pengar inte skulle vara till någon hjälp för fiskarbefolkningen. Varför skall då ett anslag beviljas? När pengarna skola användas till att bygga bryggor och dylikt, är det väl för att fiskemöjligheterna bättre skola kunna utnyttjas. Det vore egendomligt att gå in för att bevilja ett anslag, om det inte vore för att stödja fisket och fiskarbefolkningen. Detta är därför inte en lokalfråga, utan motionärerna ha tänkt sig ett höjt anslag för hela ostkusten. Jag anser förhöjningen av anslaget mycket berättigad. Blir anslaget höjt, blir det ju flera som få nytta av det.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)

Herr Anderberg: Herr Heiding har missförstått mig. Det är här inte fråga om något anslag, utan det är en återbäring av vad fiskarena ha betalat. Återbäringen sker till deras sammanslutningar, och pengarna komma alltså till samfällid nytta — det har jag aldrig bestritt. Men fördelningen har tidigare skett efter oriktiga principer, och den saken ha vi nu velat rätta till.

Herr Heiding: Ja, herr Anderberg må kalla det återbäring eller anslag. så är beloppet i alla fall upptaget i riksstaten och betalas ut genom att riksdagen beviljar det. Vare sig det är anslag eller inte, måste ju beloppet beviljas av riksdagen.

Friherre De Geer: Herr talman! Innan debatten avslutas, vill jag tillåta mig att framföra ett beklagande av att Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten i fråga om detta belopp ha intagit en, om jag så får säga, alltför försiktig ståndpunkt. Jag kan inte förstå herr Anderbergs uttalande, att han skulle befinna sig på samma linje som herr Heiding och reservanterna. Det är ganska uppenbart, att reservanterna genom sin reservation vilja stödja fiskerinäringen i högre grad än vad utskottet anser sig kunna gå med på. Jag känner väl till, att fiskarbefolkningen i allmänhet behöver allt stöd den kan få. Visserligen har den på sina håll stora inkomster, men i stort sett är fisket dock en näring, som statsmakterna borde stödja kraftigare än hittills. Och då man här i riksdagen beviljar så oerhört stora belopp på alla möjliga områden, synes det mig litet egendomligt, att man just i fråga om denna sak skall behöva iakta en sådan försiktighet. Jag tror, att det skulle vara lyckligare och riktigare, om riksdagen följde reservanternas linje och därmed klart och tydligt visade, att man på detta, låt vara anspråkslösa, sätt ville stödja en näring, som behöver ett verkligt stöd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Det finns andra vägar än den nu diskuterade att bevilja medel till byggande av fiskehamnar och andra anläggningar för fisket, nämligen genom anslag under sjätte huvudtiteln. Vad som här föreslås är naturligtvis inte tillräckligt för att täcka behovet, men en debatt om vilket belopp som skall beviljas för detta ändamål bör naturligtvis förläggas till behandlingen av ifrågavarande anslag.

Vad beträffar denna sak, ser jag den uteslutande som en rättvisesak. När fiskarena använda den bensin de köpt och betalt skatt för, behöva de i motsats till andra, som också erlagga bensinskatt, inte slita på vägarna, utan de färdas på sjön, som inte kräver något underhåll. Eftersom man ansett, att bensinskatten skall användas för att klara vägutgifter, tycker jag inte, att det är riktigt och rättvist, att fiskarena mer än andra medborgare, som inte heller köra motorfordon på vägarna, skola hjälpa till att finansiera vägunderhållet. De betala ju vanliga skatter också liksom andra medborgare, och då böra de inte erlagga denna extra skatt.

Beträffande möjligheterna att nyttiggöra även mindre belopp, upp till 10 000 kronor, ha vi i Kalmar län ganska lång erfarenhet av hur även sådana anslag böra användas. I våra trakter ge vi inte anslag till hela arbetet, utan i allmänhet blott ett procentuellt bidrag, och så får vederbörande själv skaffa resterande kapital. Resultatet härav har blivit ganska gott under de gångna åren. Vi förfara på detta sätt inte bara i fråga om större anläggningar för fisket, utan också i fråga om telefonledningar till långt avlägsna fiskeplatser. uppressningar av genomfarter mellan öar och dylikt. Oftast avse anlagen dock smärre saker. som annars kanske inte skulle kommit till stånd. Den om-

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)
ståndigheten, att ett län inte kan få så mycket av dessa återburna medel, är intet skäl för att tilldelningen inte skulle komma till nytta, och jag tror, att särskilt smålänningarna äro skickliga, när det gäller att ta vara på även små smulor.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Anderberg: Herr talman! Det är glädjande att få bevittna det intresse för denna fråga, som debatten nu ger vid handen. När vi vid 1941 års riksdag stredo för ökat anslag till fiskerinäringen, var just ingen nämnvärt intresserad. Då gällde det att få anslaget höjt till 150 000 kronor — den gången hade betydligt mera än nu inbetalts i bensinskatt — och i den motion, som väcktes härom, erinrades om att fiskarena under andra halvåret 1940 hade inbetalt 259 000 kronor i bensinskatt. Siffran för *budgetåret* 1942/43 är i runt tal 242 400. Gottgörelsen är således denna gång procentuellt större även enligt utskottets förslag, och någon försämring för fiskarena i detta avseende har således inte uppstått. Tvärtom har det ju blivit en förbättring.

Jag är den siste att vilja missunna fiskarena att få återbäring. Men vad jag har reagerat emot har varit, att man gjort ett stort nummer av en liten sak. Skall man göra någonting väsentligt härvidlag, måste man nämligen ta upp saken under sjätte huvudtiteln. Såsom jag i mitt första anförande sade, får Kalmar läns södra hushållningssällskap för år 1943 ett anslag på 2 087 kronor. Skulle motionerna bifallas, blir beloppet med nuvarande fördelingsgrund 4 800 kronor. Men även om man, som herr Mannerskantz säger, kan göra någonting också av små smulor, är det klart, att man därmed inte kan nå åsyftat resultat.

Utskottet har följt de principer, som man tidigare har knäsatt, och jag anser, att de hålla.

Friherre De Geer: Herr talman! Jag vill bara tillåta mig konstatera, att herr Anderberg säger, att han är den siste att missunna fiskarena återbäringen. Men såvitt jag förstår, få fiskarena inte gottgörelse för all den bensinskatt de erlagt. Eftersom emellertid herr Anderberg i detta fall är huvudtalaren mot reservationen och nu tycks ha omvänt sig, kanske jag vågar hoppas, att kammararen skall följa hans exempel.

Herr Anderberg: Herr talman! Vad jag har reagerat mot är, som jag nyss sade, att man blåst upp denna fråga till alltför stora dimensioner. Men jag vidhåller, att de synpunkter, som utskottet lagt på saken, äro bärande och hållbara, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lodenius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 168, röstar

Ja;

Anslag till gottgörelse till fiskerinäringen för erlagd bensinskatt. (Forts.)
Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 169.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 170.

Lades till handlingarna.

Punkten 171.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 172.

Lades till handlingarna.

Punkterna 173—180.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 181.

*Anslag till
stipendier vid
skogshög-
skolan.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogshögskolan: Stipendier för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 3 000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget var avsett att helt användas till elevstipendier.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 157, av herr *Sundberg* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen ville vid behandlingen av anslagen till skogshögskolan besluta,

att anslaget till elevstipendier skulle utgå med 6 000 kronor,

att 2 000 kronor skulle anslås till 5 bostadsstipendier à 400 kronor samt

att 2 000 kronor skulle anslås till 2 licentiatstipendier à 1 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»I avsaknad av närmare utredning angående de av motionärerna påyrkade förändringarna med avseende på stipendiegivningen anser sig utskottet, även om dessa i och för sig få anses önskvärda, för närvarande icke kunna tillstyrka någon åtgärd i anledning av den i ämnet väckta motionen. Utskottet hemställer förty, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen I:157, till Skogshögskolan: Stipendier för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av 3 000 kronor.»

Herr **Sundberg**: Herr talman! Det är inte vanligt, att man tackar ett utskott för att det slaktat en motion, som man framfört. Då jag emellertid i

Anslag till stipendier vid skogshögskolan. (Forts.)

detta fall gör det, beror det på den välvilliga och positiva inställning, som utskottet intagit till själva sakfrågan. Den rör sig om ett av mig och tre övriga ledamöter av denna kammare framfört förslag om att möjliggöra en bättre stipendiegivning åt behövande elever vid skogshögskolan och att genom införande av licentiatstipendier stimulera kvalificerade unga skogsmän att utbilda sig till forskare och lärare på det skogliga området, där man för närvarande med beklagande måste konstatera, att en verkligt hotande trist råder. Det hinder, som utskottet anfört mot ett bifall till vår motion, nämligen att en närmare utredning inte föreligger, tror jag, att skogshögskolans styrelse med glädje skall försöka eliminera genom att föranstalta om en sådan. Jag är på förhand övertygad om att denna utredning skall visa, att det inte finns någon högskola eller annan jämförlig institution, som har det så dåligt ställt i fråga om stipendier som just skogshögskolan. Jag tager för givet, att denna utredning kommer att biläggas de riksdagspetita, som högskolans styrelse kommer att ingiva för nästa budgetår. Jag uttalar därvid förhoppningen, att detta ärende *propositionsvägen* nästa år kommer på riksdagens bord och att utskottet och riksdagen då fortfarande skola intaga en välvillig ståndpunkt till frågan.

Herr talman, jag har på anförda skäl intet yrkande.

Häri instämde herr *Sten*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 182—190.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 191 och 192.

Lades till handlingarna.

Punkterna 193—199.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 200.

Lades till handlingarna.

Punkten 201.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 202 och 203.

Lades till handlingarna.

Punkterna 204—226.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 227—234.

Lades till handlingarna.

Punkterna 235—241.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 242.

Lades till handlingarna.

Punkterna 243—250.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 251.

Lades till handlingarna.

Punkten 252.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap; samt

nr 10, i anledning av väckt motion angående utredning om ändring i gällande lagstiftning i vad angår kvinnas förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte

a) å personalförteckningen för försvarsdepartementet under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20 uppföra 1 förste kanslisekreterare i lönegrad Eo 26 och 1 andre kanslisekreterare i lönegrad Eo 21,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i sagda personalförteckning, som påkallades vid omorganisation av försvarsdepartementets kommandoexpeditioner i enlighet med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 angivits,

c) besluta att från och med budgetåret 1944/45 följande anslagsposter i avlöningsstaten för försvarsdepartementet skulle höjas, nämligen posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 8 600 kronor till 99 100 kronor samt posten till rörligt tillägg med 1 400 kronor till 66 400 kronor,

d) till Försvarsdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 465 000 kronor.

Herr Holmberg: Herr talman! Fjärde huvudtiteln, som rör rikets försvar, måste givetvis tilldra sig ett visst intresse under världskrigets femte år. Vi hoppas ju alla, att vårt land skall undgå den förintande krigsstormen, men vi ha ingen säkerhet för att så verkligen kommer att bli fallet. Ännu stå de stridande härarna runt omkring oss. Vart vi än vända oss, rasar krigets brand

Ang. vissa försvarsärenden som berörande frågor.

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

utanför våra gränser, och ingen kan garantera, att den inte en dag, innan kriget ännu är slut, kan komma att gripa över också på vårt territorium. Därför är det av vikt, att svensk försvarsberedskap inte bara vidmakthålles utan också effektiviseras. Det parti, som jag representerar, har i det avseendet samma mening som svenska folkets majoritet, som hittills har burit försvarsberedskapens tunga börda i medvetande om att ett starkt försvar är nödvändigt för bevarande av Sveriges nationella oberoende och frihet.

Vi ha med mycket stort intresse granskat det nu framlagda förslaget. Utan att gå in på förslagets detaljer och med all respekt för vad som har utförts för att stärka Sveriges försvar, skulle jag vilja tillåta mig att begagna detta tillfälle att anföra några kritiska synpunkter på vårt försvarsväsende. Jag anser mig ha så mycket större anledning därtill, som jag är en av de förmodligen mycket få ledamöter i denna kammare, som ha gjort någon beredskapstjänst och ha haft tillfälle att betrakta den svenska försvarsberedskapen underifrån, ifrån menige mans synvinkel, och som jag dessutom är den säkerligen hittills ende ledamoten i hela riksdagen, som har haft det tvivelaktiga nöjet att göra åtminstone en del av beredskapstjänsten i ett av de koncentrationsläger, som statsrådet Sköld och högsta försvarsledningen upprättade strax efter det tyska anfallet mot Sovjetunionen och maskerade såsom arbetskompanier.

De erfarenheter, som jag gjorde där, ge mig anledning att instämma i och understryka den kritik, som vid upprepade tillfällen har framförts mot det svenska försvarets högsta ledning och som framför allt gäller slöseri med statsmedel och en allmänt reaktionär, antidemokratisk inställning.

Jag skall inte trötta kammaren med att berätta några detaljer ifrån det nyss nämnda lägret. Jag kan bara tala om, att det låg mycket avlägset och att kostnaderna för att transportera dit vad som behövdes för det inte allt för stora förbandets underhåll voro synnerligen höga. Sådana kostnader kunde ju vara berättigade, under förutsättning att förbandet inom försvaret fyllde någon som helst uppgift, som svarade emot utgifterna, men man kan inte påstå, att så var fallet.

Förevändningen för upprättandet av arbetskompaniet var, att det skulle bygga en väg. Under hela den tid jag låg där såg jag ingenting av vägbygget. Detta s. k. arbetskompani och dess befälhavare gjorde ingenting. Man bar inte ens bajonett för Sverige, därför att bajonett är ett vapen, och sådana fick kompaniet inte bära. Kompaniet drog underhåll, det drog terminslön, familjepening, bostadsbidrag och väldiga kostnader i övrigt. Enligt en uppgift, som jag fick av kompaniadjutanten, kostade enbart transportererna av förnödenheter från järnvägsstationen under några få månader över 100 000 kronor. Och varför hade man sammandragit detta arbetskompani? Jo, för att skotta en väg mellan baracken, matsalen och avträdet samt för att hugga ved för förläggningens behov.

Vad var det för slags folk, dessa människor, på vilka man offrade så mycket av svenska folkets pengar för att föra undan dem och hålla dem överkamma? Det var en ganska blandad samling. Det var huvudsakligen kommunister, det fanns också några syndikalister, en socialdemokratisk ungdomsklub-bist och en socialdemokrat, som brukade gråta över att polisen hade tagit fel på honom och hans äldre bror, som var kommunist. Sammanfattningsvis kan man säga, att det var radikala arbetare och antifascister. Där funnos många, som i Spanien hade kämpat på demokratiens sida, som meniga eller som officerare, mot de fascistiska angrifarna.

Man kan fråga sig, varför sådana människor spärrats in i läger vid en tid-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

punkt, då Sverige kände sig så pressat från tysk sida, att det ansåg nödvändigt att göra synnerligen allvarliga avsteg från sin neutralitet. Hade man strävat efter att stärka försvarsberedskapen, skulle man väl tvärtom ha utnyttjat försvarsviljan och den antifascistiska inställningen hos dessa människor genom att sätta dem i aktiv tjänst och i stället spärra in nazister. Men man gjorde tvärtom. Nazisterna gingo vid denna tidpunkt fullständigt fria. Ännu hade då försvarsministern och försvarets högsta ledning inte inlett den dräpliga aktion, som resulterade i att den nazistiske ledaren här i landet, S. O. Lindholm, och en fänrik, meningsfrände till honom, avstängdes från tjänstgöring vid krigsmakten. Tvärtom haussades vid den tiden sådana herrar upp, och vid ett av de regementen, som tjänstgjorde som uppsamlingsplats för dem som skulle transporterats i väg till de s. k. arbetskompanierna, förekom det, att man tog emot en herre, som under lång tid hade varit medlem av Hitlerjugend och varken kunde skriva eller tala riktig svenska, men som hade utmärkta rekommendationer från en i senare sammanhang mycket bekant herre vid namn Jörngensen.

Dessa som arbetskompanier maskerade interneringsläger äro nu avvecklade. Det är rätt märkligt och kanske ingen tillfällighet, att de uppstodo vid tiden för de tyska framgångarna i öster, och försvunno, när dessa framgångar småningom upphörde. Men kvar står alltjämt det faktum, att mycket stora belopp, som bort kunna användas riktigt och förnuftigt för att stärka och effektivisera det svenska försvaret, offrats på att inrätta och uppehålla dessa läger. Och vad värre är, det skedde i ett reaktionärt syfte, som på intet sätt kunde stärka den svenska försvarsberedskapen utan tvärtom måste verka i rakt motsatt riktning. Man måste också tyvärr säga, att det reaktionära nit och det oförsvarliga slöseri med statsens medel, som kommit till uttryck i upprättandet och uppehållandet av dessa läger, inte är borta än. Beträffande det slöseri med statsmedel, som förekommer, äro så många fakta kända, att jag inte tror mig behöva anföra några till bestyrkande av ett påstående att slöseri faktiskt förekommer. Så mycket allvarligare måste det därför anses vara, att inte allvarliga åtgärder vidtas för att sätta stopp för detta slöseri.

Redan vid tidpunkten för informationsriksdagens avhållande vände sig en organisation, som kallar sig Beredskapsfolkets riksförbund, till försvarets ledning och erbjöd sig att ta hand om och under sex månader på prov rationalisera verksamheten vid något av de militära förvaltningsorganen. Förbundet hävdade därvid, att det på sex månader skulle kunna nedbringa såväl personalbehovet som driftkostnaderna till hälften samt höja det utförda arbetets kvalitet. Jag tycker att det var ett rätt flott erbjudande och ett erbjudande, som man hade bort begagna sig av. Men enligt vad förbundets ordförande i dess tidning nyligen meddelat avslogs erbjudandet av statsrådet Sköld, som ansåg en rationalisering obehövlig och en nedskärning av utgifterna i stort sett omöjlig. Om uppgiften är riktig — och jag har verkligen ingen anledning att anta någonting annat — måste jag säga att försvarsministerns uppträdande i saken är minst sagt anmärkningsvärt. Min erfarenhet säger mig, att en rationalisering inte bara är behövlig utan också mycket möjlig, och jag skulle till bestyrkande av detta kunna anföra vad tusentals vittnesgilla beredskapsmän i förläggningar ifrån Treriksröset och ned till Smygehuk ha anfört. Men det torde vara onödigt att uppta kammarens tid med det. De flesta av kammarens ledamöter lära lika bra som jag veta, att en rationalisering av det svenska försvarsväsendet är påkallad, och statsrådet Skölds påstående om motsatsen kan inte betraktas annat än som uttryck för oförmåga och kanske även ovilja att komma till rätta med vissa element bland militärerna, som tro att försvaret är till för deras skull och inte tvärtom. Herr Sköld borde, som jag ser

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

saken, ha tagit som sin uppgift att sätta dessa herrar på plats, men han har inte gjort det, och detta har satt vissa spår efter sig i form av utgifter, som inte stå i proportion till den valuta, landet erhåller för dem.

Den svenska försvarsmakten har i det förgångna förknippats med många ortsnamn: Breitenfeld, Lützen, Lund, Narva, Poltava och många andra. Alla äro inte förbundna med segrar eller bevis på den svenska försvarsmaktens styrka och kraft, men intet av dem har ändå så dålig klang i den svenska allmänhetens öron som de ortsnamn, med vilka det svenska försvaret under herr Skölds ledning har förknippats. Lekvattnet och Skarpnäck äro två ortsnamn, som inte precis äro ägnade att väcka några känslor av att vårt försvar är sådant det borde vara, och detsamma torde man väl kunna säga om Stockholms tygstation, där statsrådet Sköld och generalmajor Gustafsson förlorade slaget om Jörgensen, därför att de blevo invecklade i tvåfrontskamp med pressen och arbetarna, vilka man var för sig tyckte sig kunna negligera, men som blevo en betydande kvalitet, när de uppträdde tillsammans. Dessa namn, till vilka man skulle kunna foga en lång rad andra, ha givit bevis på att det svenska försvarets effektivitet faktiskt, som jag förut sagt, icke står i proportion till kostnaderna. Det är meningslöst att blunda för ett sådant förhållande. Det är viktigare att ställa frågan: hur skall man kunna uppnå en förändring?

Det främsta skälet till detta missförhållande torde, såvitt jag kan förstå, vara det, att den svenska armén ännu icke har undergått den demokratisering, som det är nödvändigt att den genomgår för att en verkligt effektiv försvarsmakt skall skapas, som kan ge starkast möjliga försvar för minsta möjliga kostnad.

Med demokratisering menar jag då inte sådana åtgärder som exempelvis upphävandet av honnörspikten. Enligt min mening är honnörspikten någonting ganska oväsentligt, som i motsats till de föreställningar man tycks hysa exempelvis inom det socialdemokratiska ungdomsförbundet inte har någon större betydelse för frågan, huruvida försvaret är demokratiskt eller icke. En armé med sträng honnörspikt kan vara mycket demokratisk, och omvänt kan en armé utan honnörspikt vara högeligen odemokratisk. Naturligtvis kan ett envist fasthållande vid honnörspikten såsom A och O för disciplinen betraktas som bevis för en odemokratisk inställning på ledande militärt håll, men man skall inte göra för mycket av saken. Därom vittnar det faktum, att den militära utredning, som nu har tillkommit såsom resultat av den socialdemokratiska ungdomens uppvaktningar för herr Sköld och som nu föreslår en viss uppmjukning av honnörspikten, ingalunda torde kunna betraktas såsom något tecken på växande demokratisering inom det svenska försvaret. Förhållandet är tvärtom, och man märker i beredskapstjänsten, att de små ansatser till demokrati, som funnos under de första krigsåren, ha försvunnit eller äro på väg att försvinna, och att preusseriet börjar göra sig brett igen.

Jag minns ifrån min första värnpliktstid, hur vi någon gång då och då brukade få ställa upp på kaserngården och sedan av ett högre befäl fick veta, att om någon av manskapet hade någon klagan att anföra, kunde han nu passa tillfället att göra det, men den, som anförde obefogad klagan, skulle komma att straffas. Det fanns aldrig någon, som vågade klaga, trots att många hade skäl därtill, ty man räknade med att eftersom i de flesta fall de anklagade, undersökarna och domarna skulle vara samma personer, så skulle en klagan, även om den faktiskt var väl berättigad, komma att bli stämplad såsom obefogad och föranleda straff. MO fanns emellertid att tillgå. Dit kunde man vända sig och framföra klagomål med hopp, att om man än inte fick rättvisa, skulle man i alla fall slippa repressalier för att man hade velat påtala ett eller annat förhållande. MO-institutionen har därigenom varit ett gott stöd för

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

manskapet emot det officersgodtycke, som faktiskt har förekommit och fortfarande förekommer från vissa element inom officerskåren. Med MO:s hjälp ha många Himmelstossar inom armén kunnat bringas att uppträda som folk mot manskapet, och blotta vetskapen om att manskapet hade möjlighet att åberopa MO har avkyllt andra och fått dem att uppträda på ett annat sätt gentemot manskapet än de eljest skulle göra.

Nu, under statsrådet Skölds chefskap, har emellertid ett visst skikt ibland försvarsmaktens officerare inlett vad de aldrig vågat sig på tidigare, nämligen en attack emot MO-institutionen. Värnpliktiga, som ha anmält en överordnad till MO, därför att denne överordnade låtit dem undergå straffexercis, ha ställts inför krigsrätt, anklagade för falsk angivelse, sedan MO lämnat deras anmälan utan avseende, därför att den officer, mot vilken de förde klagan, har förklarar, att det inte rört sig om straffexercis utan bara om »uppryckningsexercis». Vad skillnaden är mellan dessa två slag av exercis, det vete gudarna. Formellt är det väl bara fråga om att straffa falsk angivelse och falska beskyllningar mot befäl, men reellt är det fråga om att göra MO-institutionen lika värdelös som den gamla klagorätten, genom att skrämman manskapet med att den, som skriver till MO, kan få sig ett åtal inför krigsrätt på halsen, och till krigsrätternas objektivitet har manskapet inget större förtroende och kommer inte att ha det, så länge krigsrätterna ha den sammansättning, som lagen för närvarande föreskriver.

Detta åtal är en attack mot en demokratisk institution, och det är ett tydligt tecken på att utvecklingen inom den svenska försvarsmakten, hos en del av dess officerskår, går i en riktning, som innebär rena motsatsen till demokratisering.

Men om man vill ha ett verkligt effektivt försvar, måste det demokratiseras. Till demokratisering hör, att man erkänner militärmanskapets medborgerliga rättigheter, samma medborgerliga rättigheter som medborgarna ha i det civila. Enbart detta räcker dock inte, och det är inte det väsentligaste, utan det väsentligaste är att demokratisera på kommandohöjderna. Det pågår och har länge pågått en diskussion om officerskårens pålitlighet, och den diskussionen kommer väl att pågå också i fortsättningen. Jag tänker inte ta upp den här, men jag vill säga, att om man skall kunna få fram en officerskår, om vilken man skall kunna påstå, att den till alla delar är pålitlig för demokratien, är det en fråga om officerskårens rekrytering, uppfostran och utbildning. Försvaret är inte bara en fråga om krigsmaskiner, utan det är också en fråga om människor, och de viktigaste bland dessa människor äro officerarna på stat, ty det är framför allt på dem och på deras yrkeskunskap, på deras skicklighet, på deras förmåga att organisera och ekonomisera, som det beror, om vårt försvar skall få en effektivitet, som står i proportion till kostnaden. Officerarna på stat måste utgöra arméns kärna och elit. Men skola de kunna göra det i en folkarmé som den svenska, som bygger på allmän värnplikt, måste dessa officerare på stat faktiskt också utgöra en del av folket.

Gör officerskåren det i dag som helhet betraktad? På den frågan måste man tyvärr svara nej, och orsaken till detta läge är att rekryteringsbasen för officerskåren är alldeles för smal.

De svenska statofficerarna rekryteras framför allt bland studenterna. Av dylika få vi för närvarande varje år en kull på omkring 2 500 manliga studenter. Det är inte mycket att välja ibland, särskilt som många av dessa 2 500 studenter inte alls reflektera på att ägna sig åt militäryrket utan av intresse eller av ekonomiska skäl bestämma sig för andra yrken: läkarens, advokatens eller lärarens. Man rekryterar också bland de stamanställda, men även den skara, inom vilken man där har att välja, torde inte vara större än studenter-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

nas, och valet torde därvid ytterligare begränsas av att många, som eljest kanske skulle kunna intresseras och komma i fråga, avskräckas av den synnerligen långa tid, cirka 12 år, som det tar för en volontär att nå officersfullmakt, om han hela tiden har turen att stå väl med befälet och inte snubblar på det förhållandet, att han blir okontant med en eller annan officer, som är hans chef.

Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter: varför skall man nöja sig med en så liten och smal bas för rekryteringen, när man skulle kunna välja bland samtliga till all tjänst vapenföra värnpliktiga, av vilka vi för närvarande få kontingenter på cirka 46 000 man per år? De studerande och de stamanställda ha ju inte något monopol på vare sig förstånd, förutsättningar eller intresse för att bli officerare. Bland samtliga värnpliktiga måste finnas en minst lika stor procent gott officersmaterial som bland studenterna och de stamanställda. Att vidga rekryteringsbasen för officerare på stat till samtliga värnpliktiga skulle alltså betyda, att man fick bästa tänkbara urval och att man inte såsom nu skulle behöva nöja sig med ett visst antal goda och ett antal mindre goda, utan att man skulle kunna få fram bästa möjliga officerare, och officerare som vore förbundna med folket på ett helt annat sätt än det nuvarande officersbeståndet, därför att de till sin majoritet skulle komma ur arbetarnas och böndernas led.

Det allmänbildningsraseri, som gör de små studentkullarna till den huvudsakliga basen för rekryteringen, tycker jag är löjligt; man behöver inte kunna grekiska eller latin för att bli en god infanteriofficer, och det är inte heller nödvändigt att känna alla däggdjur och blommor eller att kunna kyrkohistorien eller att veta, när Kartago föll, för att bli en god officer. Däremot torde det vara rätt väsentligt att veta, hur det gick till exempelvis när Stalingrad befriades, om man skall bli en god officer. Men givetvis behöver man för att bli officer ha vissa kunskaper, som svara emot studentexamen. Det torde emellertid inte vara mera ansträngande att tillägna sig dem än att det skulle vara möjligt att, därest officersutbildningen sammankopplades med värnpliktstjänsten, man ur de värnpliktigas led skulle kunna på fem eller allra högst sex år skapa fullgoda officerare av arbetar- och bondpojkar, som endast hade folkskolexamen att bygga på.

Enligt mitt partis uppfattning ligger nyckeln till det svenska försvarets effektivisering i en demokratisering av det slag, som jag nu har antytt. Genom den, och bara genom den, kan man enligt vår uppfattning lösa frågan om hur man skall få en befälskår med sådan inställning att man kan göra slut på det oerhörda slöseri, som nu förekommer på olika håll, och få mesta möjliga valuta för de pengar, som läggas ut för försvarsändamål, samt skapa en försvarsmakt, som blir praktiskt taget kemiskt fri ifrån de reaktionära och folkfientliga element, av vilkas verksamhet vi ha upplevat så många rätta kusliga och för folkets tillit till försvaret skakande yttringar under de senaste åren.

Framtiden kan ingen se in i, men ett veta vi bestämt, och det är, att hur den än kommer att gestalta sig, så vilja vi hävda Sveriges oberoende och Sveriges frihet, och för att kunna göra det behöva vi en stark och effektiv försvarsmakt. Som ett litet bidrag till att föra den frågan framåt har jag velat anföra dessa synpunkter på försvarets och framför allt officerskårens demokratisering. Jag har självfallet därmed på intet sätt uttömt ämnet. Jag har bara antytt något av det som jag tror är det viktigaste och som man måste uppmärksamma, då det gäller att skapa ett starkt, effektivt och pålitligt demokratiskt försvar.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag kanske bör yttra några ord om det nyss här hållna anförandet.

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

Herr Holmberg har ju här bedyrat sin och sitt partis försvarsvänlighet, intresse för ett starkt försvar och vilja att försvara Sverige. Jag skall inte ta upp den saken till diskussion — det är nog ändå icke herr Holmberg obekant, att majoriteten av det svenska folket har sina tvivelsmål rörande äktheten av de bedyranden, som herr Holmberg här framfört! Och man blir onekligen, när man hör detta anförande, litet funderksam — man blir litet funderksam om det kan vara någonting, som stärker försvarsviljan och förhjälp oss till att hävda vår hållning i den svåra tid, vari vi nu befinna oss. När herr Holmberg t. ex. här för fram å ena sidan en del namn på platser, där de svenska vapnen i gångna tider ha hävdad den svenska äran, och jämför vår tids svenska försvarsmakt med det förgångna genom att å andra sidan här anföra sådana beklagliga men betydelselösa episoder som t. ex. det nödlandande tyska flygplanet vid Lekvattnet eller en missriktad order rörande främmande flygplan på flygplatsen vid Skarpnäck, så tycker jag nog ändå, att detta luktar mera lust att nedsätta än att hjälpa och uppmuntra.

Jag skall för min del inte alls gå in på den punkt, där han förde fram mig mera konkret. Jag vill endast säga, att inte visar det någon större lust att tänka sig in i sammanhangen, om man vill döma t. ex. min inställning till opålitliga element i detta land efter ett brottstycke på några rader, som har anförts ur ett samtal, som räckte under minst en halvtimme. Detta kan inte ge någon verklig bild av varken min inställning eller mina åtgöranden, men jag vill inte diskutera saker och ting, som inte bara röra mig själv personligen utan också andra.

Det är väsentligen på två punkter, som herr Holmberg har riktat kritik mot vårt försvar sådant det nu är. Den ena punkten gäller försvarets demokratisering. Det är ett ord, som kan mycket missbrukas.

Nog är det väl bra djävt att anse, att det har skett något brott mot demokratin därför att i ett enstaka fall en officer har anmält en värnpliktig till åtal för en skrivelse till MO — det kan väl ingenting säga om det verkliga tillståndet. Var och en vet ju, att tusentals sådana anmälningar göras varje år, och om det då händer en gång att en officer reagerar med att väcka åtal, så säger det ingenting om tendensen, och för resten kan väl det åtalet inte spela någon roll, förrän det är avgjort. Ännu har endast en instans dömt, och vi få ju se, hur det blir, när det är slutdömt. Om herr Holmberg med någon uppmärksamhet har följt med vad som har hänt — en sak som kanske kan bestridas, och jag kommer till det strax — bör herr Holmberg, säger jag, veta, att denna fråga är föremål för uppmärksamhet, att det pågår en utredning och att justitieministern i går besvarade en interpellation i andra kammaren, varvid det, såvitt jag kunde förstå, med all tydlighet framgick att regeringen vill slå vakt kring MO-institutionen och att det sannerligen inte kommer att hända, att denna institution kommer att förlora i värde utan att den säkert kommer att få de svenska statsmakternas oreserverade stöd.

Därefter kom herr Holmberg in på den, som han tyckte, springande punkten, nämligen frågan om den svenska officerskårens rekrytering. Han gav ju här en bild av hurusom den svenska officerskåren rekryteras från ett litet skikt på ett par tusen studenter och hurusom det i stället borde bli ett urval från 46 000 värnpliktiga, om man ville komma fram till det bästa urvalet. Jag vill säga, att mycket av vad herr Holmberg där yttrade överensstämmer med min uppfattning, men på en punkt delar jag inte hans mening. Jag fattade nämligen hans anförande som om det bara skulle vara personer ur vissa samhällsklasser, som skulle kunna bli officerare, och det är icke demokrati. Demokrati betyder på undervisningsväsendets och tjänstetillsättningens om-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

råde att alla svenska medborgare ha frihet och möjlighet att tävla om de befattningar, som finnas.

Nu har det här i landet under de senaste åren genomförts en reform, som i all korthet ser ut på detta sätt. Varje höst efter rekrytskolans slut utväljas oavsett förutbildning, härstamning eller social ställning de värnpliktiga, som ha visat sig vara bäst ägnade för ytterligare befälsutbildning. Dessa värnpliktiga undervisas tillsammans under hela vinterhalvåret i gruppchefs- och förberedande plutonchefsskolor. Nästa vår gallras ur dessa skolor ut de bästa, och dessa vidarebefordras till en plutonchefsskola, som pågår under den andra sommaren. När denna plutonchefsskola är genomgången, gallras ytterligare de bästa ut och kommenderas till en officersaspirantskola, som påbörjas dels på hösten för vinterlinjen och dels vid sommarens början för sommarlinjen. Alla, som önska försöka bli officerare på aktiv stat, kunna anmäla sig till den officersaspirantkurs, som börjar på hösten. Till denna kommenderas också lämpliga stamfurirer. Och när denna kurs är slut på våren, upprättas en betyglista, där var och en får sitt ordningsnummer. Skall det då kommenderas 150 aspiranter till krigsskolan för utbildning till officerare på aktiv stat, så erbjudas de första 150 denna kommendering — om de vilja ha sådan kommendering så bli de kommenderade. Äro de inte studenter, skickas de på kronans bekostnad till försvarsväsendets läroverk i Uppsala, där de få bibringas den allmänbildning, som vi ha satt såsom krav för en officer.

Herr Holmberg ville inte ha något allmänbildningsraseri. Det får ju bli hans sak. Ett sådant förakt för allmänbildning har icke jag.

Jag har den uppfattningen, att de personer, vilkas huvudsakliga uppgift är att utbilda svensk manlig ungdom — den viktigaste och svåraste uppgift som överhuvudtaget en lärare kan sätta till — måste ha en så bred allmänbildning, att deras elever se upp till dem med aktning. Om de inte ha det, så kunna de inte fylla sin uppgift. Genom den nuvarande utbildningsordningen står det öppet för varje duktig och intresserad person att bli officer. Detta system har inte varit i gång mer än ett par år; redan ha vi nu åtminstone tre stycken direkt från kroppsarbetarnas led kommande värnpliktiga, som ligga vid försvarsväsendets läroverk. Varje år går ut från Karlberg en kull av nya officerare, av vilka åtminstone tredjedelen utgöres av sådana personer, som icke från början ha avlagt studentexamen. Här ha vi alltså en ordning, som kan kallas för en demokratisk rekrytering. Att den ännu icke har kunnat avsätta några stora resultat är väl självklart. Varje utbildning tar tid. Herr Holmberg vill ju ha 6 år på sig för att genomföra detta — det kanske i verkligheten, om man vill göra något ordentligt, kommer att ta en bra mycket längre tid.

Jag vill här på det bestämdaste förklara, att om man med demokratisk utbildning i detta hänseende menar, att varje medborgare i detta land skall ha rätt till utbildning och till befordran efter måttet av sina kunskaper och sin förmåga, ha vi genomfört den demokratiska ordningen beträffande den svenska officersskårens rekrytering. Jag vill inte säga, att vi med detta ha kommit fram till ett idealtillstånd, det är ingalunda så, men vad som ytterligare skall göras härvidlag ligger inte på försvarsväsendets område utan på det allmänna undervisningsväsendets område. Den verkliga demokratiseringen kan endast genomföras, då man i det allmänna undervisningsväsendet har kommit så långt, att varje medborgare har fri tillgång till den utbildning han är i stånd att tillgodogöra sig, oavsett sina ekonomiska resurser eller andra hinder. Alltså vill jag med detta ha sagt, att om herr Holmberg hade velat ta reda på vad som har skett under de gångna åren, så skulle han ha

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

funnit att hans kritik emot rekryteringen är ett slag i luften. Det har hänt saker och ting, som herr Holmberg tydligen inte har lagt märke till.

Den andra punkten som herr Holmberg kritiserade gällde frågan om de svenska försvarsmedlens användning. Vi ha ofta diskuterat den saken här i kammaren, och det kan för kammarens övriga ledamöter, som ha varit här förut, icke ha något intresse att fördjupa sig i saker och ting som vi så ofta ha överlagt om. Därför skall jag inte heller ge mig in på någon djupgående analys av vad herr Holmberg här anför. Beträffande arbetskompanierna medgav ju herr Holmberg, att de numera icke längre finnas till. Jag vill bara tillägga, att man ju ganska snart kom till den uppfattningen, att civilt arbete icke lämpligen skulle utföras av militärer, där det icke var alldeles nödvändigt. Det blev nämligen för dyrt; man fick för litet resultat av arbetet. I det fallet kan man väl således säga, att sparsamhetssynpunkterna ha vunnit sitt beaktande.

Frågan om det sätt, på vilket vissa kommunister på den tiden fingo göra sin beredskapstjänst, ha vi också diskuterat här förr, och jag skall inte gå in på den frågan heller. Jag vill bara upprepa vad jag så många gånger förut sagt, att dessa arbetskompanier i stort sett voro organiserade på samma sätt som andra militära förband och att man således gör sig skyldig till en stor överdrift, om man talar om dem som koncentrationsläger eller inspärningsinrättningar.

I fråga om kostnaderna hade däremot herr Holmberg något att berätta. Han berättade, att en organisation, som kallar sig Beredskapsfolkets riksförbund, hade uppvakttat mig med en skrivelse, där man erbjudit sig att på mycket liberala villkor rationalisera det svenska försvarsväsendet, och herr Holmberg fann det högst anmärkningsvärt, att jag icke hade tagit emot detta flotta erbjudande. Ja, om herr Holmberg kommer till mig och erbjuder sig att konstruera en flygmaskin, så tror jag inte det finns någon i detta land som tycker att det var felaktigt av mig att avvisa detta flotta erbjudande. Min undersökning visade nämligen, att denna organisation icke hade några som helst förutsättningar, vare sig personligt, ekonomiskt eller organisatoriskt, för att genomföra detta löfte, och det fanns från min sida icke någon som helst anledning att reflektera på erbjudandet, eftersom, när det erbjudandet kom, krisrevisionen redan sedan år tillbaka hade varit sysselsatt med en motsvarande uppgift. Det fanns också en särskild kommitté tillsatt — den militära expeditionstjänstutredningen — som var sammansatt av militära och civila experter och som hade till uppgift att utarbeta förslag till rationalisering av expeditionstjänsten inom försvaret eller just samma sak som Beredskapsfolkets riksförbund erbjöd sig att göra, och denna kommitté höll redan då på med att utarbeta en rationaliseringsplan för just det kustartilleriregemente som Beredskapsfolkets riksförbund erbjöd sig att reformera. För övrigt pågick också vid den tiden i samarbete mellan finansministern och mig planläggningen av det rationaliseringsarbete, som numera överlämnats åt statens organisationsnämnd.

För de flesta riksdagsmännen var det känt, att rationaliseringsarbetet redan var igångsatt och att det pågick ett intensivt arbete för att komma till rätta med svagheterna i den militära organisationen. Jag skall inte klandra herr Holmberg för att han inte vet så mycket om detta. Hans anförande gjorde på mig närmast intrycket av att vara ett folkmötes- eller valmötetal, där det mera kom an på att skapa effekter, att nedsätta andra och göra sig själv fin, medan det inte spelade så stor roll, om argumenten och sammanställningarna av fakta hade något med verkligheten att skaffa. Om herr Holm-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

berg är läraaktig, kommer kanske herr Holmberg efter någon tid under fund med att den sortens talekonst inverkar mycket litet på den svenska riksdagen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Herr **Holmberg**: Herr talman! Försvarsministern har i sin replik till mig bland annat gjort gällande, att det svenska folket skulle ha sina tvivelsmål beträffande äktheten av kommunisternas försvarsvilja. Det stämmer inte riktigt. Däremot skulle det stämma bättre, om herr Sköld sade, att herr Sköld och många andra ha med all makt försökt att inge det svenska folket tvivelsmål om äktheten av kommunisternas försvarsvilja. Så ligger det till. Varhelst herr Sköld eller någon annan har försökt pröva kommunisternas försvarsvilja, tror jag man kan säga, att den har visat sig hålla måttet.

Herr Sköld menade, att man såsom ett bevis på bristande äkthet i försvarsviljan hos kommunisterna skulle kunna taga det exempel, jag här anförde, i det jag nämnde namnen Lekvattnet, Skarpnäck och Stockholms tygstation. Man talar inte om sådant, menade herr Sköld, om man inte vill på något sätt undergräva försvarsviljan och utså misstro mot försvaret. Jag kan inte gå med på det sättet att resonera. Jag skulle förr vilja säga, att man låter inte sådant hända eller ser under alla förhållanden till att det inte får upprepas, därest man vill skapa en verkligt fast tillit till försvaret. Och när jag har nämnt dessa exempel här, så har det varit endast och allenast för att framhålla, att det finns förhållanden inom det svenska försvaret, som icke äro sådana som de böra vara och mot vilka det är nödvändigt att tillgripa åtgärder, som ännu, såvitt man kan bedöma, icke ha tillgripits.

Herr Sköld sade, att han delade min mening om att man bör genomföra en demokratisering av försvaret, men han menade att den demokratisering, som jag och det kommunistiska partiet påyrka, redan skulle vara genomförd. Jag tycker att de siffror, herr Sköld anförde, vittna om motsatsen. Herr Sköld talade om — om jag inte hörde fel — att det var tre kroppsarbetare — som för närvarande befinna sig bland eleverna vid försvarets läroverk, och han nämnde, att man vid Karlberg skulle ha en tredjedel som icke voro studenter. Jag tycker inte att det förhållandet är så mycket att skryta med. Man tar alltså två tredjedelar av dem som skola utbildas till aktiva officerare från de cirka 2 500 studenterna och den återstående tredjedelen från de stamanställda och de över 40 000 värnpliktiga. Det innebär, att utbildningen till officerare sker på sådant sätt, att huvudparten av dem — precis som jag sade — fortfarande rekryteras ifrån studenterna och ifrån de stamanställda och att det fortfarande återstår att göra samtliga vapenföra värnpliktiga till basis för rekryteringen av officerskåren på stat.

Jag ser, herr Sköld, inte med förakt på allmänbildningen. Jag har mycket stor respekt för den, men jag menar, att då det gäller att till aktiva officerare utbilda människor som endast ha folkskoleutbildning, måste man inte hålla så strängt på de hittillsvarande allmänbildningskraven, att man belastar aspiranterna med en mängd kunskaper, som de inte behöva besitta för att vara aktiva officerare, och därigenom i onödan förlänger utbildningstiden. Ty det är verkligen inte nödvändigt att, som jag sade, känna alla däggdjuren och blommorna och veta när Kartago föll för att kunna vara en god aktiv officer. Herr Sköld menar att officerarna måste besitta kunskaper, som göra att manskapet kan se upp till dem. Det gäller väl ändå framför allt deras militära kunskaper, deras kunskaper i egenskap av officerare, och deras förmåga att fostra goda soldater. För närvarande är det trots studentexamen i många fall litet knaggligt

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

både med de allmänbildande och de militära kunskaperna. De militära kunskaperna äro dock viktigast, och dem måste man självfallet sätta i främsta rummet.

Om herr Sköld, som herr Sköld sade, är överens med mig om att man måste demokratisera officerskåren, så skulle man ju med glädje se, att det ifrån statsrådets sida toges ett initiativ för att snarast möjligt skapa en bredare bas för officersrekryteringen än den som för närvarande finnes.

Beträffande Beredskapsfolkets riksförbund och dess erbjudande förklarade statsrådet, att om jag komme till honom och erbjöde mig att konstruera en flygmaskin, skulle han säga nej, och lika berättigat var det att avböja beredskapsfolkets erbjudande om att verka för en rationalisering. Jag tror inte det. Det skulle vara alldeles riktigt att avböja, om jag komme och erbjöde mig att konstruera en flygmaskin, ty jag vet ingenting om flygmaskiner, och jag tror inte att statsrådet skulle kunna lära mig så värst mycket om dem heller, åtminstone inte så pass mycket, att det skulle sätta mig i stånd att konstruera några sådana maskiner. Men det folk som finns i Beredskapsfolkets riksförbund vet verkligen en hel del om försvaret och om den militära förvaltningen, och de måste därför behandlas på ett annat sätt, när de komma med sitt erbjudande, än man måste behandla mig, om jag skulle vara tokig nog att uppvakta statsrådet med ett erbjudande om att konstruera en flygmaskin. Det finns visserligen inte majorer, kaptener och generaler i detta riksförbund, men det finns furirer och flaggkorpraler, och i vårt demokratiska samhälle får man väl inte underkänna den sakkunskap som flaggkorpraler eller furirer kunna besitta, eller hur, herr Sköld? Jag tror att de skulle kunna åstadkomma rätt mycket, ty jag vet faktiskt, att vid det förband, där jag låg inkallad, innan man transporterade mig annorstädes, upptäckte jag en rad missförhållanden, som det, trots att jag bara var menig soldat, skulle varit mycket lätt för mig att råda bot på, om jag fått fullmakt att göra det. Så mycket lättare måste det vara för människor, som under många år tjänstgjort i underbefälsbefattningar och därunder blivit mycket förtrogna med förvaltningen vid de olika förbanden, att åstadkomma rationalisering och förbilliganden.

Statsrådet Sköld läxade slutligen upp mig för att jag i mitt tal skulle ha syftat till att nedsätta andra och göra mig själv fin. Jag vet inte om man med god vilja kan utläsa ett sådant syfte med mitt tal, men det är ju möjligt. Man kan tolka saker och ting litet hur som helst, om bara viljan finns. Men jag måste säga, att jag inte drevs av någon avsikt att på något sätt nedsätta någon i denna kammare och göra mig själv fin, och jag måste också säga, att jag tycker att statsrådet Sköld inte gent emot oss kommunister skulle tala om sådant, ty om några ha varit föremål för en strävan att nedsätta, så är det väl vi kommunister, och inte minst i detta fall från herr Skölds sida. Jag har ju litet svårt för att glömma, när herr Sköld nedsatte oss så till den milda grad i vår egenskap av svenska medborgare, att han ansåg det nödvändigt att placera oss på speciella förband och förhindra oss att bära vapen därför att vi skulle vara opålitliga, när det gällde landets och demokratiens försvar, och sådan gemenhet har herr Sköld ännu inte varit föremål för från vår sida.

Nu lät herr **talman** klubban falla och yttrade: Jag ber att få erinra den ärade talaren om att det jämlikt § 52 riksdagsordningen icke är tillåtet att använda personligen förolämpande uttryck eller eljest uppträda på ett mot god ordning stridande sätt.

Herr **Holmberg** fortsatte: Herr talman! Jag skall taga anmärkningen till efterrättelse.

Slutligen bara ett par ord beträffande den anmälan till åtal, som gjorts mot

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

vissa värnpliktiga på grund av en hänvändelse till MO. Statsrådet Sköld säger, att domen icke har fallit än och att om domen blir fällande, är det inte säkert att den kommer att stå sig i högsta instans. Jag hoppas ju för min del det, men här har egentligen frågan om domen och huruvida den kommer att stå sig i högsta instans ingenting att göra med det sakförhållande jag påtalade, nämligen att åtalet mot dessa värnpliktiga är ett uttryck för en reaktionär strävan hos en del av officerskåren. Om det bara vore fråga om att en officer har ställt ett antal värnpliktiga under åtal, vore det inte mycket att säga om saken, men det är fråga om att detta åtal är resultatet av en kampanj, som från visst officershåll förts emot MO och manskapets rätt att vända sig till honom. Jag förmodar att statsrådet liksom jag observerat, att man i en officerstidning haft artiklar, i vilka en professor — jag tror han hette Agge — har uppmanat till att söka åtala de värnpliktiga, som göra anmälan till MO men inte vid den utredning som därefter sker kunna bestyrka vad de anmält. Jag kan icke se den kampanj, som av dessa tidningar förts, som uttryck för någonting annat än en strävan hos en viss del av officerskåren att komma MO-institutionen till livs därför att den blivit dem obehaglig som hjälpare åt en del av de värnpliktiga emot mycket reaktionära element inom officerskåren.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tillåter mig bara göra ett litet påpekande i anledning av herr Holmbergs långa tal. Jag vill för min del bestämt hävda, att den bredare basen för officersrekryteringen är lagd. Det ankommer nu på den svenska manliga ungdomen, om den vill begagna den. Det kan inte från försvarsväsendets sida göras mera än att erbjuda varje värnpliktig möjlighet att med andra tävla om befattningarna.

Att taga de siffror, jag här anförde, såsom ett belägg för att det hela icke betyder någonting, är väl ändå för mycket. Beslut om dessa reformer fattades 1942. Det är endast en kurs, som hittills gått ut ifrån officersaspirantskolan; en annan kurs går ut nu i dagarna. I den mån begåvade och duktiga pojkar önska gå denna väg, kunna de gå den, och innan herr Holmberg talar om hur mycket onödigt de sedan tvingas att lära, t. ex. alla däggdjur och sådant, vore det kanske skäl att herr Holmberg toge reda på vad det är man begär av eleverna vid försvarsväsendets läroverk.

Herr **Lindström**: Herr talman! Efter den skarpa och rättvisa belysning, som försvarsministern gav åt herr Holmbergs kritik rörande förhållandena inom vår försvarsmakt, har jag ingen anledning att gå in på den sidan av saken. Vad jag ville säga är ett par ord om huruvida man kan lita på kommunisternas försvarsvilja och huruvida det svenska folket har kommit fram till någon uppskattning av denna försvarsvilja.

Det kommunistiska partiet har ett förflutet, ett ganska långt förflutet. Jag har, herr talman, under många år framför allt i min egenskap av ordförande i Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund rest på nästan alla större platser i detta land och haft dispyter med kommunister från 1920-talets början och fram till mitten av 1930-talet. Där har jag fått försvara socialdemokratiens positiva inställning till försvaret mot kommunistiska krav på att hela vårt försvarsväsende skulle raseras. Den ståndpunkt, som kommunisterna då hade, synes vara övergiven nu, men det skulle förvåna mig, om alla dessa arbetare, som ha suttit på de möten, jag talar om, och hört våra diskussioner, som genom många år, ett par decennier, ha lyssnat till den kommunistiska propagan- den, skulle ha någon större tilltro till den kommunistiska försvarsvänligheten. Jag vill fråga: om Sverige är värt att försvara i dag, var det då inte

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

vårt att försvara på 1920-talet eller i början på 1930-talet? Om kommunisterna kunna klara upp den frågan, så sprids onekligen litet mera ljus över deras inställning till försvarsfrågan.

Jag vill också erinra om en annan sak. Det ingick tidigare i kommunisternas, framför allt de unga kommunisternas, uppgifter att på de militära övnings- och förlägningsplatserna utsprida misstro emot försvaret och emot den svenska samhällsordningen överhuvudtaget. Är den erfarenhet, som många människor ha av detta, ägnad att stärka förtroendet till kommunisternas försvarsvänlighet? Jag skulle tro, herr talman, att denna s. k. försvarsvänlighet i allra högsta grad är en konjunkturföreteelse. När vinden blåser åt ett annat håll, då komma också kommunisterna att uppträda på ett annat sätt i försvarsfrågan. Därom kunna vi, herr talman, vara förvissade.

Herr Linderot: Herr talman! Den senaste talaren, herr Lindström, skall jag be att få ge en liten replik. Han ville nämligen erinra om att kommunisterna landet runt ha varit mycket kyligt inställda till frågan om ett militärt försvar och Sveriges frihet och oavhängighet. Han sade: är Sverige värt att försvara i år, så borde det väl ha varit värt att försvara också på 1920-talet!

Jag vill bara komma med en liten stillsam erinran, herr Lindström, om att antimilitarismen i alla dess uttrycksformer inom den svenska arbetarklassen har utbildats av framför allt de män, som i dag stå i ledningen för det socialdemokratiska partiet. Därför är det en något oförtjänt ära, då herr Lindström försöker ge det kommunistiska partiet äran av att ha skapat antimilitarismen eller kallsinnigheten gent emot det militära försvaret. Jag tror ju inte, herr förste vice talman, att vi böra uppehålla tiden med några längre utredningar om vad som sålunda har varit. Men det är inte längre sedan än år 1932, herr Lindström, alltså i mycket modern tid, som det socialdemokratiska partiet gick till val under parollen »Militarismens miljoner åt de arbetslösa». Jag kommer mycket väl ihåg denna utomordentliga paroll under 1932 års valrörelse.

Jag menar alltså, att det för behandlingen av försvarsfrågan i dag är tämligen betydelselöst att vi börja en knivkastning om vem som har den största belastningen i dessa spörsmål. Då jag vet att herr Lindström betraktar sig som en föregångsman inom socialdemokratien i fråga om en annan åskådning rörande det militära försvaret, vill jag säga att jag för min personliga del kanske också i någon mån är en föregångsman, då jag aldrig under min 35-åriga verksamhet inom den svenska arbetarrörelsen har företrätt någon försvarsnikilistisk ståndpunkt. Att vi voro en smula pacifistiskt snedvridna under det förra världskriget, vi som voro unga och voro goda bröder i det socialdemokratiska ungdomsförbundet på den tiden, kunna vi väl inte komma ifrån. Men det lär väl inte heller ha någon större betydelse för den svenska politiken av i dag.

Emellertid begärde jag inte ordet för att säga detta, ehuru väl jag inte kunde underlåta att ge denna replik till herr Lindström. Jag begärde ordet närmast för att beröra en väsentligare sak, nämligen frågan om demokratiseringen av försvaret. Jag ger herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet rätt i att under hans ämbetsutövning har verkligen en del ansatser gjorts i det här speciellt omdiskuterade fallet om officerskårens rekrytering — och mycket beaktansvärda ansatser. Jag tror emellertid att herr Holmberg också hade rätt i sitt anförande, då han ju påpekade att man i den allmänna politiska diskussionen om försvarets demokratisering uppehåller sig oerhört mycket exempelvis vid honnörsplikten. Sålunda har det socialdemokratiska ungdomsförbundet i en deputation till statsrådet Sköld såvitt jag minns rätt framfört

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

nästan uteslutande vissa önskemål beträffande hälsningsplikten, när det gäller att demokratisera vårt försvarsväsende. Herr Holmbergs kritik på denna punkt tycker jag är alldeles riktig, så till vida som man gör mindre väsentliga ting till väsentliga.

Det var i själva verket en ytterst positiv inställning till officerskåren, som herr Holmberg gav uttryck åt när han förmenade att officerskåren utgör det viktigaste människomaterialet inom försvarsväsendet. Det måste alltså för dem, som säga sig ivra för en demokratisering av försvaret, vara en huvudsak att se till, vilka som sitta på kommandoposterna. Jag tror nog inte att statsrådet Sköld behöver taga ordet någon extra gång för att apostrofera mig, om jag säger, att i fråga om den demokratiska lödigheten på högre kommandoposter finns det nog åtskilligt att anmärka än i dag. Jag tror inte man behöver öppna någon knivkastning på den punkten, då väl förmodligen samtliga, såväl de reservofficerare som finnas i denna kammare som även de aktiva officerarna, äro överens om att det i dag är åtskilligt som brister i fråga om den demokratiska lödigheten hos en del av officerarna på viktiga kommandoposter.

Jag vill tillägga endast en sak, herr förste vice talman. När jag givit ett erkännande åt statsrådet Sköld för att han tagit initiativ och för att ansatser ha blivit gjorda för demokratisering av officerskåren, speciellt på rekryteringsplanet, vill jag emellertid inte göra det som en polemik mot herr Holmberg, utan mera som ett understrykande av att herr Holmberg, faktiskt också har rätt, då han påpekar att utbildningstiden är alldeles för onödigt lång och alldeles säkert också därför avskräcker många, som annars skulle vilja ägna sig åt officerens yrke, från att gå in i den apparat som så småningom skall frambringa officersämnet. En tid av tolv år behövs verkligen inte för att utbilda en god officer. Det är ju klart att exempelvis en artilleriofficer måste kunna den högre matematiken; det är intet tvivel om att han måste behärska åtskilligt av vad som i en studentexamen kräves av abiturienterna och till och med åtskilligt mer. Men det är ju inte alla officerare som skola bli artilleriofficerare. Man kan differentiera, och jag skulle i all blygsamhet vilja uttala det önskemålet till statsrådet Sköld att låta något ompröva frågan om själva utbildningsschemat för officerare. Det påstås av aktiva officerare, som jag talat med, att man på fem eller sex år utan tvivel kan bibringa en i övrigt genomsnittligt begåvad yngling, som har folkskolebildning, alla de färdigheter och kunskaper, som äro nödvändiga för att vara officer på stat och i aktiv tjänst i den svenska armén. Jag ville alltså rekommendera herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet att kasta ett öga på den sidan av saken. Härvidlag tror jag nämligen att ett synnerligen stort steg framåt skulle kunna tagas på den väg, som kallas demokratisering av försvarsväsendet, genom en rekrytering av officerare från arbetarnas och böndernas led i högre grad än vad som nu är fallet. Det är ingen som sagt att alla andra grupper skola vara diskvalificerade. Detta var, såvitt jag förstår, en missuppfattning från herr statsrådets sida av vad herr Holmberg har sagt. Naturligtvis skola inte alla andra vara diskvalificerade, men arbetare och bönder utgöra de stora breda folkmassor i Sverige, som svara för hela försvaret av vårt land, och från deras led skulle enligt min mening majoriteten av de svenska officerarna komma. Det är den första betingelsen för en demokratisk ordning inom den svenska försvarsmakten.

Jag skall nu, herr förste vice talman, inte dra ut på debatten mycket längre. Utskottets utlåtande är ju märkligt, så till vida som det enligt vad jag kunnat finna är enligt i alla punkter. Jag har i varje fall inte kunnat hitta någon enda reservation, och det är väl rätt sensationellt. Jag tror inte att detta betyder att utskottet är helt enligt om allt, som föreslås i propositionen från försvars-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

departementet, eller ens i det som utskottet vid sin slutliga behandling har kommit fram till. Jag tror att denna enighet närmast är ett utslag av en önskan att riksdagen utan onödigt krångel med småsaker skall uttrycka den försvarsvilja, som folket och statsmakterna ha besjälats av under de gångna krigsåren, att man skall bortse från mindre väsentliga ting och bevilja det väsentliga, nämligen det som av dem, som ha hand om förståndet, för närvarande anses vara nödvändigt för det svenska försvaret. Däri ligger nog enhällighetens verkliga grund. Anmärkningar mot det s. k. slöseriet liksom mot andra mindre goda förhållanden ha gjorts så många gånger här i riksdagen, att jag kan vara överens med statsrådet om att man inte återigen behöver diskutera dessa ting. Men då riksdagen nu går att votera alla dessa hundratals av miljoner till det militära försvaret, är det kanske ändå bra att det är någon som tar upp en allmän diskussion, åtminstone om vissa missförhållanden som äro uppenbara för var man. Det vore kanske sämre ur riksdagens och till och med ur statsrådet Skölds egen synpunkt, om man skulle ha klubbat igenom detta utskottsutlåtande utan att någon haft det ringaste att säga.

Herr talman! Jag har intet särskilt yrkande.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Med anledning av herr Linderots anförande vill jag tala om för honom, att för en hyggligt begåvad värnpliktig med folkskoleunderbyggnad tar det med den nu gällande utbildningslinjen sex och ett halvt år från det han börjar sin värnplikt till dess han får sitt första officerskonstitutorial. Även därvidlag har, såvitt jag förstår, det som skett redan gått förbi eller åtminstone hunnit upp till de önskemål, som herr Linderot anser att vi böra söka förverkliga.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på att frågan om officersutbildningens läggning just nu är föremål för särskilt övervägande av en kommitté, sammansatt av militära och civila experter.

Herr **Holmström**: Herr talman! Jag har dragit mig för att lägga mig i denna debatt. Det är emellertid en sak, som anfördes av herr Holmberg, som inte kan få stå oemotsagd.

Det var just ingenting nytt för oss ledamöter av kammaren, som den jungfrutalande kommunisten hade att anföra, vilket också statsrådet Sköld påvisat. Men han riktade ett anfall mot officerskåren och särskilt mot officersförbundets organ, i det han sade att officerskåren gått till attack mot MO-institutionen. Detta är inte sant. Herr Holmberg sade, att i officersförbundets tidning officerarna hade uppmanats att åtala de värnpliktiga, som göra anmälan till MO. Det är inte heller sant. Vad man vill, är endast, att en officer skall ha samma rätt som varje annan medborgare att fria sig själv. När en obefogad anmälan göres mot en officer, kan denna orättvist få schavottera i pressen på ett mycket obehagligt sätt. Då bör denne officer hålla på sin rätt som medborgare att ställa vederbörande till svars för vad han oriktigt anklagat honom för.

Detta, och ingenting annat, är syftet med officersförbundsbladets uttalande. Det är alltså inte fråga om något angrepp mot MO-institutionen. Tvärtom är det så, att officerarna hålla på MO. Denna institution kan mången gång rensa luften. När officerare eller vissa förhållanden inom försvaret i pressen eller i tal bli föremål för ovederhäftig kritik, kan genom en anmälan för MO saken klaras upp och bringas ur världen.

Medan jag nu, herr talman, i alla fall har ordet, må det tillåtas mig att säga något också i den här debatterade frågan om officerskårens rekrytering. Herrarna på det kommunistiska hållet synas tro, att målet för den militära utbild-

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

ningen är att bli officer, det vill säga fänrik. Det är inget slutmål, vill jag påstå. Först när man har blivit fänrik börjar den verkligt svåra skolan. Officerens hela tjänst är en enda lång sammanhängande utbildning. Det är inte minst för denna fortsatta utbildning, som man från början måste fordra vissa kvalifikationer. Herr Holmberg nämnde t. ex. att det är alldeles onödigt att en officer skall behöva ha reda på när Kartago föll. Gäller det enbart årtalet, så kan det vara sant. Men däremot kan det vara intresse för en officer att ha reda på *hur* Kartago föll, vilka krigföringsmetoder som användes o. s. v. Officerarna studera krigföringskonsten bl. a. genom att följa krigshistorien, och därför fordras också kunskaper i historia. En officer måste för att behärska vapentekniken — och detta gäller inte bara en artilleriofficer, som herr Linderot nyss talade om — ha grundliga insikter bl. a. i fysik. För att följa utvecklingen på ammunitionens och sprängämnenas område måste han ha kunskaper i kemi. För att kunna följa den utländska litteraturen måste han ha språkkunskaper o. s. v. Allt detta är bara en grund för att han skall kunna skaffa sig ökade militära kunskaper. Det, som här har kallats för »allmänbildning», är den grundval, på vilken han sedan har att bygga.

Herr Holmberg tycktes vidare ha den uppfattningen, att studentexamen är någon slags odemokratisk inrättning. Den, som haft tillfälle att se, varifrån lärjungarna i ett högre allmänt läroverk komma, har funnit att det — efter herr Holmbergs bedömningsgrunder — icke är så. Jag har som ordförande i lokalstyrelsen för ett av våra större läroverk varje termin haft tillfälle att få en verkligt genomgående blick över lärjungarnas sociala förhållanden, när det gällt att bevilja nedsättning av eller befrielse från terminsavgifter. Då kommer man till insikt om att det i läroverken finns elever från alla samhällsklasser. Både »arbetare och bönder» som herr Holmberg särskilt talade om äro representerade där. Studentexamen är alls icke någon odemokratisk institution. Den lyfter bara upp ungdomen på ett visst kunskapsplan, som är en nödvändig förutsättning för specialutbildning på många områden. Dit hör även officersutbildningen.

Och till slut! Det har här talats om brister inom försvaret och särskilt inom officerskåren. Men säg mig, herr Holmberg, på vilket område här i livet finns det icke brister? Om det inom officerskåren finns ett enda rötägg på många hundra officerare, så talar man bara om just denne och generaliserar. Officerskåren i gemen får på så sätt lida för vad en enda olämplig individ kunnat åstadkomma. Och hur har det t. ex. inte tjatats om Skarpnäcks- och Lekvattnetsaffärerna! Jag tvekar inte att säga, att det är av ren illvilja, som man drar fram sådana fall i syfte att generalisera och skada försvaret i dess helhet. Mot detta har jag, herr talman, i all enkelhet nu velat reagera.

Herr **Holmberg**: Det skulle, herr talman, vara alldeles utomordentligt, om det bakom det åtal som anställts mot värnpliktiga för deras MO-anmälan bara låge en sådan tanke som den major Holmström här påstod skulle vara förhanden, nämligen att officerarna skulle ha rätt att fria sig. Jag tror att officerarna inte precis äro utan denna rätt att fria sig. Då en anmälan göres till MO är det inte vanligt att namnet på vederbörande kommer ut i pressen, utan det brukar komma fram tidigast då MO beslutat åtal mot någon officer eller annan befälsperson på grund av det resultat som undersökningen gett. Officerarna ha nog, som sagt, i allmänhet mycket goda möjligheter att fria sig. Man skulle önska att de värnpliktigas möjligheter att få sina intressen och synpunkter beaktade voro lika stora som officerarnas i detta fall.

Det som förefaller mig egendomligt och som gör att jag och många med mig uppfatta det här åtalet som en framstöt mot MO-institutionen är att man i

Ang. vissa försvarsväsendet berörande frågor. (Forts.)

officerskretsar och i officersförbundets tidning har gått till storms mot anmälan till MO i de fall, då man förmenar att vederbörande anmälan är obefogad. Men man har aldrig sett att man i officersförbundets tidning eller i officerskretsar tagit itu med de officerare som generat officerskåren genom att på olika sätt förgripa sig mot manskapet genom att uppträda odemokratiskt och olämpligt. Jag tror att det skulle bidra till att i hög grad stärka förtroendet till officerskåren, om man från dess sida intog en sådan ställning. Då skulle man kanske i ett fall som detta kunna bibringa folk i allmänhet en annan uppfattning om syftet med officerarnas aktion än vad man nu har.

Herr Holmström polemiserade vidare mot vad vi sagt om kvalifikationerna, precis som om vi skulle vara motståndare till allmänbildning överhuvudtaget. Det äro vi alls icke, men vi mena, att den som skall utbildas till officer icke behöver belastas med allt det som man proppar i studenter för att dessa sedan skola kunna välja vilken som helst av många olika banor, utan bara behöver till att börja med lära sig det som är nödvändigt för att han skall kunna tillägna sig sitt yrke, och inte bara bli fänrik utan helst marschera vidare och nå de verkliga kommandohöjderna. Herr Holmström anförde såsom ett exempel, att det givetvis inte är så viktigt för en ung man som skall bli officer att veta när Kartago föll, men väl hur Kartago föll. Det är kanske inte så viktigt det heller, ty metoderna för krigföringen ha väl i alla fall förändrats högst avsevärt, och det finns väl färskare exempel att lära av för en svensk officer än Kartagos fall, skulle jag förmoda. Vi ha inte heller menat, att studentexamen i och för sig är en odemokratisk examen. Men ett faktum är att studentskiktet i allmänhet är sammansatt odemokratiskt, ty bland studenterna finner man så många av de välbärgade klassernas barn som med extraläsning och annat kunnat hanka sig igenom examen, medan endast en mycket liten procent av arbetarnas och böndernas barn i vårt samhälle ännu haft möjlighet att taga en sådan examen. Det är därför som vi måste betrakta det såsom odemokratiskt, att studenterna utgöra den största källan för rekrytering av officerskåren.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7 och 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—61.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 62.

Lades till handlingarna.

Punkten 63.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 64.

Lades till handlingarna.

Punkterna 65—88.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 89.

Under punkten 93 av fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Marinen: Anskaffning av artilleri- och annan teknisk materiel för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 7 345 000 kronor.

*Anslag till
anskaffning
av artilleri-
materiel
m. m. vid
marinen.*

Anslag till anskaffning av artillerimateriel m. m. vid marinen. (Forts.)

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *A. Mannerskantz* och *G. A. Andersson* (I: 166) och den andra inom andra kammaren av herr *K. Magnusson* (II: 271), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att under fjärde huvudtiteln (punkt 93) uppföra ett reservationsanslag på 1 150 000 kronor för anskaffande av ubåtsnät.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 166 och II: 271, till Marinen: Anskaffning av artilleri- och annan teknisk materiel för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 7 345 000 kronor.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Det är inte många motioner som i år ha väckts i anledning av fjärde huvudtiteln, men på denna punkt har jag framfört en fråga som jag tror i vissa lägen skulle kunna vara betydelsefull, nämligen anskaffandet av ubåtsnät.

Utskottet har för sin del inte bestritt, att vi skulle kunna ha nytta av ubåtsnät, utan har grundat sitt avslagsyrkande förnämligast på den omständigheten att det enligt de marina myndigheternas uppfattning skulle behövas särskilda utläggningfarkoster för att kunna använda dem. Det finns, förklarar man, icke något anslag för dylika fartyg, och följaktligen skulle dessa nät inte heller kunna användas även om riksdagen nu beviljade anslag till dem. Jag vet ju inte på vilket sätt utskottet har blivit informerat om detta. Jag har inte heller varit i tillfälle att anlita kanske samma sakkunskap, men jag tror, att den sakkunskap, som jag rådfrågat, varit likvärdig med den sakkunskap som anlåtats vid föredragningen av frågan inom statsutskottet. Vid mina undersökningar har det framkommit, att det icke alls skulle behöva byggas särskilda fartyg, utan att man med relativt små ändringar skulle kunna anpassa något av våra minutläggande fartyg för detta ändamål. Det kan vid ett krigsfall uppstå ganska otrevliga situationer, om man inte i tid har tänkt sig för även på detta område. Jag tycker, att det känns otrevligt att sedan man nu väl fått tanken väckt icke göra något för att få den förverkligad. Jag kan inte göra mig medansvarig till att det i ett krigsfall för vårt land skulle kunna hända något liknande det som inträffade t. ex. vid Port Arthur och Scapa Flow. Jag får verkligen hoppas att — såsom utskottet har förutsatt — de marina myndigheterna och Kungl. Maj:t skola ha denna fråga under intresserad undersökning, så att man kan komma fram till ett resultat. Men då jag för min del anser, att vi inte ha någon säkerhet för att vi inte kunna råka in i en situation, då dessa ubåtsnät behöva finnas, tar jag mig, herr talman, friheten att yrka bifall till motionen I: 166.

Herr Lindström: Herr talman! Det gäller här ett ganska stort anslag på 1 150 000 kronor, och det brukar väl knappast vara vanligt att riksdagen på en enskild motion beviljar så stora belopp. Den motion som föreligger i ärendet innehåller ju heller inte någon ordentlig utredning om denna sak. Herr Mannerskantz åberopade sjömilitär expertis för de synpunkter, som framkommit i motionen, och påstår att man för en ganska ringa penning skulle kunna ordna så att man finge tillgång till de särskilda fartyg som behövas för ubåtsnätens utläggande. Vi ha inom utskottet fått andra informationer från det håll, varifrån vi vanligen bruka inhämta våra kunskaper i militära angelägenheter. Även om herr Mannerskantz skulle ha rätt i sitt antagande, måste dock vissa ändringsarbeten företas på de åsyftade fartygen, och därför kan icke

Anslag till anskaffning av artillerimateriel m. m. vid marinen. (Forts.)
den summa som motionären har begärt i sin motion täcka hela medelsbehovet. Det är därför, tror jag, knappast möjligt för riksdagen att på en sådan i mycket betydelsefulla punkter ganska otillfredsställande framställning bevilja medel för detta ändamål. Det torde såsom utskottet säger i sin ganska välvilliga motivering ankomma på Kungl. Maj:t att här göra utredningar och komma till riksdagen med förslag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Herr Lindström säger, att det skulle vara något ganska ovanligt, om riksdagen på en enskild motion skulle bevilja ett så stort belopp för en sådan här ny sak. Men vi leva ju också i tider som icke äro så vanliga. Det kan ju tänkas, att det finns andra krafter än de som vi behärska som kunna få något infall att ingripa i spelet innan denna fråga har kunnat bli utredd. Det har väl från statsmakternas sida under de gångna åren ordnats med en ofantlig mängd försvarsanordningar av olika slag innan man ens hört riksdagen. Jag anser därför inte, att det skulle vara så uppseendeväckande, om vi nu skulle besluta en sådan här sak. Den utredning, som behöver göras, kan naturligtvis ske under budgetårets lopp och anskaffningen äga rum så snart som möjligt utan att man därmed behöver bryta mot någon av de principer som tidigare under kriget tillämpats beträffande försvarsväsendet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 90—93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95—97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkten 99.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 100.

Lades till handlingarna.

Punkterna 101 och 102.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Punkten 104.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkterna 106—129.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 130.

Lades till handlingarna.

Punkterna 131—138.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 139 och 140.

Lades till handlingarna.

Punkterna 141—160.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 161.

Lades till handlingarna.

Punkterna 162—164.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 165.

Lades till handlingarna.

Punkten 166.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 167.

Lades till handlingarna.

Punkterna 168—172.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 173.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:
nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarets fabriks-
fond;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till engångsanskaffning av maskiner m. m. för byggnads- och reparationsberedskapen;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av vattenfallsstyrelsen åvilande skyldighet att leverera andelskraft till Motala ströms kraftaktiebolag;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Örebro;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa telegrafverket tillhöriga fastigheter; samt

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar.

Ang. förvärv av Kristianstad—Hässleholms järnväg m. m.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 42 gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) besluta, att Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar skulle på avtalade villkor förvärvas av staten och införlivas med statens järnvägar;

b) till Förvärv av Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar för budgetåret 1944/45 under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, anvisa ett investeringsanslag av 3 766 300 kronor.

Herr **Persson, Ivar**: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att opponera mig mot det här föreslagna statsförvärvet av järnvägar utan snarare tvärtom. Jag skall emellertid be att få säga ett par ord gentemot det uttalande som departementschefen gör i propositionen, där han förklarar, att efter förvärvet av dessa nu till inköp föreslagna banor är därmed hela det skånska järnvägsnätet förstatligat. Så är ju icke riktigt fallet, i det att den karta, som vi fått tillsammans med utskottets utlåtande, visar att tvenne järnvägar återstå, nämligen Ängelholm—Klippans och Malmö—Genarps järnvägar. Jag känner väl till särskilt den senare järnvägen därför att jag bor i den trakten, och jag ber nu att få säga ett par ord om denna bana.

Jag vet mycket väl att de båda av mig nyss omnämnda banorna undantogs ifrån det allmänna förstatligandet av den utredning som på sin tid hade att uppgöra förslag i dessa angelägenheter. Malmö—Genarps järnväg är en ekonomiskt svag bana, vilket jag är fullt medveten om. Persontrafiken är liten, och den har delvis blivit ännu mindre på senare tid sedan den fått konkurrens från de bussar som SJ har övertagit. Man kör nu med bussarna vid de tider som förut åtminstone delvis voro förbehållna järnvägen, och konkurrensen har därigenom blivit ännu hårdare.

Godstrafiken på banan är också ganska liten men dock av en icke obetydlig storleksordning, och den är, enligt mitt sätt att se, av mycket stor betydelse för den omkringliggande nejden. Det är till stor del krita från Kvarnby, sockerbeter, betmassa och åtskilligt annat som fraktas på järnvägen, och det skulle utan tvivel behövas ett betydande antal bilar för att övertaga denna gods- trafik. Under nuvarande förhållanden är ju en sådan övergång till biltrafik omöjlig, vilket också prövats och fastslagits av myndigheterna, då järnvägs- aktiebolaget för någon tid sedan gjorde en hemställan om att få nedlägga driften, vilket avlogs.

Ang. förvärv av Kristianstad—Hässleholms järnväg m. m. (Forts.)

Vad som har bidragit till att försvaga det ekonomiska resultatet av trafiken på järnvägen är att man har tre föreningsstationer med andra banor, nämligen Malmö, Östervärn och Klågerup. Dessa ägas nu samtliga efter respektive järnvägars förstatligande av staten. Det skulle då innebära att förenklande, förbilligande och rationaliserande av driften vid Malmö—Genarps järnväg om staten övertog även denna bana. Jag vill erinra om att järnvägsstyrelsen i samband med det statsförvärv, som vi nu gå att besluta, har framhållit just att försvinnandet av en del föreningsstationer, d. v. s. stationer som ägas av en järnväg men också trafikeras av andra, skulle betyda stora förenklingar i driften. Jag tycker att något liknande borde vara att vinna vid ett övertagande av Malmö—Genarps järnväg.

Jag vill också erinra om att om driften skulle nedläggas på denna bana, mister SJ en del av de trafikinkomster som SJ nu får genom samtrafiken mellan Malmö—Genarps järnväg och statsbanorna. Detta gäller bl. a. fraktinkomsterna för transporten av sockerbeter och betmassa på sträckan Klågerup—Staffanstorp och på bandelen Malmö—Arlöv. Båda dessa bandelar äro ju statsägda järnvägar, och det är inte så små belopp som det här rör sig om. Jag förmenar därför, att när man säger att Malmö—Genarps järnväg icke bär sig är det icke större belopp i förlust som det därvidlag rör sig om än vad SJ skulle mista i fraktinkomster om Malmö—Genarps järnväg försvann. Jag vägar därför, herr talman, framföra som min åsikt att frågan om ett förstatligande av Malmö—Genarps järnväg bör underkastas ytterligare prövning. Det är möjligt att man därvid kan komma att finna att persontrafiken i alla fall måste nedläggas, men jag tror dock, att man ganska lätt skulle kunna trafikera denna bana med rälsbuss. Det är emellertid godstrafiken som är av större betydelse för oss som bo i dessa trakter, och jag tror, att det inte skulle vara omöjligt för SJ att driva denna så att den bär sig. Ingen kan i varje fall så bra som SJ göra detta, då ju SJ nu har hand om de banor som skära Malmö—Genarps järnväg.

Jag vill också erinra om att vi under de senaste åren ha inlöst även ganska svaga järnvägar — enligt min mening minst lika svaga som denna — i andra delar av landet. fastän det ju då framförts som ett argument för statsinlösen att vägnätet där icke varit så väl utbyggt som i våra trakter. Om all den trafik som nu ombesörjes av Malmö—Genarps järnväg i stället skulle gå fram över landsvägarna i trakten, skulle detta emellertid, så vitt jag kan förstå, komma att medföra ökade underhållskostnader för vägarna.

Jag ber därför, herr talman, att få rikta en enträgen vädjan till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att taga upp frågan om ett förstatligande av Malmö—Genarps järnväg till ny ingående undersökning.

I den nu föredragna huvudfrågan har jag, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Sölvesborg—Olofström—Älmhults järnväg;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsatt anläggning av dubbelspår;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till luftskyddsanordningar i transformatorstationer; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för statens brandskola.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 12 och 13.

Lades till handlingarna.

Föredrogs änyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående fortsatt disposition av ett till byggnader vid tullstationen i Svinesund för budgetåret 1940/41 anvisat reservationsanslag, samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till mödrahjälp, dels Kungl. Maj:t proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m., dels ock motioner, väckta i anledning av sistnämnda proposition, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckt motion angående vidgad rätt till restitution av tull och skatt å bensin, som användes för segelflygändamål, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om revision
av familje-
beskattningen
m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om revision av familjebeskattningen, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 130 i första kammaren av herr *Wahlund* m. fl. och nr 205 i andra kammaren av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förnyad utredning av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten för fysiska personer, vilken utredning främst skulle ha till ändamål att praktiskt utforma ett system med efter försörjningskostnaderna anpassade direkta skatteavdrag, vilket i de lägre skattefria inkomstklasserna skulle övergå i ett system med barnbidrag, avseende att i de lägsta inkomstklasserna lätta barnfamiljernas försörjningsbördan;

2) motionen nr 52 i andra kammaren av herr *Brandt* m. fl., vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning angående en jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan mellan landets medborgare genom införandet av ett system med direkta barnbidrag; samt

3) motionen nr 387 i andra kammaren av herrar *Lundell* och *Eriksson* i Frägsta, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag om sådan ändring av beskattningen av äkta makar, att denna ej ökades till följd av äktenskapets ingående.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 205, i vad desamma avsåge frågan om införande av ett system med efter försörjningskostnaderna anpassade direkta skatteavdrag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II: 52 angående införande av direkta barnbidrag till åstadskommande av jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 205, i vad desamma avsåge frågan om skatteskalor vid den statliga beskattningen samt om skattelindring för föräldrar, vilka tidigare uppfostrat barn, ävensom skattelindring vid försörjningsbördan för föräldrar och studerande ungdom, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

4) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 205, i vad desamma avsåge frågan om sambeskattning av äkta makar, samt motionen II: 387 i samma ämne icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av friherre *De Geer* och herr *Jonsson* i Skedsbygd, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 130 och II: 205, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten för fysiska personer, vilken utred-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

ning främst skulle ha till ändamål att praktiskt utforma ett system med efter försörjningskostnaderna anpassade direkta skatteavdrag, vilket i de lägre skattefria inkomstklasserna skulle övergå i ett system med barnbidrag, avseende att i de lägsta inkomstklasserna lätta barnfamiljernas försörjningsbörd; samt

2) att motionen II: 52 angående införande av direkta barnbidrag till åstadkommande av jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan och motionen II: 387 angående ändring av gällande bestämmelser om beskattning av äkta makar måtte anses besvarade genom vad utskottet under 1) anfört och hemställt;

II) av herrar *Velander*, *Björkman* och *Lundell*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen nr 387 i andra kammaren.

Herr *Wahlund*: Herr talman! Bevillningsutskottet hemställer, att de föreliggande skatte- och barnbidragssmotionerna inte skola föranleda någon riksdagens åtgärd. Trots detta vill jag uttrycka tillfredsställelse med bevillningsutskottets betänkande, ty det är positivt i sakfrågan. Bevillningsutskottet säger, att med hänsyn till de ändrade förhållandena kan man inte fortsätta med ortsavdragen, som icke längre fylla sitt syfte. Vi måste ersätta dem med någonting annat, och bevillningsutskottet håller det då för sannolikt, att man bör införa ett kombinerat skatteavdrags- och barnbidragssystem. Detta är, herr talman, det väsentliga.

Vidare konstaterar jag med tillfredsställelse, att inte heller bevillningsutskottet anser vårt beskattningssystem vara så lyckat. Bevillningsutskottet vill emellertid inte erkänna möjligheten av att man kan ersätta de tre direkta skatter vi ha — botten-skatten, tilläggsskatten och värnsskatten — med en enda skatt — såsom föreslås i en av motionerna — vilken skulle utgå efter en viss formel. Bevillningsutskottet säger, att när vårt nuvarande skattesystem kom till, skapade man en rörlig botten-skatt och lade därtill den fasta tilläggsskatten för att därigenom göra skattesystemet smidigt, men det visade sig ändå, att elasticiteten inte var tillräcklig, då kriget kom och skatterna måste gå i höjden. Då fick man lappa på skattesystemet med värnsskatten.

Jag vill dock, herr talman, påstå, att detta inte ett dugg strider mot motionens uppfattning, att vi kunna ersätta de tre skatterna med en skatt. Det gäller bara att finna en formel, som är tillräckligt elastisk. Jag kan, herr talman, tala om, att jag under de två, tre dagar jag har haft till mitt förfogande, sedan jag fick utskottets utlåtande i min hand, har konstruerat en sådan formel. Detta är möjligt att göra, det är en självklar sak, att det går. Jag påminner bara om hur livförsäkringsbolagen lägga upp sina tariffer efter formler. Detta har aldrig stött på några svårigheter.

Men detta, herr talman, är en detalj. Det väsentliga är det kombinerade skatteavdrags- och barnbidragssystemet, och jag är tillfredsställd över att jag i dag inte så mycket behöver tala om *varför* ett kombinerat skatteavdrags- och barnbidragssystem bör införas, utan att frågan fastmer nu gäller, *när* ett sådant system skall komma under behandling i riksdagen.

Några av denna kammars ärade ledamöter ha under de senaste dagarna sagt till mig: »Varför skall man ha så bråttom?» De ha då framför allt pekat på att befolkningsutvecklingen ju nu går till det bättre: statistiska centralbyrån meddelade bara för ett par dagar sedan att förra årets födelsesiffra var 125 000. Det är en rekordartad födelsesiffra; man får gå nära nog ett kvartsekel tillbaka för att träffa på en lika hög siffra. Jag vill också säga, att befolkningsutvecklingen i dag är glädjande, men jag begagnar tillfället att varna för alltför överdriven optimism. Jag vill påminna om det välbekanta fak-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

tum, att orsaken till att vi nu ha många födelser är, att vi ha mycket folk i de barnalstrande åldrarna, men att antalet kvinnor i fruktsamhetsåldern under de närmaste två decennierna kommer att minska med mer än en procent om året. Jag vill påminna om att de höga födelsetalen bero på att vi nu ha fler unga äktenskap än någonsin tidigare i Sveriges historia, men att äktenskapsfrekvensen mänskligt att döma kommer att sjunka. av den enkla anledningen, att antalet ogifta kommer att sjunka. Jag vill påminna om att orsaken till födelsetalens och äktenskapsfrekvensens nuvarande höjd nog till en del är att finna i de goda konjunkturerna på arbetsmarknaden. Det är lätt att få en tryggad utkomst, och detta har säker inverkat på befolkningsförhållandena. En sak är säker: om — jag säger om — efter kriget, då produktionen skall fredsomställas, det uppstår rubbningar på arbetsmarknaden, kan man vara säker på att en minskning i äktenskaps- och födelsefrekvensen kommer som ett brev på posten.

Den befolkningspolitik, som har genomförts under krigsåren, har nog också spelat in. Jag hänvisar härvidlag till resonemanget i motionen nr 130 i denna kammare. Jag tänker på prisrabatteringen, men också på krigsfamiljebidragen. De senare äro utformade som ett slags familjelön och representera otvivelaktigt befolkningspolitik, låt vara en befolkningspolitik, vars omfattning varierar med försvarsberedskapens.

Vi motionärer ha ansett det angeläget, att den eventuella befolkningspolitiska effekten av dessa reformer konserveras — jag tänker då också på de ökade skatteskillnader i kronor räknat, som uppstått mellan personer med olika försörjningsbörd. Det är viktigt att effekten av dessa »åtgärder efter kriget» uppfångas i ett kombinerat skatteavdrags- och barnbidragssystem. Det är bland annat därför, herr talman, som denna fråga om utredning är brådskande.

Vi skola vänta, säger bevillningsutskottet, till dess vi få se, vad befolkningsutredningen föreslår beträffande barnbidragen. Ja, det är, som bevillningsutskottet säger, viktigt, att man tar ställning till en omläggning av skattesystemet och av barnbidragen samtidigt, men det är då också viktigt att samtidigt ha tillgång till en noggrann utredning av båda frågorna, annars riskerar man, att hela ärendet förhalas.

Befolkningsutredningen skulle kanske kunna göra dessa utredningar med hjälp av tillkallad skatteexpertis. Jag yrkade detta i befolkningsutredningen för jag tror tre år sedan, men då ansåg man, att sådana utredningar borde ligga under finansdepartementet. Man torde alltså få tillsätta en särskild kommitté, och jag skulle, herr talman, önska, att den kommittén började arbeta omedelbart, så att vi skulle kunna behandla frågorna om barnbidragen och skatten samtidigt.

Nu vet jag, att en och annan säger, att ekonomisk befolkningspolitik såtillvida inte spelar någon roll, den påverkar inte befolkningsutvecklingen. »Man kan inte köpa barn», har någon sagt. Man säger, att vad som har skett under kriget och vad som orsakat att befolkningsutvecklingen nu är gynnsam, i motsats till vad som var fallet under förra kriget, är en omställning av det svenska folkets mentalitet. Jag vill inte bestrida, att den saken har spelat in. Det kan nog hända, att den säregna stämning av samhällssolidaritet, som präglat krigsårens Sverige, också har tagit sig uttryck i en mera positiv inställning till barn och familj. Vi kunna inte vara så säkra på att inte den stämningen förflyktigas, när freden kommer, och en sak är säker: det är inte rätt att låta dessa, som nu under krigsåren ha gift sig och skaffat sig barn, få sin levnadsstandard avsevärt försämrade. Bevillningsutskottet snuddar också vid dessa tankar, då det påminner om prisstegringen och konsumtionsbeskattningen. Barnfamiljerna — och jag tänker då framför allt på dem i de lägre

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

inkomstskikten — ha ju också under fredsåren varit pressade. Kostnaderna för barnen ha tvingat barnfamiljerna att draga in på åtskilligt, som andra anse som en självklar del av vår kultur. Dessa familjer ha fått draga in på mera lyxbetonade utgifter. Så kom kriget, prishöjningen och konsumtionsbeskattningen, och de tvingades att inskränka sig ytterligare. Då blev det för dem mycket svårt, ty de hade inte så mycket att knappa in på. Jag tänker, som sagt, framför allt på förhållandena i de lägsta inkomstskikten, där barnrikedom är liktydigt med ekonomisk fattigdom. Jag vill, herr talman, påminna om att vi i dag dock ha 140 000 barn i fattigvårdsklientelet. Jag vill påminna om att det finns många församlingar, där vart tredje barn tillhör fattigvårdsklientelet, ja, det finns enstaka församlingar i Norrland, där bortemot vartannat barn har fattigvård. Men varför ta dessa enstaka fall? Jag kan ta riks-siffran. Vart åttonde svenskt barn har fattigvård. Av de vuxna är det bara 8 %, men av barnen 12—13 %, som få fattigvårdsunderstöd. Barnen förekomma alltså till över 50 % mer än de äldre i fattigvårdsklientelet. Detta är förhållanden, som enligt min mening inte äro värdiga ett kulturland som Sverige. Jag vill gärna medge, att många av de familjefäder och mödrar, som ha bidrag från fattigvården, skulle ha hört till fattigvårdsklientelet även om de inte haft barn. Men huvudorsaken till den stora barnförekomsten i vårt fattigvårdsklientel är dock inte, att de fattiga ha många barn, utan att man blir fattig, när man har barn. I våra dagars Sverige få 10 000 svenska fäder och mödrar och fler gå den tunga vägen till fattigvården, därför att de ha skaffat sig barn, och 10 000 och åter 10 000 skulle behöva anlita den offentliga hjälpverksamheten, om de skaffade sig barn.

Det är synpunkter som dessa, herr talman, som göra mig mer ivrig än kanske många andra att här nå fram till snabba reformer. Jag kan inte, herr talman, anse, att bevillningsutskottets argumentering för ett uppskov är bindande, utan ber att få yrka bifall till bondeförbundsreservationen.

Herr **Velander**: Herr talman! Jag har jämte två andra ledamöter av utskottet fogat en reservation till utskottets betänkande, och jag skall till en början säga några ord i anslutning till denna reservation. Den gäller sambeskattningen av äkta makar, en princip som upprätthålles i vår skattelagstiftning och som innebär, att skatteplikten för äkta makar bestämmes med hänsyn till deras sammanlagda inkomst. Detta betyder bland annat, att ortsavdrag samt inkomst och förmögenhet beräknas för makarna gemensamt. Konsekvensen härav blir i regel den, att om två personer, vardera med egen inkomst resp. förmögenhet, ingå äktenskap, deras sammanlagda skatter såsom gifta bli större än summan av deras skatter, därest de inte hade trätt i äktenskap med varandra. Detta missförhållande — jag vågar beteckna det så — har framträtt särskilt starkt under senare tid på grund av den undan för undan alltmer skärpta beskattningen men i synnerhet på grund därav, att progressionen vid den statliga beskattningen numera inträder, så snart det beskattningsbara beloppet uppgår till 3 000 kronor mot tidigare först vid ett beskattningsbart belopp överstigande 10 000 kronor. Gränserna uppåt för de olika skikten i progressions-skalan markeras nu såsom känt av talen 3 000, 6 000, 8 000, 10 000 etc.

Ehuru reservant, har jag ingen önskan att söka förenkla det föreliggande spörsmålet. Det erbjuder säkerligen vissa svårigheter att komma till rätta därmed. Jag är dock av den meningen, att en lösning förr eller senare måste sökas. Det kan inte framstå såsom rimligt, att makar med självständiga inkomstförvärv och eventuellt förmögenhet skola beskattas hårdare, understundom väsentligt hårdare, än om de hade förblivit ogifta.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Det skäl för en motsatt ståndpunkt, som utskottsmajoriteten har hämtat från 1936 års statsskattekommitté och som finnes redovisat i utskottets yttrande å sidan 13, äger med mitt sätt att se inte någon större bärkraft. Man resonerar där på det sätt, att om två familjer ha samma inkomst, i den ena intjänad enbart av mannen och i den andra intjänad av mannen och hustrun tillsammans, skulle familjerna representera samma skatteförmåga. Jag är nu inte säker på att det resonemanget håller streck. För den familj, där hustrun är upptagen med förvärvsarbete och hemmet och barnen få skötas med lejd arbetskraft — om det överhuvudtaget blir fråga om någon verklig skötsel — måste ställningen bli en helt annan än för den familj, där hustrun ägnar hela sin arbetskraft och all sin omsorg åt hemmet och dess skötsel. Det förhåller sig ock på det sättet, att hustrun i den förra familjen, när det gäller den statliga beskattningen, icke får något avdrag för utgifterna för den lejda arbetskraften. Därför måste den familjens skatteförmåga vara väsentligt mindre än den andra familjens.

Detta är en sak. En annan sak är, att om man ser spørsmålet från befolkningspolitiska eller familjesociala synpunkter, kan det anförda skälet, hämtat från statsskattekommittén, knappast anses ha någon bärkraft alls. Man kan säkerligen inte på dylika vägar stimulera exempelvis äktenskapsbildningen. Motsatsen måste ju bli resultatet.

Nu vill jag dock bekänna, att jag för min del inte har någon stark tilltro till att de uppslag, vi här diskutera, ha någon större betydelse ur befolkningspolitiska eller familjesociala synpunkter. För mig är det fråga om rättvisa, skälighet och billighet. Det är ur sådan synpunkt spørsmål, syftande till att så långt möjligt bereda familjer eller personer, som vilja bilda familj och sätta barn till världen samt uppfostra dem, tillfredsställande eller åtminstone rimliga ekonomiska förutsättningar härför.

Jag yttrade nyss, att problemet om sambeskattning av äkta makar inte var så lätt att komma till rätta med, om man nu vill gå in för dess hävande. Det kan därför från något håll ifrågasättas, om inte motionärerna eller reservanterna ha någon ny synpunkt att framkomma med i det hänseendet. Så ventilerat som detta spørsmål blivit, är det förmodligen något förmätet att försöka sig på någonting sådant. Jag skall dock tillåta mig antyda en synpunkt.

Den inkomst, som står till en familjs förfogande, vare sig den intjänas av mannen, av hustrun eller av båda, utgör — kan man säga — den bas, varpå hela familjen har att grunda sin livsförsel, sin existens. Med denna utgångspunkt torde kunna ifrågasättas, huruvida inte inkomsten oavsett familjemedlemmarnas antal borde i beskattningshänseende uppdelas på dem pro rata parte. Om familjen sålunda består av man, hustru och tre barn och det sammanlagda taxerade beloppet uppgår till 15 000 kronor, skulle 3 000 kronor belöpa på varje familjemedlem. Sistnämnda belopp skulle alltså tagas till beskattning, sedan ortsavdrag gottskrivits varje familjemedlem med lika belopp. Skatten kunde debiteras och indrivnas hos mannen.

Med hänsyn till progressionen i beskattningen inställer sig här den anmärkningen, att genom en sådan anordning skulle skatteintäkterna för det allmänna komma att åtskilligt nedgå. Det är sannolikt, att man därför skulle få inlåta sig på en maximering av de inkomstandelar, som skulle tilläggas hustrun och de olika barnen. Det är också möjligt, att man finge överväga en del andra spärranordningar, som kunde finnas påkallade.

Dessa antydningar utgöra självfallet inte något genomtänkt förslag till en ny ordning på detta område. Det är dock möjligt, att de skulle kunna vara förtjänta av något övervägande. Klart är i varje fall, att den fara för manipulationer i form av överflyttning av inkomst och förmögenhet mellan makar,

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

som man anser skulle komma att inträda, därest sambeskattningen hävdes, inte skulle vara förenad med en anordning, baserad på de synpunkter, som jag här tillåtit mig antyda.

Jag avser självfallet icke att i fråga om utskottets betänkande i övrigt göra mig till talesman för utskottet. Eftersom jag har ordet, skall jag emellertid tillåta mig att framföra några av de skäl, som ha varit avgörande för mig, när jag har biträtt utskottets ståndpunkt.

De motioner, som det här rör sig om, ta alla sikte på åtgärder, ägnade att väsentligt lätta barnförsörjningsbördan, främst då för de sämst ställda inkomstskikten, lättnader, säger man, som »skulle för flertalet barnfamiljer åstadkomma en avgörande standardhöjning». Utgångspunkten för dessa motioner är, såsom vi redan förstått, familjebeskattnings-sakkunnigas under nästlidet år avgivna betänkande med förslag till nya grunder för familjebeskattningen. Emellertid framhålla de sakkunniga själva, att genomförandet av det av dem skisserade systemet innebure en så betydande kostnadsökning, att de i rådande statsfinansiella läge icke ansåge sig kunna framlägga något förslag därom. Frågan om en mera effektiv utjämning av barnförsörjningsbördan borde emellertid enligt de sakkunniga, så snart omständigheterna det medgäve, upptagas till omprövning och därvid behandlas såsom en del av ett socialpolitiskt problem, som berörde såväl staten som kommunerna.

Det är nu med verkligt intresse man konstaterar, att åtminstone motionärerna och reservanterna äro på det klara med att rådande statsfinansiella läge inte utgör något som helst hinder för att man skall kunna angripa detta spörsmål i hela dess vidd. Man måste också säga, att det här gäller en i och för sig lovvärd framstöt. Det är ett mycket stort intresse för en ur olika synpunkter utomordentligt allvarlig och betydelsefull angelägenhet, som denna frijordhet från statsfinansiella bekymmer återspeglar. Hur trängande denna angelägenhet än är, måste man dock fråga sig, om det inte kan vara påkallat, att man tar sig ytterligare en funderare, innan man bestämmer riktlinjerna för vad som bör ske på detta område. Därvid behöver man nog inte diskutera t. ex. en sådan sak som huruvida barnfamiljerna kunna få någon effektiv lättnad i sin försörjningsbörda genom en reglering av de nuvarande ortsavdragen vid beskattningen. Jag skulle tänka mig, att man på den punkten börjar bli tämligen ense om att detta inte låter sig göra. Hänsyn till skatteunderlaget, när det gäller den kommunala beskattningen, och inkomstens oftast blygsamma omfattning vid den statliga beskattningen — den medger i flertalet fall inte ens täckning av barnfamiljerna nu tillkommande skattefria avdrag — omöjliggöra ett tillgodoseende av deras intressen, som ha någon försörjningsbörda att komma till rätta med. Jag tror därför i likhet med motionärerna och reservanterna, att vi måste beträda nya vägar. För min del skulle jag också vilja tro, att man därvid knappast kan komma fram på någon annan linje än den direkta bidragslinjen.

Det är emellertid åtskilliga utredningar, som redan pågå och som åtminstone i viss mån beröra de spörsmål, som vi här diskutera och vilkas resultat man därför kanske bör avvakta. Befolkningsutredningen — herr Wahlunds egen kommitté kan man säga — behandlar bl. a. frågan, hur ett allmänt barnbidragssystem lämpligen bör utformas. Om jag minns rätt, förhåller det sig också så, att direktiven för denna kommitté åtminstone inte uteslöto, att kommittén inläte sig på ett övervägande av förslag till ändringar jämväl av bestämmelserna rörande familjebeskattningen. Det är möjligt att kommittén själv har gått ut ifrån att i och med tillsättandet av 1941 års familjebeskattnings-sakkunniga överväganden i det hänseendet icke borde ifrågakomma inom kommittén och att den, av den anledningen inte kommer att syssla med dessa ting.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Såvitt jag uppfattade herr Wahlund rätt, lämnade han inte något besked på den punkten, men det föreföll mig i alla fall som om han resonerade på det sättet, att befolkningsutredningen efter tillkallande av experter och sakkunniga nog skulle kunna framlägga förslag också rörande familjebeskattningen. Det kunde måhända vara lämpligt med ett klarläggande på den punkten. I varje fall synes det näppeligen kunna bli fråga om ett föregripande av befolkningsutredningens blivande resultat, och en ny kommitté skulle väl icke kunna, så att säga, undan för undan tillgodogöra befolkningsutredningens arbetsresultat så att den kunde med framgång arbeta parallellt med befolkningsutredningen.

Bostadssociala utredningen måste också förväntas komma att framlägga förslag av icke oväsentlig betydelse för de fattiga barnfamiljerna.

Slutligen ha vi socialvårdskommittén, som blivande förslag måste förväntas bli sådana, att de medföra betydande verkningar bl. a. ute i kommunerna och därmed också på möjligheterna att komma till rätta med barnförsörjningsbördan.

Man kan fråga sig, om det inte skulle vara något äventyrligt att utan att avvakta dessa utredningars resultat fastställa bestämda riktlinjer för en lösning av de spörsmål, som vi här närmast ta sikte på. Man kan väl inte inlåta sig på ett fixerande av storleken av de direkta barnbidragen, förrän man vet vad som är oundgängligen nödvändigt för att människorna ute i landet, vid sidan av andra hjälpåtgärder, skola klara sig. Jag måste också efterlysa, om det verkligen är motionärernas och reservanternas mening, att bidragen skola vara enhetliga för hela landet. För närvarande pågår en förutsättningslös utredning rörande frågan om dyrortsgrupperingen i hela dess vidd, och den sker under medverkan av till och med någon av motionärerna. Om denna utredning skulle giva vid handen, att levnadskostnaderna på skilda orter i landet äro så olika, att en dyrortsgruppering är ofrånkomlig, kan jag för min del inte gärna tänka mig, att det kan bli fråga om enhetliga barnbidrag. Jag hyser sålunda den uppfattningen, att det inte går att fixera dessa barnbidrag förrän utredningen om dyrortsgrupperingen avslutats.

Med ett accepterande av de direkta barnbidragen, till vilka jag nog förväntar att vi komma fram, vill jag gärna förbinda en rationalisering av vår beskattningsfråga om ortsavdragen i allmänhet men i synnerhet av understödsverksamheten i vårt land. För min del har jag nämligen den uppfattningen, att denna understödsverksamhet är så splittrad och så oenhetlig och grundas på så grova schabloner, att det med fog kan sägas, att den håller på att urarta. Man måste därjämte vara varsam, så att man inte till slut kommer fram till något slags förmynderskap för stora grupper av medborgare, ägnat att menligt inverka på deras lust och ambition att svara för sig själva. Ett eventuellt bidragssystem kanske leder fram till att vederbörande inte erhåller pengar utan i stället kommer i åtnjutande av hyresersättning, olika konsumtionsvaror och dylikt. Jag kan tänka mig att detta kan vara motiverat ur vissa synpunkter, men jag misstänker att det också kan medföra olyckliga konsekvenser. Om barnbidragen infogas i beskattningsystemet och tillkomma personer, som sakna förmåga att betala sin skatt, får det tillses att bidragen verkligen disponeras för de åsyftade ändamålen och inte bliva ett led i en effektivisering av upp- eller indrivningsförfarandet. Denna synpunkt ligger kanske dock något vid sidan av ämnet. Det är i varje fall många skäl, då även ovissheten i det nuvarande läget, som motivera att man icke bör handla omedelbart. Det kan vara skäl att unna sig åtminstone någon frist, innan de slutliga riktlinjerna för vad som i förevarande hänseende måste ske fastställas.

Det var några uttalanden av professor Wahlund, som voro särskilt intres-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

santa. Han och hans medmotionärer samt reservanterna ha den uppfattningen, att det är ett stort önskemål att man kommer fram till en enhetlig inkomstskatt, konstruerad enligt en enda formel, såsom det heter. Professor Wahlund konstaterade att bevillningsutskottet var en smula tveksamt inför detta önskemål. Utskottet hade nämligen ansett att det inte var någon lätt uppgift att åstadkomma en sådan enhetlig skatt, därest kravet på nödig elasticitet icke eftersattes. Professor Wahlund hade nu under de allra senaste dagarna ägnat detta spörsmål någon uppmärksamhet, och det hade lyckats honom att konstruera en formel, som tillgodosåge alla krav på elasticitet. Det är en stor uppgift som herr Wahlund därmed löst, en uppgift, som skatteutredningar tidigare gått alldeles bet på, åtminstone om man med elasticitet förstår vad som vanligen avsetts därmed. Jag tänkte mig sålunda, att det var ett mycket svårt problem, och att, om man låte den utredning, som enligt herr Wahlund borde omedelbart komma till stånd, taga hand även om det spörsmålet, skulle den större frågans lösning kanske fördröjas något år.

Reservanterna ifrågasätta även skatteavdrag för föräldrar till barn, som uppfostrats i föräldrahemmet men därefter lämnat det. Herr Wahlund anser nämligen att den omständigheten, att föräldrar uppfostrat barn, bör på något sätt gottskrivas dem. Jag medger, att en del skäl kunna anföras för att det kan vara tillbörligt, men jag tror att, om det nu vore möjligt att överhuvud uppnå ett resultat, det skulle ta flera år att utarbeta ett acceptabelt förslag; ja, jag tror i själva verket inte att det skulle lyckas alls. Samma gäller jämväl beträffande den skattelindring, som enligt herr Wahlund bör tillkomma studerande ungdom och dem som ha försörjningsplikt gentemot föräldrar etc.

Med hänsyn till att professor Wahlund, enligt vad nyss antytts, har föresattningar att lösa en del problem rationellt och snabbt skulle det nog vara ganska felaktigt att tillsätta en ny utredning; befolkningsutredningens uppdrag kan i stället utvidgas så, att den otvetydigt har att syssla med frågan om familjebeskattningen, en enhetlig inkomstskatt och övriga här berörda spörsmål. Man skulle då sannolikt ganska snabbt komma fram till ett resultat!

Jag skall, herr talman, icke vidare ingå härpå. I förhållande till utskottets majoritet har jag icke någon avvikande mening annat än i fråga om familjebeskattningen. Jag ber därför att få yrka bifall till motionen nr 387 i andra kammaren.

I detta anförande instämde herr *Björkman*.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Den ärade motionär, som först hade ordet i denna fråga, uttryckte sin stora tillfredsställelse med att utskottet i sin motivering ger ett ganska oreserverat erkännande åt den grundtanke som återfinnes i herr Wahlunds m. fl. motion. Även jag är tillfredsställd med det uttalandet. Jag tror att detta resonemang är alldeles riktigt, om man inskränker det till ett påpekande av att man med de barnavdrag, som för närvarande tillämpas, inte kan åstadkomma den lättnad i barnförsörjningsbördan för de mindre välsituerade familjerna, som man från början avsett

Det är emellertid möjligt, herr talman, att herr Wahlunds tillfredsställelse och min bottna i något olika utgångspunkter. Såvitt jag kunde förstå av herr Wahlunds anförande, är detta för honom en fråga, som bör bedömas huvudsakligast ur befolkningspolitiska synpunkter. Jag har inte den meningen. Jag tror att det är ganska vanskligt att överhuvudtaget ge sig in på ett resonemang rörande i vilken utsträckning de ekonomiska faktorerna ha betydelse för befolkningsutvecklingen. I sin motion redogör herr Wahlund för en mycket in-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

tressant upptäckt. Han tror sig kunna konstatera, att de ökade skatterna, som ha medfört att skatteavdragen få större betydelse för dem som kunna utnyttja dem, ha haft den goda verkan med sig att de ha gynnsamt påverkat utvecklingen i fråga om äktenskapsfrekvens och födelsetal, d. v. s. den omständigheten, att avdragen ha blivit mera värda, skulle ha medfört ökad familjebildning och ökad nativitet. Om det är sant — och om nu ekonomiska förhållanden kunna inverka på detta område — är det faktiskt på det sättet, att den som allra kraftigast bidragit till den lyckliga förändring, som herr Wahlund kunde konstatera, är herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som har varit så våldsam i sin strävan att höja skatterna.

I sitt anförande i dag framhöll emellertid herr Wahlund, att man inte borde dra några förhastade slutsatser av den gynnsamma befolkningsutveckling, som det senaste året har haft att uppvisa, och att man därför hade skäl att tillvarataga alla de möjligheter, som kunde finnas, att i framtiden vidmakthålla denna gynnsamma befolkningsutveckling. Han trodde att en mycket betydande möjlighet därtill skulle ligga i de operationer på beskattningens område som det här är fråga om. Men herr Wahlund konstaterade också, att det kanske trots allt inte går att i framtiden bibehålla denna inriktning av befolkningsutvecklingen. Om utvecklingen kommer att gå tillbaka, påpekade herr Wahlund, beror det på att antalet kvinnor i fruktsamhetsåldern går ned. Om det är på det sättet, lära väl inga manipulationer med barnavdrag inverka på utvecklingen. Gentemot detta naturens eget ingrepp i en för närvarande lovande befolkningsutveckling lära väl inte barnbidragen, hur de än anordnas, ha något som helst att betyda. Är det så att den kommande befolkningsutvecklingen blir ogynnsammare än vad den för närvarande är, därför att antalet kvinnor i de fruktsamma åldrarna minskar, kunna vi väl inte gärna tänka oss att råda bot därför genom att omändra barnavdragen till barnbidrag. Jag vill med detta endast säga, herr talman, att jag tror att man inte skall dra allt för vittgående och snabba slutsatser rörande de ekonomiska faktorernas ovillkorliga betydelse i befolkningspolitiskt hänseende, utan man får här räkna med andra faktorer, av vilka kanske frågan om barnbidrag och barnavdrag är den minst verkande.

För mig är denna fråga om barnavdragens eventuella ersättande med barnbidrag inte en fråga som huvudsakligast bör bedömas ur befolkningspolitiska synpunkter, utan ett problem om social rättvisa. Den utredning, som under fjolåret och året dessförinnan företogs av de särskilt tillkallade familjebeskattningssakkunniga, konstaterade ingenting annat än att skatteavdragen inte äro något tillfredsställande instrument, om man därmed avser att lätta försörjningsbördan för de barnrika familjerna. Det konstaterades — och jag tror inte det kan gendrivas — att för dem, som mest behöva den hjälp som samhället avser att lämna genom barnavdragen, var hjälpen fullkomligt betydelselös, eftersom de inte kunde utnyttja densamma. Därest man sålunda med barnavdragen avsåg att främja den sociala rättvisan barnfamiljer och icke barnfamiljer emellan, var detta instrument så ofullständigt och otillfredsställande, att man knappast kunde rekommendera det såsom den bästa utvägen. Den sociala rättvisan kunde i stället på ett bättre sätt åstadkommas genom barnbidrag, och de sakkunniga antydde därför, utan att göra något direkt förslag, möjligheten av att ersätta det nuvarande barnavdragssystemet med ett system med barnbidrag.

Om ett system med barnbidrag skall kunna ersätta de nuvarande barnavdragen, beror givetvis på hur det konstrueras. I och för sig är det naturligtvis ingenting som hindrar att man har ett system med både barnbidrag och barnavdrag. Men för min del erkänner jag gärna att det är rationellare, om man

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

kan konstruera barnbidragen på ett sådant sätt, att de kunna ersätta de nuvarande barnavdragen. Nu tar jag för min del för givet att om dessa barnbidrag komma att tillmätas så rikligt, att de tillgodose hela det behov, som barnavdragen nu avse att fylla men endast i mycket ringa mån lyckats fylla, så kommer man att vid prövningen av frågan om barnbidrag ta hänsyn till möjligheterna att låta dem ersätta också de nuvarande skatteavdragen för barn. Vid den prövningen uppkommer emellertid en hel del både skattetekniska och socialpolitiska problem. Jag är fullkomligt ense med herr Wahlund därom, att en utredning av frågan därför bör taga hänsyn till alla därpå inverkanse faktorer. Men jag tror att det är klokt att man avvaktar de utredningar på närbesläktade områden som nu pågå eller vilkas resultat man redan håller på att pröva, innan man sätter i gång med en ny utredning i dessa hänseenden. De erfarenheter, som man kommer att vinna både inom befolkningsutredningen och, såsom jag föreställer mig, inom socialvårdskommittén, komma utan tvivel att bli till mycket stort gagn, när frågan i hela sin vidd en gång måste tagas upp till behandling, och jag tror att det skulle vara till skada för de utredningar, som för närvarande pågå på närbesläktade områden, om de till behandling finge ett nytt mycket stort problem, som skulle välla förvirring i deras arbetschema och tvinga dem att åter upptaga frågorna från nya synpunkter, vilka man måhända med hänsyn till kommittéernas sammansättning inte riktigt kan behärska.

För övrigt blir ju denna fråga om införande av barnbidrag till slut en fråga om våra ekonomiska möjligheter att tillgodose de uppställda kraven. Om dessa möjligheter uttalade redan familjebeskattningsakkunniga i fjol den uppfattningen, att systemets genomförande skulle komma att medföra en så betydande kostnadsökning, att de sakkunniga i nuvarande statsfinansiella läge icke ansåge sig kunna framlägga förslag därom. För min del delar jag alltjämt den uppfattningen. Här rör det sig i varje fall om ett problem, vars ekonomiska storleksordning framgår av att reformen kommer att draga en kostnad av mellan 250 och 300 miljoner kronor om året. Det är således inte fråga om någon liten småsak, som man under nuvarande statsfinansiella förhållanden kan plocka fram ur byxfickan och ställa fram till allmänt beskådande och säga: »Den är så bra, så den ska vi ha.»

Det är enligt min uppfattning inte rationellt att påyrka en utredning i en fråga som man vet icke kan lösas under de närmaste åren. Ingen människa i denna kammare lär kunna vara på det klara med att den statsfinansiella situationen under de närmaste åren kommer att utveckla sig i en så gynnsam riktning, att vi, så fort denna utredning är färdig med sina förslag, skola kunna effektuera dem. Jag tror att vi allesamman kunna vara tämligen överens om att det här är fråga om en önskedröm, som vi nog litet var tycka att det vore bra att kunna få förverkligad men som det inte finns någon praktisk möjlighet att under de närmaste åren genomföra. Tiden rider ju fort i våra dagar, och även utredningar ha en obehaglig benägenhet att överleva sig själva.

Det gäller här ett socialt problem av mycket stor räckvidd, men det är inte det enda sociala problem som vi under efterkrigstiden få att brottas med. En hel del andra sociala spørsmål, som också ha tämligen stor betydelse för det svenska samhällets utbyggnad och det svenska folkets välfärd, komma också att anmäla sig. Socialvårdskommittén arbetar vederligen med en hel del projekt, som inte heller komma att bli så särdeles billiga att genomföra. Jag såg häromdagen en uppgift om att man har att vänta förslag om obligatorisk sjukförsäkring, som man beräknar kommer att kosta staten ungefär 70 å 80

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

miljoner kronor per år. Det är allmänt känt att det förefinnes ett mycket stort intresse för att om möjligt höja våra folkpensioner, vilket också kommer att kosta avsevärt med pengar.

Jag har den uppfattningen, herr talman, att under efterkrigsåren och sedan vår statsfinansiella situation börjat i någon mån lätta kommer att anmäla sig en så stor räckvidd av relativt kostsamma sociala spörsmål, att det kan vara av ett visst värde att innan man griper sig an med den ena eller den andra uppgiften få en överblick över dem alla och försöka skipa rättvisa på så sätt att man tar den uppgift först som man anser vara mest trängande. Vilken uppgift, som blir den som först bör komma i fråga, skall jag inte yttra mig om.

Även om jag således instämmer med herr Wahlund i att den fråga, som det här gäller, har en mycket viktig innebörd och att det för de mindre välsituerade barnfamiljerna är ett mycket starkt önskemål att få de nuvarande skattefria barnavdragen utbytt mot barnbidrag, kan jag inte dela hans uppfattning att det är lämpligt att nu sätta i gång den mycket vidlyftiga utredning, som måste föregå ett förslag i denna fråga, därest man vill ha ett ordentligt förslag som inte glappar på det ena eller andra området. Här gäller det ju inte bara den enkla frågan om man bör ha barnavdrag eller barnbidrag, utan här gäller det ju att konstatera, vilken verkan omläggningen av systemet har på den kommunala beskattningen och huruvida en omläggning kommer att få några verkningar i fråga om kommunernas och statens ömsesidiga delaktighet i socialvården, vartill en hel del både skattetekniska och socialpolitiska problem av mycket vidsträckt innebörd anmäla sig.

Jag kan inte dela herr Wahlunds uppfattning om att det nu är lämpligt att sätta i gång denna utredning, så mycket mer som jag tror att utredningen inte kan leda till något praktiskt resultat under de närmaste åren. Jag tror att om man vill verksamt främja den fråga som det här rör sig om, man bör tillägna sig det tålamod som förstår att vänta, tills möjligheter finnas att lösa frågan. Jag tror att det i så fall skall finnas större möjligheter att snabbt komma till ett beslut än om man pressar fram en utredning under de mycket ovissa utsikter, som vi för närvarande ha.

Beträffande herr Velanders anförande skall jag inte bli mångordig. Han har jämte några andra ledamöter av kamrarna reserverat sig till förmån för en utredning, som skulle innebära utarbetande av ett förslag till ändringar av den nuvarande sambeskattningen av äkta makar. Detta är ett gammalt problem, som kammarens ledamöter torde väl känna till och som vid tidigare tillfällen, då vi sysslat med skattetekniska ting, ägnats mycken uppmärksamhet utan att man lyckats komma till en annan lösning än den nuvarande.

Vederbörandes skatteförmåga konstituerar skattskyldigheten i våra nuvarande skatteförfattningar. Det medges, att man på ett relativt ofullständigt sätt lyckats genomföra denna princip, men det är i alla fall en grund som måste anses vara bärande. Man kan inte med skäl påstå, att skatteförmågan är mindre hos den familj, där hustrun t. ex. förtjänar 3 000 kronor och mannen 5 000 kronor, eller sammanlagt 8 000 kronor, än hos den familj, där mannen ensam förtjänar 8 000 kronor. Skatteförmågan är i båda fallen lika stor. När herr Velander gör gällande, att det för honom inte i detta fall är fråga om befolkningspolitik eller familjesociala synpunkter utan om rättvisa, skälighet och billighet, förefaller det mig som om det skulle vara både rättvist, skäligt och billigt att skatteförmågan förutsättes vara lika stor i familjer, där inkomsten är lika stor. Det måste vara grunden för det hela. Inkomsten är densamma — skatteförmågan är densamma. Någon annan bärande grund kan man inte finna.

Jag tror således, att det finns fullgod anledning att i likhet med utskottet

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

anse, att den lösning man nu efter omfattande prövningar och utredningar kommit fram till är den bästa och att man därför bör bibehålla detta system även i framtiden.

Jag har, herr talman, med dessa ord försökt ange den inställning vi haft inom utskottet, när vi gått att pröva denna mycket viktiga fråga, och det förefaller mig som om även motionärerna med en viss tillfredsställelse skulle kunna taga den eventualiteten, att riksdagen i år avslår motionen om utredning med den principiellt mycket välvilliga och gynnsamma motivering, som utskottet presterat.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bårg, Johan: Herr talman! Jag skulle inte ha besvärat kammaren, om jag inte ansett, att man inte lagt tillräcklig tonvikt på vissa synpunkter i denna fråga. Det är väl en ödets skickelse att jag, då jag någon gång inte har mitt namn under bevillningsutskottets betänkande, nödgas anföra en något avvikande mening mot den utskottet låtit komma till synes, och jag ber på förhand om överseende hos de ärade utskottsledamöterna med, att jag kommit litet grand på sidan av den väg de slagit in på och för vilken de fått erkännande av bland andra professor Wahlund. Först vill jag emellertid säga några ord i anledning av herr Velanders anförande.

Herr Velanders yrkade bifall till den reservation vid utskottets betänkande, som överensstämmer med den av herr Lundell väckta motionen nr 387 i andra kammaren, i vilken hemställes om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag om sådan ändring av beskattningen av äkta makar, att denna ej ökas till följd av äktenskapets ingående. Herr Velanders anförde såsom det mest talande exemplet på sambeskattningsens orättvisa, att hustrun, om hon har förvärvsarbete, inte har rätt att få avdrag för de utgifter hon måste vidkännas för hållande av hushåll i hemmet. Ja, man kan ju diskutera, huruvida den nuvarande ordningen i beskattningsavseende är riktig och om den tillgodoser rättvisa krav på att få avdrag för sådana kostnader. Det är egentligen inte detta den av herr Lundell avgivna motionen syftar till, utan den riktar sig mot sammanräkningen av makarnas taxerade belopp, således av inkomsten och förmögenheten. Det blir principiellt sett någonting helt annat än om man påstår, att man inte tillgodosett kraven på rätt till avdrag för de kostnader, som äro förorsakade av hustruns förvärvsarbete. Jag säger ännu en gång, att man kan diskutera det senare problemet. Alla dessa avdragsbestämmelser för kostnader har man gjort så rättvisa man kunnat, men att det finns åtskilliga skäl att göra anmärkningar på dem är jag mycket villig att erkänna. Däremot har jag i likhet med utskottets vice ordförande svårt att förstå principen att icke båda makarnas sammanlagda inkomster skola beskattas såsom om de voro förvärvade av samma person, då mannen och hustrun leva i gemensamt hushåll. Jag tror alltjämt att man kommer att hålla fast vid det såsom det riktiga.

När det gäller frågan om barnbidrag och skatteavdrag har jag föreställt mig, att det finns två huvudskäl till att man laborerar med stödformer av ett eller annat slag. Det ena skälet är rent humanitärt. Man vill bereda lättnader för personer, som leva under sådana ekonomiska förhållanden, att de inte tåla vid några större pålagor från det allmännas sida. Man ger då dessa människor en favör genom att av rent humanitära skäl befria dem helt eller delvis från pålagorna. Det andra skälet är av befolkningspolitisk natur och har dykt upp under senare årtionden.

Om jag tänker mig in i hur det nuvarande hjälpsystemet med skatteavdrag

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

för barn verkar, kan jag uttrycka sanningen genom att säga, att det mest utmärkande draget hos detta hjälpsystem är, att man icke hjälper där hjälp framför allt behövs. Att laborera med ett sådant hjälpsystem borde man vid det här laget tröttnat på, och det gläder mig att höra, att den ene talaren efter den andre, för att icke tala om motionärerna, börjar bli på det klara med att man måste frångå detta slag av hjälpmetoder, om man skall kunna uträtta någonting på detta område.

Jag skall inte här upprepa vad som förut betonats. Alla veta att en mängd familjer i landet — jag tror att man räknar med över hälften av alla familjer med barn — icke ha så stora inkomster, att de, om de ha två barn, komma i åtnjutande av något som helst avdrag. Detta system, att de som inte ha så stora inkomster att det blir några skatter att draga av på inte skola beredas några lättnader, men att de som ha så stora inkomster att de medföra sådana skatter, att det finns utrymme för avdrag, skola erhålla lättnader i beskattningshänseende, innebär såvitt jag förstår, att man ställer behovsbegreppet på huvudet.

Det har här anförts skäl för uppskov med en ny utredning. Jag vill som ett ytterligare skäl därför tillägga, att då vår nuvarande hjälpmetod är ytterst olämplig bör man lämna tanken på den, innan man sätter i gång en utredning, som skall tillgodose de krav man vill ställa på en lämplig hjälpmetod. Det kan emellertid taga ännu några år, innan vi känna oss mogna för att åstadkomma något nytt och bättre, vilket kan motivera att man dröjer med utredningen.

Efter att nu ha berört de humanitära skälen för skatteavdrag för barn skall jag övergå till de befolkningspolitiska skälen. Jag tror att de hjälpmedel, som samhället kan bestå barnuppfostrare, inte något nämnvärt kunna stimulera folkökningen. Alltid göra de väl något, men jag tror som sagt att de rent humanitära synpunkterna äro de viktigaste. Man tycker, som professor Wahlund sade, att det är upprörande att människor leva i ekonomisk misär, därför att de fullgöra en uppgift, som är nödvändig för vårt folks bestånd. Ja, men stimulansen får man nog söka på andra områden. Låt mig emellertid acceptera teorien om stimulerandet av nativiteten genom ekonomiska åtgärder av här ifrågavarande slag. Om man skall göra en insats, är det såvitt jag förstår viktigt, att den blir effektiv. På vilka skall man i detta fall inrikta sig? Ja, det blir inte på det samhällsskikt, där de stora inkomsttagarna finnas, utan hjälpen måste koncentreras på det skikt, där den stora mängden av människor finns, alltså de allra lägsta inkomstklasserna. Familjebeskattningssakkunniga ha räknat ut, att det enligt 1940 års statistik skulle finnas något över 435 000 barnfamiljer med under 3 000 kronors inkomst. Över denna inkomstsiffra komma endast 403 000 familjer. Om vi flytta denna gräns från 3 000 kronor upp till 10 000 eller 20 000 kronor, är det tydligt, att bidrag till dessa fåtaliga familjer med inkomst däröver knappast har någon betydelse ur befolkningspolitisk synpunkt. Jag frågar mig därför vilka humanitära och befolkningspolitiska skäl som göra, att motionärerna hålla fast vid ett bidragssystem, som bygger på principen av högre bidrag allt efter inkomstens storlek.

Samtliga motionärer plädera för ett kombinerat skatteavdrags- och barnbidragssystem, ja, man går t. o. m. så långt, att man hemställer om en utvidgning av metoden att hjälpa genom skatteavdrag. I professor Wahlunds motion hemställes att en utredning skulle omfatta även andra problem, såsom skattelindring för föräldrar vilka tidigare uppfostrat barn, för dem som ha försörjningsplikt gentemot föräldrar och för studerande ungdom. Jag frågar: skall man nu även börja odla detta upp och nedvända system på marker där man gudskelov ännu inte börjat att så?

I motionerna finnas även, som de ärade kammarledamöterna kanske sett, ta-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

beller, vilka ge en rätt klar översikt över hur det kombinerade skatteavdrags- och barnbidragssystemet skall verka. Även familjebeskattningsakkunniga ha i sitt betänkande med ett exempel angivit detta. De ha räknat med ett barnbidrag av 200 kronor och dessutom ett skatteavdrag, som skulle stå i förhållande till inkomsten. En familj med fyra barn, som har en inkomst av 3 000 kronor, skulle enligt tabellen erhålla 920 kronor, medan en familj med 50 000 kronors inkomst och samma antal barn skulle få 2 000 kronor. Inte kan stegringen av bidraget för den högre inkomsttagaren vara motiverad med syftet att öka nataliteteten. Vi få väl i varje fall när det gäller detta syfte hålla oss till inkomstlägena under t. ex. 6 000 kronor. Och inte kan detta system vara motiverat av humanitära skäl heller.

När professor Wahlund ger utskottet erkännande för dess ställningstagande i denna fråga, måste jag reagera. Utskottet säger å s. 12, där det behandlar såväl herr Wahlunds motion som herr Brandts motion, vilka i anda och mening äro rätt lika i vad det gäller införandet av ett kombinerat skatteavdrags- och barnbidragssystem, att utskottet finner vad i motionerna därutinnan anförts vara värt beaktande. Detta tog herr Wahlund fasta på. Jag föreställer mig emellertid att utskottet här väsentligen menat, att det ansluter sig till huvudtanken om ett bidragssystem men icke till det påhäng till bidragssystemet som motionärerna förorda.

Herr Brandt har i sin motion försökt modifiera systemet genom att räkna på ett annat sätt än familjebeskattningsakkunniga. Han har modifierat det såtillvida, att en familj med 3 000 kronors inkomst och med fem barn skulle få 1 250 kronor och en familj med 50 000 kronors inkomst 2 600 kronor. Den högre inkomsttagaren skulle i varje fall få dubbelt så mycket som den lägre. Jag vill dock ge herr Wahlund det erkännandet, att han i sin motion sagt, att man kan diskutera denna fråga om procentuellt bidrag.

Jag måste fråga mig varför man skall dragas med ett system, vars verkningar äro sådana, att de av både det ena och det andra skälet strida mot de syften man vill främja. När man ger de högre bidragen till familjer med hög inkomst och de små bidragen till familjer med mycket små inkomster, ställer man såvitt jag förstår på huvudet såväl behovsbegreppet som det vällovliga syftet att söka få till stånd bättre förhållanden i fråga om befolkningstillväxten. En genväg är ju att icke ge bidrag där bidrag icke är behöfligt. Ett bidrag på 200 kronor per barn spelar ju för en familj med en inkomst på 50 000 kronor ingen som helst roll vare sig för att främja en ökning av barnantalet eller för uppfostran. Bidraget är i detta fall icke påkallat av några som helst skäl. Det kan dock finnas ett skäl för att gå bidragsvägen, vilken jag anser vara den enda möjliga, och därvid ge även högre inkomsttagare, nämligen det skälet, att man då slipper företa någon individuell behovsprövning, ty en sådan är alltid otrevlig och osmaklig att göra. Om man delar ut slantarna efter hela linjen, så må det vara hänt. Det kan inte spela så särskilt stor roll rent ekonomiskt sett, men något motiv i övrigt för att ge bidrag högt uppe på inkomstskalan kan icke finnas.

När professor Wahlund meddelade, att han under de senaste dagarna hade lyckats uppfinna ett slags enhetligt beskattningsystem med en sådan elasticitet, att det skulle fylla alla krav, tänkte jag, att det var synd att professor Wahlund hitintills gått i skuggan på detta område och inte tagits i anspråk tidigare för att lösa detta problem. Det skulle ha kunnat bespara svenska statsverket åtskilliga tiotusentals kronor, som ödslats på att finna ett system, som var tillfredsställande. Jag tänkte emellertid då — och jag hoppas professor Wahlund inte tar illa upp om jag säger det — att jag gärna skulle vilja se det där systemet, innan jag börjar prisa det. Jag har så mycket större skäl att

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

såga detta som jag skulle vilja fråga herrarna, om ni, när ni förorda detta kombinerade skatteavdrags- och barnbidragssystem, tänkt er in i hela den skattetekniska sidan av hithörande problem.

Enligt familjebeskattningsakkunnigas och även motionärernas förslag utgår man från ett barnbidrag på 200 kronor per barn. Beloppet spelar ju mindre roll när jag här anför några exempel på tekniken. Om inkomsten icke är så hög, att man kan tillföra familjen hjälp genom skatteavdrag, som täcker hela beloppet, skall den överskjutande delen lämnas kontant eller in natura. Om vi således tänka oss en familj med en skatt, som uppgår till 100 kronor, skall man avskrivna dessa 100 kronor varjämte familjen skall ha 100 kronor tillställt sig per postgiro eller i form av sill och potatis, kläder eller dylikt. Detta är inget gyckel med saken, ty det är ju det man föreslagit. Om skatten utgör 10 kronor, skola dessa 10 kronor dragas av och 190 kronor tillställas familjen. Om skatten utgör 190 kronor, skola dessa avdragas och 10 kronor skola tillställas familjen genom postgiro eller på annat sätt.

Jag hoppas professor Wahlund är beredd att ge mig klarhet om hur man skall förfara i alla de fall, som kunna tänkas uppkomma. Vi veta ju alla, att en mängd skattedragare i detta land äro förda på restlängd. Det är inte ett och annat tusental, utan det är många tiotusental. En hel del av dessa människors ekonomi är sådan, att indrivningsmyndigheterna endast ha att konstatera, att ingen skatt kan uttagas. Jag föreställer mig, att herrarna äro av den åsikten, att en sådan stackare icke skall gå ohjälpt, utan att han skall jämställas med den som har så liten inkomst att han icke är påförd någon skatt och som får 200 kronor i bidrag. Hur skall man göra med dessa personer, som äro förda på restlängd? Ja, man kan inte tilldela dem de 200 kronorna, ty man skall väl först se om de kunna betala sin skatt, så att de få göra avdrag på den i stället. Det kan dröja en avsevärd tid — i regel fem år — innan man får klarhet om den saken. När exekutivmyndigheterna konstaterat att beloppet icke lämpligen bör utmätas gör ju ofta exekutionsbetjänten antingen en överenskommelse med den skattskyldige, att denne skall betala exempelvis tio kronor i månaden, eller också gör man införsel i lönen, varvid arbetsgivaren drar av ett visst belopp varje månad. När skall denne person få sina bidrag? Skatteuppbördsmannen eller arbetsgivaren levererar således in månadsavdragen till skattemyndigheterna, och sedan skall väl den skattskyldige gottskrivas därför till dess han kommer upp till de 200 kronor han skall ha. Är detta ett enkelt och lätthanterligt system, såsom man säger i motionerna? Skall man kanske fullständigt strunta i dessa stackars människor som ha fått myndigheternas papper på att de ha det uselt ställt? Eftersom man varit i deras hem och konstaterat att ingenting finns att ta är dock deras fattigdom konstaterad efter en effektivare metod än den som tillämpas vid taxeringen.

Jag kan anföra ännu ett exempel. Om man bygger tilläggsprocenten till bidragen på inkomsten, hur skall man då göra med de personer, som överklaga sin taxering, vilket ju ofta händer? Regeringsrätten kommer kanske efter fem, sex år och talar om att en person blivit feltaxerad. Hur skall man då förfara med avseende på dessa bidrag? I somliga fall kanske skattebeloppet efter justeringen inte blir så stort att det medger ett avdrag med 200 kronor. Skall man då skicka beloppet till vederbörande vid en tidpunkt då ungarna kanske redan äro så stora att de förtjäna sitt eget bröd?

Herrarna tycka kanske, att jag krånglar till saken, men säg mig, hur man bör gå till väga i dessa fall! Det radikalaste är ju att säga att den som är så fattig, att han inte kan betala sin skatt, skall inte heller ha någon hjälp. Då har man löst hela problemet. Det är ju också ungefär på det sättet det är ställt nu,

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

ty den som är så fattig att han inte har någon skatt att betala, ger man heller ingen hjälp, eftersom intet avdrag kan göras.

Tro inte herrarna det kan vara på tiden att lämna den bidragsprincip, man hitintills laborerat med, och i stället låta skatten göra sin gärning och bidra sin? På så sätt slipper man alla svårigheter med avdragsberäkningarna. Dessutom klagas det såväl i motionerna som på många andra håll över hur olämpligt det är att helt och hållet befria människor från att betala skatt. Den saken kommer man också ifrån, om man slopar avdragssystemet.

Man får säga vad man vill om systemet med understöd och bidrag. Herr Velander talade om att hjälpåtgärderna tendera att urarta till någon sorts samhällets förmynderskap. Det talet må ha vilket värde som helst. Men om vi alla äro överens om att någonting skall göras, borde vi också vara överens om att göra det på minst dumma sätt.

Jag skulle vilja rikta en uppmaning — den betyder kanske ingenting — till dem som inom befolkningsutredningen äro sysselsatta med dessa spörsmål: tänk ut ett bidragssystem men bry er icke om att blanda in skatterna, ty avdragssystemet är en dårskap — förlåt att jag använder ett så skarpt uttryck — som vi ha lekt med i vår inbillning, och det kommer säkert snarligen att falla. Så snart bidragen sammankopplas med avdragssystemet ha vi genast samma struktur över hjälpåtgärderna som nu. Det hela kan naturligtvis filas av och putsas upp, men inbörden blir ändå alltid, att de, som ha små inkomster och verkligen behöva hjälp ur såväl humanitära som befolkningspolitiska synpunkter, få de små bidragen, medan de stora bidragen gå till sådana som behöva dem mindre.

Sådan är konstruktionen av de motioner, som här förordas, och även om jag ej deltagit i utskottsbehandlingen har jag haft mer än tillräckligt skäl att icke på något sätt stödja eller förorda en sådan metod.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Arrhén**: Herr talman! I utskottets utlåtande finnas åtskilliga formuleringar, som överensstämna med de synpunkter bondeförbundsreservanterna ha anlagt i slutet av sitt yttrande. Utskottet har uppenbarligen varit benäget att skriva välvilligt, men sedan brukar den vanliga metoden, som bekant, vara, att man till slut avböjer motionen under hänvisning till pågående utredning. Så har man haft möjlighet att göra också i detta fall: man hänvisar till 1941 års befolkningsutredning och påpekar, att där pågå undersökningar av den natur, som i motionerna omtalas. Man anser, att resultatet av dessa utredningar bör inväntas, och tanken är tydligen den, att riksdagen först sedan de framlagts skall taga ställning till dessa problem.

Formuleringarna tidigare i utlåtandet äro emellertid så till ytterlighet välvilliga mot själva tanken på barnbidrag, att slutsatsen kommer något överraskande, detta så mycket mera, som man väl ändå vet, att motionerna framkommit just av den anledningen, att intet resultat i det här avseendet lär vara att vänta från befolkningsutredningen. Vad denna kan komma med beror, såvitt jag kan förstå, i allra högsta grad på de utredningar av skattoteknisk och annan art, som en specialkommitté av den här föreslagna typen skulle kunna utföra. Det är väldiga problemkomplex, som måste undersökas: statens, landstingens och kommunernas sociala utgifter, deras inbördes samband och inverkan på skattesystemet och annat mera. Utskottets hänvisning till befolkningsutredningen är nog därför i själva verket en dödförklaring, ungefär med den motivering, som vi för en stund sedan fingo höra i herr Bärge's anförande, och de välvilliga formuleringarna i begravningsstalet, om man så får säga, förefalla mera fylla camouflaget's uppgift.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Det finns emellertid många som i varje fall principiellt, utan att kanske ännu kunna precisera sina önskemål, från olika utgångspunkter ha kommit att intaga en välvillig ställning till förslag av den art, som här är i fråga. Det har berättats mig om den gamle Carl Persson i Stallerhult, som ju ej är okänd i denna församling, att han för att komma till rätta vid bedömningen av en proposition eller en motion brukade fråga sig: vad kommer detta förslag att betyda för min hemkommun? Detta var ett vackert uttryck, skulle man kunna säga, för det samband, som dock består och bör bestå, mellan statsliv och kommunal självstyrelse i Sverige. Om vi följa den gamle Stallerhults råd i den här föreliggande situationen, skulle vi alltså kunna fråga oss vad ett sådant system som det föreslagna kunde tänkas betyda i den omgivning, vi ha sett hemma i vår egen valkrets, och för de familjer, som där skulle beröras av detsamma. Om jag tillåter mig en dylik eftertanke, tror jag, att jag skulle kunna få ett åtminstone för mig själv själv tillfredsställande svar.

Men jag vill i detta sammanhang särskilt vända mig till Sveriges storbarnkammare — den enda vi ha kvar — alltså till Norrland och till dess representanter, som, såvitt jag förstår, ännu ha särintressen att bevaka härvidlag. Varje uppslag, som tar sikte på att lätta barnfamiljernas försörjningsbörda, måste intressera en norrlänning, enkannerligen en västerbottning och en norrbottning. Och jag frågar mig: vad skulle det inte betyda för en fattig kolonist eller en hemmansbrukare uppe i dessa bygder om »den hamngula skattelappen» — för att tala med Ola Hansson — plötsligt skulle visa sig vara icke bara den fruktansvärda påminnelsen om, att han levde i ett byråkratiskt oblidkeligt samhälle, utan ett värdepapper, ett samhällets tackbrev för att han i sin stuga fostrade de ungar, som landet behöver för sin framtida förkovran och sitt försvar?

Sedan jag här hört flera skatteexperter, jag höll nästan på att säga skattefilosofer, uttala sig i detta ämne, tillstår jag gärna, att jag kanske överdriver de möjligheter, som på detta område föreligga. Men såsom saken nu är upplagd, och då vi ännu befinna oss på diskussionsstadiet, är jag ännu ej beredd att avsvärja mig det intresse, jag hyser för denna fråga. Härför ha de motskäl, som framlagts, ej varit tillräckligt övertygande.

Jag ber också att få påpeka, att det inte bara är en motion av herr Wahlund, som här föreligger, utan också en socialdemokratisk motion i andra kammaren med, om jag ej missminner mig, 15 undertecknare. En socialdemokrat, eller kanske jag hellre skall säga en socialist, bör ingalunda vara principiellt avvisande mot en tankegång av denna art. Han har anledning att tänka på Karl Marx' ord om, att man skall *kräva av var och en efter hans förmåga och ge åt var och en efter hans behov*. Jag vill minnas, att den grundsatsen också åberopades av herr Wigforss i samband med en skatteproposition i slutet av 1930-talet, då även han var inne på tanken om familjebidrag.

Jag vill med dessa ord ha betonat, att detta förslag om barnbidrag icke alls är någon partisak, utan en sakfråga som var och en har möjligheter att taga ställning till efter objektiva grunder. När en utredning nu begäres — det är ju inte mera frågan här gäller — vill jag också betrakta den såsom ett led i den beredskapslagstiftning eller, om man så vill, fredsplanering, som det talas så mycket om. Det skulle vara synnerligen lyckligt, förefaller det mig, om denna sak hunnit igenom den förberedande behandlingens stadium, när freden en gång bryter ut.

Herr Bårg sade i sitt anförande bland annat — och det ha även flera andra talare gjort — att han inte trodde, att den ekonomiska stimulansen överhuvud hade någon betydelse i detta fall. Men detta är ju blott ett påstående, och jag kan lika gärna vända på satsen och säga, att jag tror, att en ekonomisk sti-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

mulans har betydelse härvidlag. I flera andra sammanhang tillmåter man dock de ekonomiska faktorerna en synnerligen stor betydelse. När om någon tid frågan om landsbygdens avfolkning kommer upp till diskussion, skola vi sannolikt finna, hurusom åtskilliga talare komma att påvisa, att huvudmotivet för flykten till städerna är av ekonomisk art. För min del finner jag det ganska djärvt att kategoriskt säga, att så icke skulle vara fallet; de erfarenheter man kan göra, då man rör sig ute i landet, tyda dock ofta på motsatsen. Vi, som sympatisera med motionärernas tanke, tro också, att den utgör ett led i strävan att mera betona detta samhälles organisation i familjevänlig riktning än som tidigare varit fallet. Vi fatta saken så, att uppgiften främst är att göra detta samhälle mera beboeligt för de familjer med barn, som vi anse nödvändiga och önskvärda.

Jag skall också be att få säga några ord i frågan om statsskattens konstruktion, ehuru jag ej behärskar det spörsmålet, så som jag skulle önska. Vad jag vill konstatera är, att det nuvarande systemet helt enkelt är omöjligt att begripa för en vanlig enkel medborgare. Det förefaller att vara ett utslag av den regeringsprincip, som Bismarek vid ett tillfälle har formulerat så att staten för medborgaren bör framstå såsom något obegripligt och ofattbart. Konstruktionen av våra skatter ter sig nästan som ett utslag av en strävan i sådan riktning. Den enkle mannen måste helt på förtroende överlämna denna sak till skattemyndigheterna — och han kan för all del göra det — men det vore önskvärt, fastän jag ej kan uttala mig om huruvida det är möjligt, att skatten vore så konstruerad och beräkningsgrunderna sådana, att den enskilde skattebetalaren kunde begripa, varför han skall betala just den och den bestämda summan och icke någon annan.

Såsom detta anförande ger vid handen kan jag alltså, herr talman, instämma i de formuleringar, som inneslutas i herrar De Geers och Jonssons i Skedsbygd till utskottets utlåtande fogade reservation, och jag kan detta desto hellre som denna reservation också innebär ett tillgodoseende av de synpunkter, som ingå i motionen av herrar Lundell och Eriksson i Frägsta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Friherre De Geer: Herr talman! Jag skall be att få ta fasta på ett par uttryck i den siste ärade talarens anförande. Han hävdade för sin del i motsats till andra talare tidigare i debatten den tron, att ekonomiska bidrag på detta område dock hade stor betydelse. Jag ber att på det bestämdaste få ansluta mig till denna hans uppfattning. Det borde för övrigt ganska självklart vara till fördel, om man söker lätta bördan för familjer som ha ett antal barn.

Den siste ärade talaren nämnde också, att detta spörsmål ej borde vara någon partifråga, och jag ber att få stryka under även detta. Tyvärr ser det ut som om den i viss mån vore det, men för min del hoppas jag att han skall få den förhoppningen uppfylld att denna fråga kommer att omfattas av allas intresse.

När man lyssnat till debatten här i kammaren, har man naturligtvis fäst sig framför allt vid herr Wahlunds stora intresse för denna sak, vilket vi eljest redan tidigare känt väl till. Om man vill syna i sömmarna vad han sagt i dag lika väl som vid tidigare tillfällen, skall man enligt min övertygelse komma till insikt om att han har ganska rätt.

Mitt intryck har i övrigt varit, att de olika talarna företrätt ganska många olika nyanser i sin inställning. Någon har om dessa ting använt ordet dårskaper, och andra synas mig ha varit påtagligt ljumma. Man synes tyvärr ännu ej ha kommit till fullständig insikt om vilken oerhört stor fråga vi här debattera i en detalj. Hade man kommit till insikt om att denna fråga är den

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

för vårt folk kanske mest avgörande — bortsett från att vi bli lämnade i fred för utländska angrepp — borde den ljumhet, som här visats, ganska snart kunna förbytas i det intresse, som just herr Wahlund är en särskild kämpe för.

Herr Wahlund och flera med honom anse den nuvarande ordningen med flera olika statsskattesystem mindre praktisk, men jag tror inte att man bör lägga upp debatten om den saken efter sådana linjer att man exempelvis gör sig lustig över, att herr Wahlund under de senaste dagarna har utfunderat en enkel matematisk formel för ett enhetligt skattesystem. Denna formel är verkligen enkel, och jag tror herrarna skola komma till insikt härom efter ett närmare studium. Jag finner det därför alldeles uppenbart, att i varje fall en person med herr Wahlunds kapacitet ej behöver ta sig någon längre funderare för att komma fram till densamma. Så vitt jag förstår ligger det mycket i tanken att lägga om de nuvarande olika skattesystemen på det sätt herr Wahlund här har antytt och som kommit till synes i de av honom med flera väckta motionerna.

Herr Velander ansåg, att man borde ta sig ytterligare en grundlig funderare innan man kastar sig ut i någonting äventyrligt. Vi, som tillhöra motionärerna och som ha reserverat oss inom utskottet, frukta att de nu pågående utredningarna skola bedrivas för långsamt, men vi äro givetvis på det klara med att utredningar på detta område äro ytterst behövliga, och vi äro alls ej begivna på att kasta oss ut i äventyrligheter. Om befolkningsutredningen alltså ej kan väntas komma till resultat på detta område inom en nära framtid, ha vi för vår del önskat få till stånd en särskild kommitté med uppgift att klarlägga dessa beskattningsfrågor. Denna specialutredning skulle då kunna föreligga klar samtidigt med att befolkningsutredningen, som vi hoppas inom en ej alltför avlägsen framtid, kommer att slutföra sitt arbete.

Herr Bårg hade ju en mycket skeptisk inställning till de tankegångar, som kommit till synes i motionerna. Men jag är övertygad om att herr Bårg skall komma till samma uppfattning som motionärerna, om han ytterligare vill sätta sig in i saken, nämligen att det är just de svagaste och minst bärkraftiga grupperna i landet som man vill komma till hjälp genom de förslag som framlagts. Om de av herr Wahlund framkastade idéerna, som motionärerna ha upptagit, skulle bli närmare bearbetade, är jag övertygad om att det skall visa sig, att mycket står att vinna på den vägen.

En annan ärad talare i debatten har sagt, om det tillåtes mig att göra ännu några små stickprov, att man i dessa tider, då vi äro så beträngda av alla möjliga skatter, inte gärna vill fiska upp 200 eller 250 miljoner kronor ur fickan för att bekosta en reform på detta område. Jag måste för min del bekänna att jag hör till dem som tro, att en sådan reform skulle ge stor valuta för pengarna. Den ärade talaren ansåg, att någon person med en sådan uppfattning ej fanns här i kammaren, men jag har verkligen den meningen att det vore klokt att inom den allra närmaste tiden gå in för ett system ungefärligen liknande det som motionärerna ha tänkt sig, även om kostnaderna skulle bli mycket betydande.

Jag skulle ha ännu mycket mera att tillägga, men med hänsyn till den sena timmen före middagsrasten anser jag det givetvis mindre lämpligt att fortsätta. Jag ber endast att ännu en gång få understryka, att motionärerna ha velat åstadkomma en lättnad för de lägsta skatteklasserna, även om hjälpen skall få formen av bidrag. Jag kan inte riktigt förstå herr Bårgs synpunkt att skattesystemet bör befrias från alla avdragsberäkningar och att bidrag böra lämnas på annat sätt. Enligt min fattningsförmåga bör det kunna gå lika bra att lätta de barnrika fattiga familjernas försörjningsbördan genom att utfundera ett system inom beskattningens ram.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Med dessa korta ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den avlämnade reservationen.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Det är åtskilliga intressanta poänger som kommit fram under denna debatt. Det tekniska problemet att förenkla vårt skatteväsen anser jag vara av relativt litet intresse i jämförelse med huvudproblemet, d. v. s. det befolkningspolitiska och sociala. Men om herr Wahlund skulle kunna ge oss en enkel formel för hur skatterna skola beräknas, så att menige man kunde begripa sammanhangen, hade han därmed skapat något som borde räknas till våra allra största dyrbarheter. Jag hoppas alltså att herr Wahlund skall ha framgång i sin strävan att komma fram till någon-ting, som verkligen kan skänka gemene man en överskådlig bild av sammanhanget mellan beskattningen och de siffror, som finnas på skattsedeln. Teoretiskt är det säkert ingen omöjlig uppgift att få fram en formel, men jag är inte fullkomligt säker på att den kan bli enkel och genomskinlig.

Större intresse knyter sig emellertid till kravet på en utredning av möjligheterna att utnyttja vissa skatteavdrag såsom ett led i vår befolkningspolitik. Man begär en sådan utredning. Här har man kunnat konstatera en rörande enighet från alla håll om att man inte enbart på det sättet kan lösa frågan om en utjämning av försörjningsbördan för barnen. Jag har vidare inte hört någon, som inte är angelägen om att det sker så snart som möjligt. Så långt är alltså enigheten fullkomlig. Jag gläder mig åt, att till och med gamle Marx' lärosatser nu spritt sig i så vida cirklar, att de hållas fram för socialdemokraterna såsom normerande för deras politiska inställning. Detta tycker jag är synnerligen tacknämligt. Men vad man inte är överens om, är motivet för denna utjämning av försörjningsbördan för barnen. Utskottets ärade vice ordförande, som lett förhandlingarna inom utskottet, har enligt min mening något underskattat den befolkningspolitiska effekt, som ekonomiska åtgärder kunna ha. Han menade, att det framför allt är andra faktorer, som här äro avgörande. Man kan givetvis aldrig bevisa, att han har orätt i detta. Men även om han har rätt, kan man konstatera, att man genom att lindra tungan av barnens försörjning undanröjer ett enligt hans mening från social synpunkt betydelsefullt hinder. Jag tror, att utskottets ordförande på den punkten i stort sett var enig med honom. Men då har man alltså kommit fram till det paradoxala förhållandet, att bevillningsutskottet skall behandla en fråga med huvudsakligen social syftning. Som bevillningsutskottets vice ordförande yttrade, är det egendomligt nog så, att vi nu böra ha stora möjligheter att lätta försörjningsbördan, beroende på att vi ha en finansminister, som sett till att vi fått höga skatter. I den mån skatterna minska, får detta sätt att minska försörjningsbördan mindre betydelse. Det skulle alltså från befolkningspolitisk synpunkt vara en olycka, om skatterna minskades. Så besynnerligt låter det.

Motionens förespråkare säga nu, att det är ytterst beklagligt, att man inte vill sätta till denna skattepolitiska utredning, därför att man utan en sådan inte kan angripa det sociala problemet att med bidrag komplettera vad man kan nå skattevägen. Det har från erfarna skattesakkunniga inom riksdagen — bevillningsutskottets ordförande och vice ordförande — sagts ifrån, att en sådan skattepolitisk utredning med nödvändighet måste bli mycket långvarig, då den har att taga hänsyn till verkningarna på kommunernas ekonomi o. s. v. Detta är ju synnerligen olyckligt, när det gäller en fråga, om vilken alla i den svenska riksdagen, som överhuvudtaget sysslat med den, äro rörande eniga, och för vilken många äro entusiastiska. Jag erinrar om, att en av de närmast föregående talarna, tillhörande bondeförbundet, förklarade, att

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

han utan tvekan skulle gå med på detta, även om det skulle kosta staten 200 miljoner kronor. Vill man så avskaffa omsättningsskatten, som inte heller är till gagn ur befolkningspolitisk synpunkt, mister staten ytterligare 300 miljoner kronor. Det blir alltså 500 miljoner kronor, som man utan vidare vill taga från budgeten.

Naturligtvis kräves det ett övervägande av vad saken kostar. Men jag anser såsom den föregående talaren, att man bör gå med på det, även om det blir dyrbart. Men jag skulle då vilja fråga herr Wahlund, om det inte finns någon annan väg att gå fram på. Det är inte möjligt för befolkningsutredningen att klara upp en skattepolitisk och skatteteknisk utredning i detta syfte. Vem som än gör utredningen, måste den kräva flera år. Detta är naturligtvis ytterst olyckligt. Men skulle det inte vara möjligt för befolkningsutredningen att exempelvis genom socialstyrelsen utföra en undersökning av hur våra nuvarande skatter verka för familjer med barn, för barnlösa familjer, för ensamstående o. s. v. Parallellt härmed kunde befolkningsutredningen taga itu med de sociala och befolkningspolitiska delarna av ämnet och undersöka, hur ekonomien för en familj med barn bör taga sig ut i fråga om dess mellanhavande med staten, alltså huruvida den bör betala skatt eller taga emot bidrag såsom en motprestation för att barnen uppfostras och försörjas. Om nu herr Wahlund klarat dessa båda uppgifter och har å ena sidan en formel, som säger hur de nuvarande skatterna verka, och å andra sidan en formel, som talar om hur befolkningsutredningen vill, att summan av skatter och bidrag skall verka, då bör det ju vara enkelt för herr Wahlund att konstruera en formel, som ger lösningen av problemet. Man borde alltså kunna lösa det sociala problemet utan att rucka det allra minsta på vårt skatteväsen.

På grund av vad jag nu anfört vill jag på det livligaste instämma i det råd herr Bärge gav. Såvitt jag kan förstå, skulle man på detta sätt spara in den långa tid, som skulle åtgå för en skattepolitisk utredning. Jag kan under sådana förhållanden inte se annat än att jag gagnar den sak, som ligger herr Wahlund och min ärade bankkamrat så varmt om hjärtat, genom att försöka förmå kammaren att avslå kravet på en skattepolitisk utredning. Herr Wahlund har ju med stort intresse och stor skicklighet, som vitsordades av friherre De Geer, klarat upp det matematiska problemet, och det skulle då vara oriktigt och slösaktigt, om man inte nu begagnar sig av den politiskt gynnsamma tidpunkten. Jag vill alltså uttala den förhoppningen, att befolkningsutredningen en av de närmaste dagarna börjar arbeta enligt den metoden.

Jag instämmer, herr talman, i det yrkande som framställts om bifall till utskottets hemställan.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 244.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 294, av herr *Andrén* m. fl., om ändrad lönegradsplacering för hemvärnschefen;

nr 295, av herr *Andrén* m. fl., om ändrad pensionsålder för hemvärnschefen;

nr 296, av herr *Holmström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

nr 297, av herr *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

nr 298, av herrar *Sylvan* och *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) m. m.;

nr 299, av herr *Ström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsfrågor berörande staden mellan broarna samt Riddarholmen i Stockholm m. m.;

nr 300, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa, m. m.;

nr 301, av herr *Forslund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbyggande av karolinska sjukhuset;

nr 302, av herr *Fahlander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rationalisering och utbyggnad av skolhälsovården m. m.;

nr 303, av herr *Sten* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 304, av herr *Sjödahl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 305, av herr *Bärg, Johan*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1944/45 till yrkesundervisningen;

nr 306, av herr *Franzon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

nr 307, av herr *Helgesson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer, m. m.;

nr 308, av herr *Ekströmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent; samt

nr 309, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet.

Herr **Hallagård** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Bristen på arbetskraft har vållat jordbruket stora svårigheter under de gångna krigsåren. Särskilt gäller detta under vårbruket och skördetiden. Förutom flykten från landsbygden, vilken tagit allt större proportioner, ha framför allt inkallelserna orsakat bristen på nödvändig arbetskraft. Men även andra faktorer ha spelat en betydelsefull roll, framförallt de högre lönerna inom andra yrken, exempelvis torv- och byggnadsarbete. Arbetsförmedlingstvång gäller visserligen fortfarande för bägge dessa näringsgrenar, men tillämpningen av bestämmelserna synes ej längre vara sådan den borde vara.

Med hänsyn till förhållandena på arbetsmarknaden med icke obetydliga driftsinskränkningar och därav följande permitteringar hade man kunnat vänta, att tillgången på arbetskraft för jordbrukets behov skulle, om icke öka, åtminstone icke ställa sig sämre än under föregående år. Så är emellertid fallet, i varje fall i vissa trakter i västra Sverige. Där är bristen på arbetskraft, särskilt ogifta jordbruksarbetare, större än någonsin, framför allt vid medelstora jordbruk, som endast behöva en eller möjligen två anställda. De uppgifter, som inhämtats från arbetsförmedlingarna, bestyrka att läget är

*Interpellation
ang. jord-
brukets behov
av arbetskraft
till vårbruket.*

Interpellation ang. jordbrukets behov av arbetskraft till vårbruket. (Forts.) allvarligt. Fara föreligger, att jordbruket icke skall kunna upprätthålla en produktion, som fortfarande är behövlig ur försörjningssynpunkt. Svårigheterna att skaffa folk ha blivit så stora, att jordbrukare sett sig tvungna att sälja sina gårdar och realisera sina tillhörigheter. Köpare ha oftast varit sådana jordbrukare, som med hjälp av sin familj utan att anlita lejd arbetskraft kunnat sköta jordbruket.

Med åberopande av det anförda ber jag få hemställa om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra följande frågor:

Har statsrådet sin uppmärksamhet riktad på svårigheterna för jordbruket att erhålla nödvändig arbetskraft till vårbruket, och vilka åtgärder anser statsrådet lämpligen böra vidtagas för att tillförsäkra jordbruket den erforderliga arbetskraften?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. handläggningen av låneansökningar hos statens byggnadslånebyrå.

Ordet lämnades på begäran till herr **Björck**, som yttrade: Herr talman! Enligt kungl. kungörelsen nr 569/1942 beviljar staten s. k. tertiärlån och tillläggsån till byggnadsföretagare för ny- eller ombyggnad av bostadshus. Låneansökan skall ingivas, i stad till drätselkammaren och i landsorten till kommunalnämnden, vilka tjänstgöra som förmedlingsorgan och vidarebefordra ansökningarna till statens byggnadslånebyrå, som handlägger och avgör låneansökningarna. Det kommunala förmedlingsorganet skall bifoga eget yttrande över ansökningarna och således i viss mån gå i god för, såväl att behov föreligger av byggnaden i fråga som att sökanden uppfyller de för låns erhållande stipulerade villkoren.

Under senast förflutna halvåret ha åtskilliga anmärkningar riktats mot byggnadslånebyrån från lånesökande mot det sätt på vilket låneansökningarna handläggas. Flera sökande säga sig ha fått vänta i flera månader på besked från byrån, under det att andra fått sina ansökningar beviljade på ett par veckor. För att i någon mån kontrollera dessa uppgifter har undertecknad införskaffat upplysningar från drätselkammaren i Borås, som är förmedlingsorgan mellan lånesökande från staden och byggnadslånebyrån.

Av de erhållna uppgifterna framgår, att *en* sökande fått vänta i 6½ månader på besked från byrån, *två* i 5 månader, *tre* i 4 månader och *fyra* i 3 månader. I två fall ha sökande fått besked efter endast en månads väntan.

Det torde vara ostridigt, att en så lång väntetid, som i flera fall här förekommit, medfört stora olägenheter för de lånesökande. De ha givetvis vidtagit sina dispositioner för igångsättande av de planerade byggnadsföretagen såväl vad gäller arbetare som materiel. Sökandena äro ju också ålagda att i sina ansökningar ange tiden för byggnadsföretagets igångsättande såväl som vilken tid de beräkna att byggnaden i fråga kan vara färdig för inflyttning. Förmedlingsorganet skall också lämna vissa uppgifter, bland annat angående läget på arbetsmarknaden i orten vid tiden för ansökningens ingivande. Det säger sig självt, att då så lång tid förflyter, sedan dessa uppgifter lämnats, innan lånet beviljats, kan läget i flera här ovan angivna avseenden hinna att betydligt förändras.

Att väntetiden i vissa fall kan bero på att tillgängliga medel för budgetåret förbrukats, borde dock ej hindra att vederbörande lånesökande under rättades om orsaken till dröjsmålet.

På grund av vad här anförts anhåller jag om kammarens medgivande att

Interpellation ang. handläggningen av låneansökningar hos statens byggnadslånebyrå. (Forts.)

till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande interpellation:

1. Anser herr statsrådet att nuvarande organisation av statens byggnadslånebyrå är fullt tillfredsställande?

2. Om så ej är fallet, vill herr statsrådet medverka till att denna för vår bostadsförsörjning så betydelsefulla institution organiseras på ett sätt så att den väl fyller sitt ändamål och att samarbetet mellan densamma och de lånesökande främjas och underlättas?

Det sålunda begärda medgivandet lämnades av kammaren.

Herr **Velander** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! På grund av omfattningen av Kungl. Maj:ts propositioner nr 240, 241, 242 och 243 samt den synnerliga vikten av de ämnen, som behandlas i dessa propositioner, tillåter jag mig anhålla, att tiden för avgivande av motioner i anledning av propositionerna i fråga måtte utsträckas till det kammarens sammanträde, som infaller näst efter tjugonde dagen från deras avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst markbyte mellan kronan och Uppsala stad;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av viss haverikostnad m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av två äldre reservationsanslag; samt

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.19 eftermiddagen.

..
In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 22 mars eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen.

*Om revision
av familje-
beskattningen*

*m. m.
(Forts.)*

Fortsattes överläggningen angående bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om revision av familjebeskattningen, m. m.

Herr **Sjödahl**: Herr talman! Under debatten här i denna fråga har det syntts råda fullständig enighet rörande det nuvarande skatteavdragssystemets svagheter. Dessa äro så uppenbara och de ha påvisats av så många talare, att jag nästan drar mig för att fullfölja exempelsamlingen. Men jag skall ändå tillåta mig att ur den av herr Wahlund m. fl. väckta motionen peka på bara ett exempel.

Det påpekas sålunda i den motionen, att det i mellersta ortsgruppen vid en inkomst av 2 000 kronor icke utgår något som helst skatteavdrag för det tredje barnet, medan det däremot vid 4 000 kronors inkomst förekommer ett skatteavdrag på 52 kronor, vid 10 000 kronors inkomst ett avdrag, som är nära fyra gånger större eller 196 kronor, vid 25 000 kronors inkomst ett avdrag, som är åtta gånger större eller 403 kronor, för att inte nämna att skattelindringen vid 50 000 kronors inkomst är för det tredje barnet 575 kronor. Det är alldeles uppenbart, att ett system, som verkar på det sättet att det blir rimliga skatteavdrag, där sådana icke erfordras, men inte några skatteavdrag där sådana som bäst erfordras, är orimligt och att ett sådant system bara är värt att döden dö och bör ersättas av något annat. Jag skulle därför vilja uttala min stora glädje över att det nu tycks vara så inom riksdagen, att man från alla partier är ense om att detta system är orimligt och bör ersättas med ett, som verkar mera rättvist. Jag vill också uttrycka min speciella glädje över att mina ärade vänner inom bondeförbundet äro eld och lågor för en social utgift på ett par tre hundra miljoner kronor och att denna inställning delas inom både folkpartiet och högern, även om samma entusiastiska glädje icke uttalades från det hållet som från skaraborgsbänken och från kristianstads-länsbänken, innan vi slutade förmiddagens förhandlingar.

De två motioner, som ha förelegat till utskottets behandling och nu behandlas av kammaren, äro också överensstämmande därutinnan, att ett barnbidrag nu skall åstadkommas för att ersätta det äldre och utlevade systemet, fastän utformningen är en smula olika i de tvenne motionerna. I den motion, som är framförd i andra kammaren av herr Brandt m. fl., vill man till barnbidraget också lägga ett procentuellt skatteavdrag per barn med en procent å det taxerade beloppet för inkomster upp till 10 000 kronor och en halv procent för högre inkomstklasser. Det skulle således betyda, att barnbidraget icke blir lika för alla inkomstgrupper utan att det faktiskt blir litet större och stigande allt efter inkomstens storlek, om också inte föränderligt i samma grad som nu. Jag kan förstå tankegången. Man kan tänka sig ett snitt vertikalt igenom samhällskroppen och säga, att det i motsats mot vad nu är fallet helst bör vara större avdrag, där avdrag bäst behövas, och mindre, där de minst behövas. Men man kan också ta hänsyn — vilket man hittills väsentligen gjort — till de horisontala förhållandena d. v. s. jämföra familjer i samma inkomstgrupp, då

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

avdragen alltså, beroende på att man anser sig kunna kosta på barnen mer, bli *något* större i en högre inkomstgrupp än i en lägre. Detta system kan måhända diskuteras, men jag är inte för min del någon anhängare till ens det förslag, som föreligger i den av herr Brandt m. fl. väckta motionen.

I herr Wahlunds m. fl. motion är denna sak utformad på ett annat sätt. Där har man närmast utgått från att man skall få ett direkt skatteavdrag vid skattens utdebitering, fastställt, om jag har förstått motionen rätt, till olika storlek i olika inkomstklasser; alltså ett skatteavdrag för barn, som vore större i högre inkomstgrupper och mindre i lägre inkomstgrupper för att så småningom komma ned till ett fixt barnavdrag med 200 kronor. Hade vederbörande inte någon skatt alls eller räckte inte denna till detta tvåhundra-kronorsavdrag, så skulle dock det beloppet vara avdrags- eller bidragsminimum. På så sätt blir det dock inte den utjämning mellan befolkningsgrupperna, vertikalt sett, som man kanske inbillar sig, då det blir ett minimum på 200 kronor, men däröver ett med inkomsten stigande skatteavdrag — jag förmodar dock att avdraget skall begränsas på någon högre punkt i inkomstskalan. Det är inte, tycker jag, en fullvärdig produkt av låt oss säga ett demokratiskt ekonomiskt tänkande, men det är förmodligen så gott som man från bondeförbundshåll, därifrån detta emanerar, kan åstadkomma.

Beträffande dessa två förslag, som här ha lagts på riksdagens bord och som delvis konkurrera med varandra, har utskottet yttrat sig så, att det först har påpekat, att dessa förslag icke äro så originella; de äro icke så fullständigt tagna ut ur medvetandets dolda djup som min ärade vän på kristianstadslänsbänken föreställde sig i sitt vackra lovord över den Wahlundska motionen. För mig ha tvärtom båda motionerna delvis verkat som stilövningar, om också mycket goda stilövningar, i att återge vad familjebeskattnings-sakkunniga för något år sedan bragte till offentligheten genom sitt betänkande, och det är inget fel alls att söka sig goda läromästare.

Beträffande dessa förslag säger utskottet, att denna kombination, som båda förslagen tydligen innebära, av dels ett barnbidrag och dels ett skatteavdrag med hänsyn till inkomsterna, är värd beaktande. Men därmed har utskottet inte anslutit sig helt och fullt och utan reservation till dessa förslag, utan det har bara sagt, att denna kombination bör upptagas till övervägande och beaktas vid den fortsatta utredning, som kan komma att äga rum. Men vad har utskottet sagt bestämt? Jo, att utskottet finner »att en utjämning av barnförsörjningsbördan icke kan vinnas annorledes än genom ett på ett eller annat sätt utformat barnbidragssystem». På den punkten har utskottet således uttalat en klar mening: det är barnbidraget som med stöd från riksdagens samtliga i utskottet representerade partier har upphöjts till aktuell politik, och jag är motionärerna, både herr Brandt och hans kamrater och herr Wahlund och hans kamrater, ett varmt tack skyldig för att de genom sina motioner ha åstadkommit en sådan uppslutning, som vi här konstatera, kring denna tanke från utskottets sida och, som jag hoppas, från riksdagens sida.

Detta positiva uttalande och denna positiva anslutning har jag litet svårt att kunna beteckna, som en av kammarens ledamöter gjorde i ett anförande före middagspausen, såsom en dödförklaring eller som camouflage. Det är uttryck, vilkas överdrifter äro så stora och så uppenbara, att jag nästan förutsätter, att de vid ett lämpligt tillfälle återtagas.

Det var utskottet bekant, att det från befolkningsutredningen, som arbetade med ett förslag om barnbidrag, kunde under vårens lopp väntas ett förslag i den frågan, och när man under liknande förhållanden kan emotse ett förslag — i detta fall just ett förslag om något som för utskottet ansågs vara det väsent-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

liga, nämligen ett barnbidragssystem — är det inte brukligt att riksdagen skriver och begär ett sådant. Utskottet har, liksom riksdagen, väl också all anledning att tro, att — med den besättning vi för närvarande ha på de härför inom regeringen mest ansvariga posterna, nämligen socialministerns och finansministerns — man inte kommer att ligga på den saken i onödan utan att den säkerligen tas upp till den ytterligare dryftning, som kan erfordras, tills det ögonblick kommer, då herr Wahlund och bondeförbundet och vi alla kunna lyckas framskaffa de 200 å 300 miljoner kronor, som erfordras för detta ändamål.

Jag vill desslikes påpeka från utskottets yttrande, att utskottet förutsätter, att vid prövningen av detta befolkningsutredningens under våren eventuellt anländande förslag frågan om de nuvarande barnavdragens vara eller icke vara eller eventuella förändring upptages till prövning. Med denna anslutning till tanken på barnbidrag, med detta konstaterande att ett förslag kommer och kommer snart, med detta uttalande om att utskottet förutsätter, att detta prövas även ur skattesynpunkt, tycker jag för min del att riksdagen har gjort ett uttalande i stil med vad som brukas i ett sådant ögonblick, och ett uttalande vars positiva anda ingen rimligtvis kan underlåta att iakttaga.

Jag skulle till slut blott vilja påpeka en sak till om reservanternas förslag. Utskottets reservanter ha — jag tänker då på den av friherre De Geer och herr Jonsson i Skedsbygd framlagda reservationen — föreslagit att man skall skriva till regeringen och begära, för det första, en förnyad utredning om den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten för fysiska personer, varvid man väl skall försöka åstadkomma det trolleri, som herr Wahlund har utlovat, nämligen att efter en enkel matematisk formel klara våra skattebehov, men utöver vad denna utredning skulle åstadkomma, vilket jag förmodar tar åtskillig tid, skall man, för det andra, främst söka att »praktiskt utforma ett system med efter försörjningskostnaderna anpassade direkta skatteavdrag, vilket» — det har jag redan förut karakteriserat som ett system med stigande skatteavdrag efter olika inkomstklasser — »i de lägre skattefria inkomstklasserna skulle övergå i ett system med barnbidrag». Jag får säga, att jag tycker inte att detta system och detta förslag hör till de mera smakliga, eftersom man för de bättre ställda inkomstgrupperna ordnar detta genom ett skatteavdrag, och för de sämst ställda grupperna, som utgöra en mycket stor del av befolkningen när det gäller inkomst- och förmögenhetsskatter i vårt land, i stället kommer med barnbidraget med dess subventionskaraktär. Man ordnar det således behagligt för de bättre ställda grupperna, men — även om gåvan är behaglig i och för sig — på ett mindre behagligt sätt för de sämre ställda inkomstgrupperna, de svagare i samhället. Jag kan inte finna, herr talman, att det är lämpligt att låta ett sådant förslag gå såsom riksdagens bud till Kungl. Maj:t vid den behandling av befolkningsutredningens förslag, som där snarast väntas. Det är vida behagligare att, som utskottet här har gjort, uttala sig positivt för barnbidragen och att inte härvidlag binda sig vid ett visst och enligt mitt sätt att se med sådana brister behäftat system som herr Wahlunds, utan att i stället föreslå, som vi faktiskt göra, en förutsättningslös utredning om denna sak, vilket är innebörden i utskottets skrivsätt. Det förstå alla och envar här i kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Bärg, Johan:** Jag ber, herr talman, om överseende att jag besvårar kammaren med några ord till.

Friherre De Geer vände sig till mig med en maning på sitt alltid så försynta och hänsynsfulla sätt och sade, att om jag närmare tänkte över vad herr

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Wahlunds motion innebar och vad reservanterna åsyftade, så måste jag nog erkänna, att de förslag, som inneslötos däri, skulle vara ägnade att tillgodose de små och betryckta, som lida allra hårdast.

Friherre De Geer manade oss också att ta fasta på de varmhjärtade känslor, som uppbyro herr Wahlunds anförande, och han menade att detta andades verkligt patos och medkänsla för dessa små, som lida. Jag fattade, att meningen var den, att vi hårdhjärtade och på detta område kanske okunniga människor skulle låta oss bevakas av detta anförande. Jag medger att det kanske ter sig litet underligt, att man icke värdesätter detta högre än vad åtminstone jag gjorde. Herr Sjödahl har ju å sin sida uppskattat dessa varma känslor på ett sätt, som jag tycker kan vara befogat. Men det kan, friherre De Geer, ha sin förklaring däri att för oss, som inte ha läst om fattigdomen i en bok eller stått i farstun och sett in i kåkarna, där trasiga ungar ha krupit omkring i smuts och fattigdom, utan genomlevt detta, för oss är det en så naturlig sak att man skall ömma för dessa människor, att man inte betraktar det såsom något märkvärdigt, om även sena tiders barn ha upptäckt att här finnes ett problem. Vad som för mig åtminstone, men säkert för många med mig, är av mycket större värde än dessa varmhjärtade deklARATIONER är den goda viljan att uträtta något. Kunna vi ena oss om detta, så finns det större skäl att känna sig glad och tacksam, och om jag finge vara med om den dagen, skulle jag försöka komma ihåg att ge ett erkännande på det fulmliga sätt som jag kan göra det.

Men det sätt, som herrarna vilja förverkliga detta på, stämmer inte, såvitt jag förstår, med denna deklarerade varmhjärtade önskan att åstadkomma någonting. Herr Sjödahl har nyss här pekat på vad de gjorda yrkandena innebära. Reservanterna yrka, att man hos regeringen skall hemställa om en utredning, som främst skulle ha till ändamål att praktiskt utforma ett system med efter försörjningskostnaderna anpassade skatteavdrag. Herr Sjödahl har pekat på den där principen, och det är klart att den innebär något. Men jag tycker inte, att den stämmer med de syften, som man vill nå här: att ordna detta hjälpsystem efter verkligt humanitära linjer och att främja befolkningsfrågans lösning. Det system, som man skulle be Kungl. Maj:t att framlägga förslag om, innebär, att man skulle ha en bottenlant — låt oss alltjämt tala om 200 kronor — som skulle komma dem till godo, som hade så små inkomster att man inte kunde hjälpa dem genom avdrag på skatten, eftersom de inte hade någon skatt eller i varje fall inte så hög skatt att ett sådant avdrag kunde komma i fråga. Sedan skulle man bygga på systemet så, att när man kom upp till de stora inkomsterna, skulle man ge ett bidrag genom skattelindringar på mer än dubbla det belopp som man gav nere i botten. Så är det, om herrarna mena vad ni här ha skrivit.

Jag säger, att jag förstår den där principen, att man skall anpassa hjälpåtgärderna efter försörjningskostnaderna. Man tycker tydligen som så, att i fattigmans kåkar blir barnuppfostran billig. Dessa människor ha billiga och enkla bostäder, de få ha sämre kläder, sämre föda, sämre vård och en sämre uppfostran. De allra flesta sträcka aldrig sina krav längre än till att barnen komma i åtnjutande av den lagstadgade folkskolutbildningen. Hos de bättre lottade, hos dem, som skulle ha den dubbla hjälpen lider man icke av dessa ekonomiska besvärligheter. De ha bättre och dyrare bostäder, de ha barnsköterskor, de ha bättre kläder, bättre mat, och man kostar på dem mycket pengar för utbildningen — det är för resten många gånger en kapitalplacering. Det är alltså naturligt, att de skola ha bättre hjälp av samhället i en eller annan form, och i det fallet föreslår man, att det skall ske genom skatteavdrag. Det ligger naturligtvis något i det, men jag underkänner den metoden.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Herr Wahlund, som är en fiffikus i fråga om konsten att lösa skatteproblem, skulle säkert kunna konstruera ett bidragssystem. Jag skall ge honom ett uppslag till det här. Jag vet inte, om det är hållbart, jag är icke så djärv att jag kan säga det, men det kan alltid vara värt att tänka på. Varför kunde man inte vända upp och ned på den här hjälpformen och ge de större bidragen till dem, som bäst behöva sådana och hos vilka effekten också kan bli större ur befolkningspolitisk synpunkt? De siffror, jag nämner, skola vi inte fästa oss vid, ty det är bara exempel. När man nu så gärna vill följa skatteskalorna, medger jag, att man kan utnyttja dem i hjälpaktionerna på ett gagneligt sätt. Vi kunna ta den taxerade inkomsten som mätare på människornas olika ekonomiska standard och tillmäta bidragen med hänsyn till människornas läge på den skalan. Låt oss tänka på en barnfamilj med en taxerad inkomst av 1 000 kronor — sådana stackars familjer med barn finnas i detta land. Där ge vi barnbidrag till 200, 300, 400 eller låt oss säga 500 kronor — det gör detsamma vilken siffror man tar. När inkomsten går upp till 3 000 kronor ge vi 400 kronor i stället, och vid 6 000 kronors inkomst ge vi 300 kronor per barn. När vi komma upp till en inkomst av 10 000 kronor, kunna vi ge 200 kronor, och vid 15 000 kronors inkomst ge vi 100 kronor per barn. Tycker man att det är roligt att fortsätta och spetsa detta, så kan man låta dem, som komma upp till 25 000 kronors inkomst, också få ett bidrag med en tia per barn. Ett sådant system är mycket enklare, herr Wahlund, än att finna en formel för att lösa de stora skatteproblemen så att man bara får tiokronorshack ända upp. Är det verkligen så orimligt att på det sättet vända på herrarnas hjälpskala? Det kommer att kosta mycket pengar, och man kanske inte kan börja med mer än 300 kronor i botten. På det sättet behöver man inte heller ha någon individuell behovsprövning, som jag tycker att man i det längsta bör söka undvika, när man lämnar hjälp, utan det hela går rent mekaniskt, och det behöver inte göras några ansökningar eller dylikt. Men blanda inte här in spörsmålet om skatteavdrag och dylikt, vilket alltid kommer att komplicera saken och göra den ofantligt mycket krångligare än vad den behöver vara.

Jag vet inte alls, om det är något värde i det här, men med den djärvhet, som herrarna ha i fråga om att gripa sig an med dessa spörsmål, tycker jag att ni kunde roa er med det här också. Och framför allt vill jag ha sagt detta: tänk ut ett annat sätt för att få hjälp till föräldrar, som tidigare ha uppfostat barn, och en lindring i försörjningsbördan för föräldrar, studerande ungdom m. fl. än genom skatteavdrag. Hur många av de studerande, som kommit från fattigfolket, kan man hjälpa genom skatteavdrag? Och hur skall man genom skattelindringar kunna hjälpa gamla föräldrar, som nu i hundratusental sitta i landet endast med sina folkpensioner? Jag är ändå övertygad om att detta är den grupp av människor, som har satt de flesta barn till världen i detta land och som borde få det största vederlaget.

Herrarna syssla så enträget med skatteproblemen och framlägga motioner om dyrortstilläggens avskaffande — det har till och med föreslagits, att fastighetsskatten skall byggas på antalet barn i fastigheterna — och nu senast har man kommit med detta förslag i fråga om familjebeskattningen. Jag vill säga herrarna, att om det skulle gagna er sak, så är jag villig och säkert många med mig, att ge er ett intyg — det kan vara till nytta i valrörelsen — på att det inte har saknats vare sig mod eller energi. Att resultatet har blivit så magert, beror på frånvaron av helt andra egenskaper.

Friherre **De Geer** erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr Bärg har varit vänlig att vända sig till mig och framhålla, att han gärna skulle önska, att de varmhjärtade deklARATIONERNA från vår sida också skulle inne-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

bära, att det gjordes någonting för de mindre bemedlade i skatteavseende och på annat sätt. Jag skall endast, herr talman, be att få säga, att det skulle vara mig en mycket glädjande händelse, om jag tillsammans med herr Bärög och hans meningsfränder och alla andra här i riksdagen kunde få vara med om det ögonblicket, så att man verkligen i stället för att tvista om detaljer ginge in för att få sådana skattelättnader för barnrika mindre bemedlade familjer, som vi för vår del sträva efter. Jag hoppas och tror att sådana lättnader måste tvinga sig fram inom en nära framtid och ju förr dess hellre.

Herr Wahlund: Jag vädjar till de ärade ledamöterna i denna kammare i frågan: vem är det som är positiv här, jag eller herr Bärög? Jag kan försäkra, att jag känner varmhjärtat — jag citerar herr Bärög — för dessa fattiga, träsiga ungar i kåkarna. Det är ju dem vi vilja göra någonting för. Då kommer herr Bärög med allehanda svårigheter. Här komma vi med ett det mest genomgripande förslag för att hjälpa de barnrika familjerna, och då mötas vi av herr Bärög med frågan: hur skola vi göra med dem som stå på restlängd?

Herr Bärögs enligt hans egen mening vägande invändning var den, att det skulle bli olika stora avdrag allt efter inkomsten. Det står i motionen, som herr Bärög sade i sitt sista anförande, att det kan diskuteras, om skatteavdragen skola vara lika för alla barn eller stiga med inkomstens storlek. Sedan kommer en rad skäl, varför barnbidragen skola vara lika stora, men så går motionen över på att behålla skatten som den är nu. Jag försäkrar, att den enda orsaken till detta var att vi inte ville rubba så mycket på det bestående skattesystemet. Kritiken mot detta förslag, de siffror alltså, som herr Sjö-dahl nämnde just ur vår motion, där vi tagit fram dem för att visa, hur galet det nuvarande systemet med olika avdrag i olika inkomstklasser är, den drabbar icke vår motion och den drabbar inte heller så mycket den socialdemokratiska motionen i andra kammaren, utan den drabbar vårt nuvarande skattesystem, det skattesystem som herr Bärög i egenskap av ordförande i bevillningsutskottet har ansvaret för. Vi kunna gärna ändra på detta skattesystem, det ha jag och — det är jag säker på — mina medmotionärer ingenting emot. Jag vill bara betona, att det viktiga och vad som ligger i botten på vår ideologi är att vi vilja hjälpa de fattiga barnrika familjerna. Det framgår ur motionen. Där står det som vårt mål, att inga familjer i vårt land skulle tvingas att som nu anlita den offentliga hjälpverksamheten av den anledningen att de skaffat sig barn. Det är omtanken om de fattiga barnrika familjerna som leder oss, det är den socialpolitiska aspekten vi anlägga, den humanitära aspekten för att använda herr Bärögs ord. Sedan är det ju klart, att man också tänker på befolkningsutvecklingen och anlägger befolkningskvantitativa synpunkter, som jag gjorde i mitt första anförande.

Jag övergår till att påminna om herr Elon Anderssons anförande. Jag hade sagt, att antalet gifta i fruktsamhetsåldern minskar. Herr Elon Andersson framhöll, att man inte kan påverka detta förhållande genom något bidragssystem. Givetvis inte, men det menade jag inte heller. Jag menade bara att vi få inställa oss på att antalet gifta personer i de barnalstrande åldrarna kommer att minskas, och om vi då vilja att födelsetalet skall hållas uppe, är det nödvändigt att barnantalet per äktenskap ökas. Och här har jag en viss tro på att dessa ekonomiska befolkningsåtgärder skola kunna spela in — *en viss* tro — jag har inte yttrat mig kategoriskt, och det har inte herr Elon Andersson heller gjort. Det är inte stor skillnad mellan vår uppfattning, fastän herr Elon Andersson mera tvivlar på effekten av ekonomiska befolkningspolitiska åtgärder, medan jag kanske tror mera på dem.

Men även om dessa åtgärder inte skulle spela någon roll alls för befolkning-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

ens numerär, vill jag ha dem ändå. De ha, som befolkningskommissionen på sin tid uttryckte saken, sitt egenvärde. Jag vill ha dessa reformer för barnfamiljernas, särskilt de fattiga barnfamiljernas skull. Kan man icke påverka befolkningsutvecklingen genom sådana här ekonomiska reformer, vilket jag dock tror, då återstår ingenting annat än att lita på det svenska folkets mentalitet, men jag vill icke gå ut och propagera för höjd äktenskapsfrekvens och ökat barnantal, jag vill inte komma med någon på den enskilde individen inriktad propaganda och säga till den ene: »Du borde gifta dig», och till den andre: »Du har för få barn, du borde skaffa dig flera» — åtminstone inte förr än det allmänna har gjort sitt. Det kan för övrigt tänkas, att redan det förhållandet att staten genom befolkningslagstiftning visar, att den uppskattar barnfamiljerna, kan betyda en del också för befolkningens mentalitet.

Herr Velander sade, att när vi ha en befolkningsutredning, en bostadssocial utredning, en socialvårdskommitté och en dyrortskommitté, skola vi först se vad de komma med. Ja, herr talman, men vi komma alltid att ha sådana kommittéer, och skall man vänta på dem, så komma vi aldrig till något resultat, vad skattefrågorna beträffar. Jag håller med herr Velander om att de problem som innefattas i de föreliggande motionerna äro svåra, och det har också betonats av herr Elon Andersson och herr Bårg, men just därför måste vi utreda dem. Jag blundar heller inte för de statsfinansiella svårigheterna, men jag menar: låt oss utreda saken, så att vi kunna bestämma oss för hur vi vilja ha det. Sedan kunna vi ju bedöma, om vi kunna genomföra åtgärderna. Då få vi tänka på statsfinanserna och på reformernas angelägenhetsgrad, och sedan få vi fatta vårt beslut.

Herr Björnsson kom med ett positivt förslag, och det är jag glad åt. Jag tror att det blir avslag i dag, det brukar det ju bli, när en fråga genom utskottsbehandlingen ligger till så som denna. Men i så fall skall jag göra ett försök att i annan ordning få fram frågan i den riktning, herr Björnsson antydde.

Jag vill i alla fall, herr talman, till slut uttala min stora tillfredsställelse över denna debatt. Alla talare ha varit positivt inställda till barnfamiljernas problem, och jag vågar därför påstå, att befolkningsfrågan i dag har fallit framåt. Det är nog så, som herr Elon Andersson uttryckte sig, att vi som intressera oss för befolkningsfrågan få lära oss tålmod. Men jag har den åsikten att vi, för att använda herr Bårgs uttryckssätt, håller på att mogna i vår uppfattning. Opinionen håller på att svänga ute i landet och även här hos oss. Vi som intressera oss för befolkningsfrågan äro optimistiska. Vi tro på vår sak som den tror, som vet att han arbetar för en rättvis sak.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Det är givetvis fullkomligt utsiktslöst att taga upp en debatt här mellan professor Wahlund och mig och andra ledamöter av kammaren om den befolkningspolitiska betydelsen av de nu diskuterade åtgärderna. Det är nog riktigt, som herr Wahlund nu senast uttryckte det, att vad han tror på, tvivlar jag på, men ingen av oss kan fälla något säkert omdöme. För mig förefaller effekten av dessa åtgärder en smula misstänkt, när jag kan konstatera att barnantalet är störst inom de inkomstklasser, där man inte har möjlighet att utnyttja de barnavdrag som för närvarande finnas. Det förefaller mig som om detta åtminstone inte skulle utgöra något skäl för att de ekonomiska åtgärderna skulle spela en så betydande roll i befolkningspolitiskt hänseende som man på sina håll tror.

Det var emellertid inte för att säga detta, som jag begärde ordet, utan det var ett par andra påpekanden, jag ville göra. Jag blev inte riktigt på det klara med varpå det missnöje grundar sig, som utskottets ordförande anmälde mot utskottets skrivsätt, men jag har trott mig kunna sluta av herr

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Bärgs anförande, att det föreföll honom oriktigt, att utskottet icke upptagit till granskning de tänkta riktlinjer för reformernas genomförande, som av motionärerna angivas. För min del har jag utgått ifrån att man inte vid detta tillfälle skulle behöva ha någon diskussion rörande utformningen av det eventuella bidraget. Det är därför som utskottet har nöjt sig med att säga, att utskottet finner vad i motionerna anförts om barnavdragens ersättande med ett barnbidrag vara värt beaktande, och senare, att utskottet icke har kunnat i detta sammanhang ingå på ett närmare bedömande av denna fråga. Utskottet har således förklarat, att utskottet för närvarande icke anser sig böra eller kunna diskutera, efter vilka linjer ett eventuellt barnbidragssystem skulle utformas, och jag hade, herr talman, tänkt mig, att man icke heller i kammarens debatt skulle behöva syssla så särdeles mycket med de praktiska och principiella linjerna för barnbidragssystemets utformande. Jag har utgått ifrån att man nu skulle nöja sig med att konstatera den enighet som råder omkring barnavdragens ersättande med barnbidrag, men i övrigt låta hela frågan vila, tills man får ett tillräckligt stort material för att kunna bedöma, hur man skall kunna praktiskt lösa frågan.

Det har under debatten förefallit mig som om man på sina håll skulle vilja göra gällande, att det uppslag, som framföres i dessa motioner, är något som liknar århundradets allra största upptäckt. Jag tror emellertid att det är att tillskriva motionärernas uppslag allt för stor betydelse. Det är inte första gången, som man diskuterar möjligheten att ersätta barnavdragen med barnbidrag, och vid varje tillfälle, som den diskussionen förts, har den förts på samma grundval som nu, nämligen att barnavdragen äro ett allt för otillfredsställande institut för att skapa den sociala rättvisa som man med dem avser att skapa. Detta konstaterade redan 1936 års skattekommitté, och det framhölls med ännu större eftertryck av 1941 års familjebeskattningssakkunniga. Och vad vi i dag diskutera är ingenting annat än en mycket löst skisserad linje, som framfördes av familjebeskattningssakkunniga och som nu tagits upp motionsvis av vissa ledamöter av den kommitté som då arbetade med den saken. Större är inte upptäckten, herr talman.

Under sådana omständigheter tror jag att jag måste taga motionärerna i någon mån i försvar mot de kritiska anmärkningar, som bevillningsutskottets ärade ordförande riktade emot den praktiska utformningen av deras förslag. När man i motionerna, såväl den av herr Wahlund och hans kamrater väckta som den av herr Brandt m. fl. i andra kammaren väckta, fasthåller vid den tanke, som man även i familjebeskattningssakkunniga hade, att barnbidragen skulle kompletteras med ett skatteavdrag, som skulle göra det möjligt att inom snäva gränser, som det heter i betänkandet, kompensera den med inkomsten stigande barnkostnaden, är det ju ingenting annat än ett arv från den utredning, som motionärerna själva ha varit med om att effektuera. De ha icke velat frångå det betänkande, som de själva varit med om att underteckna. Att denna tanke där kom till synes beror just på det skäl, herr Wahlund nyligen påpekade, nämligen att det nuvarande skattesystemet bygger på den uppfattningen, att den stigande inkomsten för med sig stigande barnförsörjningskostnader och att dessa på något sätt måste kompenseras. Det är riktigt, som professor Wahlund anmärkte, att den kritik, som här har riktats mot motionerna i detta avseende, bör riktas mot de nuvarande förhållandena. Det är inte fråga om någon uppfinning av motionärerna utan om en anordning som ansluter sig till vad vi för närvarande ha. Att familjebeskattningssakkunniga icke vågade överge den linjen beror på att man inte trodde sig om att kunna framlägga ett så pass revolutionerande förslag som att man skulle slopa även den principen, att barnkostnaden stiger med stigande inkomst och

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

att den saken på något sätt bör kompenseras. Det är ju en detalj i det hela, visserligen en mycket viktig detalj, om vilken man kan diskutera, och jag föreställer mig, att när frågan en gång kommer att föreligga till sin praktiska lösning, det kommer att bli mycket livliga diskussioner om den.

De uttalanden som ha gjorts här i kväll visa ju alldeles uppenbart, att det finns två ganska motsatta uppfattningar om hur den saken skall ordnas, även om det är endast den ena uppfattningen, som uttryckligt kommit till tals genom de mycket vägande inläggen från herr Bärge och herr Sjödahls sida. Det förefaller mig som om detta förhållande skulle förmå herr Wahlund att erkänna det berättigade i vad herr Bärge påpekade i sitt första anförande, nämligen att det är skäl att dröja med att lägga fram praktiska förslag i denna fråga till dess att uppfattningarna ha mognat något mera om vad vi här stå i begrepp att göra och hur långt vi våga sträcka våra åtgöranden. Det finns en principiell enighet om att de nuvarande barnavdragen äro otillräckliga för sitt ändamål, men enigheten sträcker sig inte utöver den principiella samstämmigheten. När det gäller förverkligandet av det hela, råder det säkerligen ganska skilda uppfattningar. Det är möjligt, att de uppfattningarna också komma att närma sig varandra, om man får tillfälle att tänka litet mera på saken, liksom vi under de gångna åren närmat oss varandra så pass i det principiella tänkandet, att vi där äro eniga. Detta är vidare, tror jag, herr Wahlund, ytterligare ett skäl till att man icke skall forcera fram en utredning i en så pass betydelsefull fråga som det här gäller.

Herr von Heland: Herr talman! I sakfrågan finns ingenting mera att tillägga, men jag begärde ordet därför att jag reagerade mot min gode vän och bankkamrat Bärge kritik mot motionärernas och reservanternas förslag. Det är väl inte lämpligt att försöka slå ihjäl ett förslag av så allvarlig och behjärtansvärd innebörd endast genom ironisering och påstående att det hela är valtaktik.

Herr Bärge ansåg, att den goda viljan att utträtta något inte stämde överens med deklARATIONERNA. Jag måste i likhet med herr Wahlund påpeka, att de positiva vid detta tillfälle äro motionärerna och reservanternas, som komma med ett positivt förslag. Hade utskottsledamöterna, som här delvis talat varmhjärtat i själva sakfrågan, velat något positivt, borde de väl i utskottsutlåtandet ha kommit fram med ett ur deras synpunkt bättre förslag än reservanternas ha gjort.

Herr Sjödahl anförde, att innebörden i utskottets utlåtande är en förutsättningslös utredning. Jag måste ju säga, att om det är förhållandet, då har utskottet hittat på ett nytt skrivsätt, ty läser man utlåtandet, finner man att utskottet uppdelat sin hemställan i fyra punkter, och alla fyra punkterna sluta med »icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd». Jag trodde att om ett utskott ville ha en förutsättningslös utredning, då skrev utskottet det i sin hemställan.

Herr talman! Då det inte finns något bättre positivt förslag än reservanternas just nu, så synes det mig lämpligt, att de som tänka varmhjärtat i denna fråga böra stödja reservationen nr 1, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Velander: Det har under debatten förekommit en del uttalanden, som, såvitt jag kunnat finna, måste hava berott på något missförstånd antingen hos vederbörande talare eller också möjligen hos mig, därför att jag då inte förstätt innebörden i dessa uttalanden. Utskottets ärade ordförande och herr Sjödahl hade sålunda långa inlägg, som till väsentlig del rörde sig efter temat: små inkomstagare och små avdrag, stora inkomstagare och stora avdrag. Jag är inte beredd att vitsorda, att detta kan vara en riktig

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

tankegång. Den bygger på den konstruktionen, att man placerar ortsavdragen i toppen på inkomsten och följaktligen beräknar avdragen med utgångspunkt från skatteprocenten för det högsta skiktet i progressionsskalan, vartill inkomsten når upp. Då kommer man till det av sagda talare angivna resultatet. Men varför skall man lägga avdragen i toppen på inkomsten? Orimligheten i denna tankegång framträder i öppen dag, om man betraktar skuldränte- och andra avdrag på enahanda sätt.

Det var emellertid inte endast den synpunkten, jag ville betona. Jag ville också säga, att vad man här riktar sig emot, låt vara att det beror på ett missförstånd, det är ett led i den progressiva skatteskalen, sådan den är utformad. Denna har icke tillkommit på en slump eller på grund av ett förbiseende, utan när denna progressiva skatteskala konstruerats, har man naturligtvis varit alldeles på det klara med att, eftersom progressionen eller skattebelastningen stiger skikt för skikt, måste man komma fram till att det, med den utgångspunkt som utskottets ordförande och herr Sjödahl här anlagt, blir ett högre ortsavdrag för den större inkomsttagaren, men att detta icke betyder, att han kommer i åtnjutande av någon särskild skattelindring, därför att progressionen sätter in så mycket hårdare, när det gäller den högre inkomsten än när det gäller den lägre. Om man därför här går ut ifrån att det är något oegentligt i denna anordning och någonting som upptäckts först i detta sammanhang, kan detta icke vara riktigt, utan det måste ha framstått såsom alldeles klart redan i samband med första utformningen av dessa progressiva skatteskalar.

Här har talats om möjligheten av att slopa alla ortsavdrag. Det är en mycket djärv tanke. Den betecknas väl på de flesta håll såsom ett hugskott, men på mig verkar inte den tankegången avskräckande. Jag har i olika sammanhang varit inne just på den tanken. Vilken rationalisering av skattesystemet skulle det inte innebära, om man kunde slopa alla ortsavdrag! Skulle man nu komma fram till ett accepterande av linjen med direkta barnbidrag, som alltså icke behöver förutsättas skola inpassas i skattesystemet, frågar jag mig, om man ändock skall bibehålla exempelvis familjeavdraget för hustru, när man slopar familjeavdraget för barn? När det gäller den kommunala beskattningen, där familjeavdraget för hustru är så blygsamt som minimum 160 kronor och maximum 200 kronor, måste jag verkligen fråga, vad det egentligen är för mening att laborera med sådana avdrag. I fråga om den statliga beskattningen äro visserligen avdragen något högre. Jag är i alla fall för min del beredd att resonera om möjligheten av att slopa alla ortsavdrag alltså även grundavdragen.

Men, herr talman, med denna tanke förbinder jag någonting annat, nämligen att man samtidigt måste tänka sig en rationalisering av hela vårt understödsväsen i syfte att komma fram till att alla medborgare, som äro i verkligt behov av stöd och hjälp, också skola få detta stöd och denna hjälp men inga andra. Om man skall fullfölja den tanken, misstänker jag, att man inte gärna kan göra det utan att något snegla åt vad man plägar beteckna såsom behovsprövning. Jag förstår, att detta blir en mycket besvärlig apparat, men jag tror, att så som förhållandena utvecklats kommer man i det långa loppet icke ifrån den saken. Man måste förr eller senare inlåta sig därpå. Så splittrat och oenhetligt som vårt understödsväsen för närvarande är och så grova schabloner, som därvid tillämpas, kan det, när man i allt högre grad måste hjälpa människorna och inte får förutsättas ha råd att hjälpa dem, som icke behöva någon hjälp, i det långa loppet icke undvikas, att försök måste göras att komma fram till ett effektivt understödssystem, uppbyggt på någon form av behovsprövning. För sådant fall är jag fullständigt på det klara med

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

att man icke bör söka hjälpa de skattskyldiga med sådana schablonavdrag som ortsavdragen för närvarande utgöra. Detta betyder också, att ingen kan mot mig rikta den anklagelse, som de av mig tidigare apostroferade talarna varit inne på, nämligen att motionärerna och reservanterna av bondeförbundet vilja konservera en ordning, som innebär att den stora inkomsttagaren skall ha det stora avdraget och den mindre inkomsttagaren det mindre avdraget. Jag menar nämligen, att den stora inkomsttagaren, även om han med all rätt åtnjuter nu utgående ortsavdrag, vare sig man placerar det i toppen på hans inkomst eller icke, kan avvara detta, om man kan vinna något som är av värde för alla verkligt behövande.

Till herr Wahlund skulle jag vilja säga, att jag redan i mitt förra anförande uttalade mig i den riktningen, att vi ha kommit därhän att något måste göras för att hjälpa barnfamiljerna. Jag sade också, att jag för ögonblicket icke ser någon annan utväg än att man kanske får lov att slå in på den direkta barnbidragslinjen. Jag står för detta uttalande. Men därmed, herr Wahlund, är det icke alls sagt, att det barnbidragssystem, som befolkningsutredningen nu är sysselsatt med att utforma — och som jag hoppas skall bli ett gott förslag — skall inpassas i vårt nuvarande skattesystem. Det kan hända, att det skall ligga helt utanför detta system, och det skall självfallet ligga utanför beskattningssystemet, ifall diskussionen föres in på sådana banor att man börjar på allvar överväga ett slopande av ortsavdragen överhuvudtaget. Men detta är också, herr Wahlund, ett skäl för att man i detta ögonblick måste tveka inför kravet på igångsättande av en ny utredning, som skall anpassa skattesystemet efter det bidragssystem, vars närmare utformning befolkningsutredningen ännu inte på något sätt har klarat upp. Uppfattningen må vara riktig eller inte, men jag kan för min del inte tänka mig att det är någon mening med att nu sätta i gång en ny utredning, som skall verkställa en överarbetning av beskattningssystemet för att bereda plats för befolkningsutredningens barnbidragssystem, som kanske till sist icke skall infogas däri.

Även bevillningsutskottets ordförande yttrade något i den vägen, att vi icke äro beredda att acceptera motionärernas och reservanternas ståndpunkt. Vi behöva, sade han, någon tid på oss för att mogna för vad motionärerna, reservanterna och åtskilliga andra talare här anvisat oss. Det tycker jag är riktigt. Jag skulle därtill vilja säga, att den mognad, som man sålunda talar om, understundom brukar ske mycket snabbare i Kungl. Maj:ts kansli än annorstädes. På det hållet har man också mycket lättare att följa gången av de olika utredningar, som nu pågå och som jag tidigare hänvisat till och vilkas resultat jag ansett att vi måste avvakta. I Kungl. Maj:ts kansli är man i tillfälle att i god tid och före alla andra komma underfund med vad dessa utredningar ha kommit till för resultat. Med den utgångspunkten skulle jag vilja säga, att om det kan vinnas tid, som icke bör försittas, får väl Kungl. Maj:t överväga, huruvida icke en utredning som tar sikte på ett klarläggande av åtminstone vissa sidor av det problemkomplex, som vi här diskutera, kan vara påkallad utan något initiativ från riksdagens sida. För mig skulle det icke vara någon misräkning, om det går på det sättet. Men jag kan icke förstå, att man kan hjälpa eller befordra herr Wahlunds varma intresse här, som jag till fullo uppskattar, genom att nu följa den linje, som han anvisar.

Jag skulle sedan, herr talman, vilja beröra ytterligare en sak, måhända ganska oväsentlig, som kom fram i en replik till mig från utskottets vice ordförande. Jag hade sagt, att det uttalande, som gjorts av statsskattekommittén i det av utskottsmajoriteten åberopade exemplet om de två familjerna med lika skatteförmåga, icke kunde vara riktigt. Detta uttalande tillspetsa-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

des av utskottets vice ordförande på det sättet, att om man har två familjer, som båda ha en inkomst av 8 000 kronor och den ena familjens inkomst är sammansatt så, att 3 000 kronor komma från hustrun och 5 000 kronor från mannen, medan i den andra familjen 8 000 kronor komma från mannen ensam, måste dessa båda familjer representera samma skatteförmåga och skatten bli densamma. Det sades, att någon annan ordning icke vore möjlig, och därför vill jag taga upp just den saken. Jag måste för min del göra gällande, att en annan ordning är och måste vara möjlig, ty om hustrun för att förvärva sin inkomst på 3 000 kronor måste ägna varje söckendag åt förvärvsarbete och av sådan anledning leja hjälp för skötseln av hem och barn, kan icke skatteförmågan bli densamma, med mindre än att det åtminstone medges avdrag för vad hustrun har fått betala för skötseln av hem och barn, under det att hon själv sysslat med förvärvsarbete. Jag bestrider således riktigheten av den ståndpunkt, som utskottets vice ordförande här så starkt underströk. När utskottets ordförande gjorde en erinran till mig i antytt sammanhang, vill jag förstå hans uttalande så, att han var beredd att överväga, huruvida inte en likställighet här skulle kunna nås genom att hustrun beviljades avdrag för vad hon utbetalade till hjälp i hemmet för att hon själv skulle kunna förvärva inkomst utanför detsamma. Om detta är ett misstag ifrån min sida, hoppas jag att det blir rättat, men jag fattade ordförandens uttalande så. Jag vill till slut också säga, att om dessa makar såsom ogifta var för sig haft ortsavdrag och hustrun före äktenskapets ingående haft ett grundavdrag vid den kommunala beskattningen som är mer än dubbelt så stort som det familjeavdrag som efter äktenskapets ingående för henne beräknas, kan detta icke vara en konsekvens förenlig med den ståndpunkt, som väl utskottets vice ordförande och jag till sist måste vara ense om.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Utskottets majoritet har i sitt förslag inte någon begäran om utredning. Jag har observerat detta och tillåtit mig att begära ordet för att framställa ett ändringsförslag i fråga om utskottsmajoritetens yttrande.

En positiv inställning till befolkningsfrågan föreligger både inom majoriteten och bland reservanterna. Det parti, vars talan jag har äran att föra, har vid olika tillfällen i motioner och på annat sätt velat ge uttryck för denna positiva inställning. Positivt äro också, som jag nyss sade, såväl utskottet som reservanterna ganska samstämmiga. Men meningarna gå något isär, när det gäller att draga konsekvenserna och taga ställning till de olika motionsyrkandena. Utskottsmajoriteten hänvisar till befolkningsutredningen och anser att denna skall verkställa erforderliga utredningar. Detta synes också ha varit den ursprungliga meningen och ingått i befolkningsutredningens direktiv. Sedermera tycks detta uppdrag ha ingått i familjebeskattnings-sakkunnigas utredningsuppdrag. Den sistnämnda utredningen har avlämnat sitt betänkande, vilket dock mig veterligen icke innehåller preciserat förslag om barnbidrag. Familjebeskattnings-sakkunnigas förslag är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och något förslag har ju ännu inte heller avlämnats till riksdagen. Under sådana omständigheter synes det mig icke opåkallat, att riksdagen ger uttryck i särskild skrivelse åt den mening som kommer till klart uttryck i såväl utskottsmajoritetens som reservanternas motiveringar i det nu föreliggande utskottsbetänkandet.

Reservationen utmynnar visserligen i en hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t, men jag kan icke helt ansluta mig till motiveringen. I fråga om de tre första styckena i reservationen har jag i stort sett intet att erinra. Vad däremot det fjärde stycket beträffar, där man giver sig hän åt en enligt

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

min mening något lättvindig uppfattning och genom en enkel matematisk formel tror sig kunna lösa ytterst invecklade skattetekniska problem, kan jag icke följa reservationen. Däremot innehåller ju utskottsmajoritetens förslag i stora delar positiva synpunkter som kunna accepteras, men då utskottsmajoriteten, som jag nämnde, inte har velat draga de fulla konsekvenserna av sin positiva inställning genom att föreslå en skrivelse, tillåter jag mig herr talman, att framställa ett ändringsyrkande.

Jag yrkar, herr talman, att vad som står i bevilningsutskottets betänkan- de nr 18 från och med tredje stycket på s. 12 som börjar med »Såsom i de likalydande motionerna I: 130 och II: 205 uppgivits är frågan om införande av ett allmänt barnbidragssystem» o. s. v. hela s. 13 och s. 14 — således även klämman — helt utgår och att i dess ställe insättes följande: »Utskottet vill emellertid understryka det nära sambandet mellan frågan om en utjämning av försörjningsbördan för familjer med barn och frågan om skatteavdragssystemet. Den utredning om utjämning av försörjningsbördan bl. a. i form av barnbidrag, vilken för närvarande pågår, bör därför även och såvitt möjligt samtidigt kompletteras med en utredning angående en sådan omläggning av skatteavdragssystemet, att detta samordnas med eller anpassas efter ett barnbidragssystem. Utredningen bör även omfatta andra med familjebeskattningen sammanhängande problem, såsom sambeskattnin- gen av makar. Utskottet finner det önskligt, att alla dessa, delvis mycket kom- plicerade frågor tagas upp till prövning utan onödigt dröjsmål samt utredas ur enhetliga synpunkter, med utgångspunkt från en klart positiv befolknings- politisk inställning. Utskottet anser sig icke vilja göra något uttalande om hur denna skattepolitiska utredning lämpligen bör läggas men finner det dock önskligt att skattetekniska sakkunniga tillkallas antingen för att ar- beta parallellt ehuru givetvis i nära samarbete med befolkningsutredningen eller också adjungeras med denna.

Utskottet föreslår därför

att riksdagen i anledning av motionerna I: 130 och II: 205, II: 52 och II: 387 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning, av- seende att den pågående utredningen om barnbidrag måtte samtidigt komplet- teras med en utredning dels om avdragssystemet vid den direkta beskatt- ningen, dels om andra skatteåtgärder, ägnade att underlätta familjebild- ningen.»

Jag tror, herr talman, att ett bifall till detta yrkande skulle kunna sam- manföra de olika meningarna i ett positivt ställningstagande, som skulle vara till gagn för hela frågan och befördra denna fråga framåt till sin lösning.

Jag ber således, herr talman, att få framställa detta ändringsyrkande i fråga om såväl motivering som kläm.

Herr Bärq, Johan: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet med an- ledning av herr Wahlunds och herr von Helands inlägg, men även herr De Geers replik gav mig anledning att säga något.

Om herrarna lade märke till herr Wahlunds resonemang, var detta endast ett fortsättande med ord och bedyranden om att man ville så väl, ömmade för denna sak, att den var så behjärtansvärd o. s. v. Men han avstod bestämt ifrån att fälla något omdöme om vad som har sagts här om de hjälpmetoder, som han förordar, och det var ändå det som efterlysts och som är det väsentliga. Med vackra ord hjälper man icke människor som äro i behov av materiell hjälp. Jag riktade en direkt fråga till herr Wahlund. Den besvarade han inte, och det kan jag ju förstå, ty den gick inte ihop med de tankegångar som ligga till grund för den hjälpform som man här förordar.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Herr von Heland lade sitt anförande som så, att den som inte vill vara med och bifalla det som föreslås här, vill egentligen inte göra något i denna viktiga fråga. Det är väl ändå orimligt att komma med det påståendet, att den, som inte vill hålla till godo med något som han anser i stället för att främja den sak man ömmar för lägger hinder i vägen för den och inte vill bifalla ett sådant förslag, icke vill något positivt.

Såväl herr von Heland som herr Wahlund och även herr De Geer fortsätta att tala om skatteavdraget såsom hjälp. Jag är villig att medgiva, att den metod som här förordas med ett barnbidrag på minst 200 kronor för varje barn — mindre föreställer jag mig ingen vågar komma med — är en förbättring i jämförelse med nuvarande ordning. Men i vissa avseenden är herrarnas förslag principiellt en försämring av den nuvarande ordningen ur mina synpunkter sett. Med nuvarande ordning kan icke någon, hur stor inkomst han än har, komma i åtnjutande av större förmåner i fråga om barnhjälp än utnyttjande av hela barnavdraget. När man kommer upp till avdragets hela belopp, så att man har utnyttjat detta, är avdraget, fränsett progressionen, sedan lika hela vägen. Men enligt herrarnas förslag skulle avdragsbeloppet fortsätta att öka ju högre man kommer på inkomstskalan, så att de, som ha de stora inkomsterna, enligt denna tankegång och de skisser, som finnas här, skulle ha dubbelt så stora avdrag som de som ha det fulla avdraget nere i botten vid en inkomst av 3 000 kronor. När vi anse, att vi icke vilja vara med om att skriva till Kungl. Maj:t om att arbeta efter sådana linjer, som skulle försvåra och försena ett rationellt lösande av denna fråga, påstår man, att vi icke ha något sinne för att vilja hjälpa dessa stackars människor. Jag protesterar mot detta.

Herrarna ha vidare inte heller talat om vad som står i motionen och som reservanterna också ansluta sig till i sitt yrkande, nämligen att man skall söka åstadkomma hjälp åt föräldrar, vilka tidigare uppfostrat barn. Denna hjälp ha herrarna inte tänkt sig som ett slags bidrag utan som en skattelindring. Jag erinrar om min tidigare fråga: hur skola ni hjälpa alla folkpensionärer som ju äro föräldrar till så många hundra tusen barn? Så länge herrarna rida på denna skattelindring som en hjälpform, synes det mig vara omöjligt för oss att ansluta oss till en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om att Kungl. Maj:t skall arbeta vidare på den linjen. Om man tillsätter en kommitté, som skulle laborera med detta, kommer det att ta ett eller ett par år, innan något förslag blir färdigt. Jag vet lika bra som någon av herrarna och kanske bättre än de flesta, vilken gruvlig tid som det tar när man börjar påta i vår skattelagstiftning. Om tre år kanske denna kommitté kommer med ett förslag efter de linjer, som riksdagen nu skulle be om och som, när denna sak mognat, ingen människa vill ha. Detta är inget sätt att rekommendera när det är fråga om snar hjälp.

Jag sade i mitt första anförande, att jag tycker att det skulle ha varit klokt, om vederbörande i befolkningsutredningen hade låtit bli att laborera med skatteproblemen. Kom fram med ett radikalt bidragsförslag som barnhjälp, och låt oss avstå från spekulationer om att kunna åstadkomma något i hjälpväg, som verkligen är värt något, genom skattelindringar!

Vad jag nu har sagt, gäller även i allt väsentligt om vad herr J. B. Johansson föreslagit. Det är i hans förslag också fråga om att laborera med skattelindringar, och hans yrkande ansluter sig, såvitt jag fattade det rätt, i väsentlig grad till det här redan föreliggande förslaget.

Jag skulle vilja rikta ännu en fråga till herr Wahlund. Skulle han vilja vara med om att skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning i en skrivelse, som innehölle ungefär det, att det skulle föranstaltas om effektiva barnbidrag som automatiskt, d. v. s. med slopande av behovsprövningen, ansluta

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

sig till den taxerade inkomsten och med de större bidragen i botten och de mindre i toppen, samtidigt som man överväger ett slopande av skatteavdraget för barn? Om herrarna vilja gå den vägen, skulle jag kunna vara med om att biträda ett sådant yrkande. Då åstadkommer man nämligen den hjälp, som herrarna tala om, men som edra förslag icke innebära.

Jag vill också säga ett ord till min gode vän herr Velander. Den ärade kammarledamot som för talan för den grupp, som herr Velander tillhör, har nyss framlagt ett förslag som, efter vad jag kan förstå, går stick i stäv mot vad herr Velander nyss deklarerade. Herr Velander har sysslat så mycket med dessa spörsmål, att han lider av samma fel som jag. Herr De Geer sade för en stund sedan, att om jag noga tänkte efter, skulle jag finna, att det förslag, som man här går in för, dock är ett förslag som avser att hjälpa och vara till gagn och som fyller den uppgiften. Det är inte det felet, herr De Geer, att jag har tänkt för litet på denna sak, utan jag har tänkt för mycket, så att jag har lärt mig inse, att detta icke duger. Men den som har tänkt för litet på denna sak tror att det går. Herr Velander lider av samma fel som jag, och jag är således i gott sällskap. Om herr J. B. Johansson också hade tänkt så mycket som herr Velander, tror jag inte, att han skulle ha kommit med det förslag som han nu framlagt.

Herr Velander tydde mitt yttrande som så, att jag icke är obenägen att reflektera på om det icke vore skäl att ompröva, huruvida en hustru, som är sysselsatt i förvärvsarbete och nödgas ha hjälp i hemmet, skall medgivas något avdrag för de kostnader, som följa med hennes inkomsts förvärvande. Herr Velander tolkade mitt anförande rätt. När herr Velander i reservationen ansluter sig till herr Lundells motion, vill jag ännu en gång påpeka, att denna motion riktar sig mot sammanslagningen av inkomsterna och förmögenheterna vid beskattningen, vilket är något helt annat. Men på den andra linjen tror jag att herr Velander och jag möjligen efter någon dragkamp skulle kunna mötas, såsom vi gjort i så många andra skattefrågor.

Herr talman! Jag yrkar alltjämt bifall till utskottets hemställan.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr **Wahlund**, som anförde: Herr talman! Jag vill först till herr **Bärg** säga, att det inte går att påstå att det system, som vår motion föreslår, blir sämre än det nuvarande skattesystemet, eftersom motionen i själva verket ansluter sig till det nuvarande skattesystemet. Jag vill påminna om vad som här nyss sades av herr **Elon Andersson**, att denna linje valts, såväl av motionärerna som tidigare av familjebeskattnings-sakkunniga, därför att man inte ville genomföra några alltför stora förändringar i det bestående.

Jag vill också, herr talman, svara på herr **Bärgs** fråga om jag vill vara med på ett system med barnbidrag, som minskar i de högre inkomstklasserna. Jag svarade inte på den frågan förut, ty jag tog den inte på allvar. Nu skall jag svara på det sättet, att om det föreslås, att ingenting skulle göras åt beskattningen, men att vi skulle ha ett barnbidrag, som vore *lika* för alla svenska medborgare, så skulle jag gå med på en skrivelse i den riktningen. Detta skulle bli en förbättring i jämförelse med nuvarande ordning. Jag skulle gärna vilja ha barnbidraget lika för varje svenskt barn, för att bidraget inte skall få någon fattigvårdskaraktär. Barnbidraget skulle alltså bli lika stort för miljonärens barn som för den fattiges barn.

Därmed tror jag, herr talman, att jag har besvarat herr **Bärgs** fråga.

Friherre De Geer: Herr talman! Jag skall tillåta mig att besvara kammaren med ytterligare några ord. Herr **Bärg** säger, att han nog tänkt alldeles

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

för mycket på dessa saker, och tycktes mena att undertecknad har tänkt alldeles för litet. Allt detta är ju mycket möjligt. Och det kan måhända vara farligt bägge delarna, både att tänka för mycket och att tänka för litet. Det gäller här en mycket kinkig fråga, och hur man än bedömer den är det väl, tycker jag, en ganska riktig ståndpunkt om man som jag och mina meningsfränder anser att man borde utreda saken i grund och botten snarast möjligt. Och jag är absolut förvissad om att därest en sådan utredning kommer till det resultatet, att man särskilt bör gynna de mindre bemedlade familjerna genom bidrag och i betydligt mindre mån genom skatteavdrag, vilka senare herr Bårg ju opponerat sig emot, så skall jag vara den förste att ansluta mig till en sådan eventuell linje.

Herr Bårg gjorde gällande att en utredning, om den kommer till stånd, kommer att taga kanske ett par år. Så mycket större skäl är det väl då att såsom vi tänkt oss verkligen få till stånd en utredning nu omedelbart och utan ytterligare uppskov.

Den diskussion, som nu förevarit, tycker jag har varit ganska egenartad på många sätt. Det har kommit fram många överdrifter, som det ofta gör. En av talarna, herr Sjödahl, har till och med talat om trolleri — han ansåg att den formel, som herr Wahlund framlagt, var rena trolleriet. Jag tror att herr Sjödahl om han verkligen studerar denna formel, kommer att upptäcka att det inte alls är fråga om något trolleri, utan i själva verket om en mycket enkel sak.

I övrigt ber jag att få peka på en sak, som kommit för mycket i skymundan. Det är att skattesystemet enligt min mening i allmänhet är mycket reaktionärt och konservativt, särskilt på en punkt som här mycket litet berörts. Det gäller frågan om föräldrarnas kostnader för sina barn, för den studerande ungdomen etc. Där har man bestämmelser, som fullkomligt motverka det som man vill uppnå, nämligen att få familjer med talrika familjemedlemmar.

Herr Elon Andersson, min mycket högt värderade vän i denna kammare, uttalade sig i sitt sista anförande ungefär som så: För närvarande kunna vi inte tillstyrka förslaget, men det är möjligt att uppfattningarna komma att närma sig varandra, ju mer man tänker på saken. Jag för min del hoppas, att han måtte tänka på saken grundligt under den närmaste tiden, så kanske vi i alla fall ganska snart kunna närma oss varandra. Och jag har, herr talman, i alla fall det intrycket av dagens debatt, att vi inte ha avlägsnat oss från varandra i de olika ståndpunkterna, utan att vi faktiskt börjat komma litet närmare brännpunkten. Och med brännpunkten menar jag då att man på något sätt skall komma fram till vad herr Bårg inte trodde att jag ville komma fram till, nämligen en lättnad för de barnrika mindre bemedlade familjerna. Detta är emellertid min uppriktiga strävan, antingen herr Bårg vill tro det eller inte.

Det var en kammarkamrat, som för en stund sedan under hand sade till mig: »Vad är det egentligen vi slåss om?» Jag svarade att vi naturligtvis slogos delvis om de åsikter, som vi i våra motioner låtit komma fram, men även och framför allt om huruvida vi skulle våga oss på det stora steget att tillstyrka en utredning nu inom den allra närmaste tiden.

Nu glädde det mig naturligtvis i mycket hög grad att herr J. B. Johansson framkastat tanken på en viss kompromiss i denna riktning. Ty vad jag framför allt önskar är att vi skola komma till en sådan kompromiss, som ger ett positivt resultat, och att vi inte skola tro att detta är en fråga, som tål att skjutas undan för länge.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! När man åhört talesmännen för utskottet här i dag, skulle man kunna tro, att det råder stora motsättningar

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

mellan utskottets majoritet och reservanterna från bondeförbundet, ja, att de äro mycket större än vad som framgår av de uttalanden som göras i utskottets betänkande. Vad utskottet yttrar kan sammanfattas i fyra punkter, vilka jag, herr talman, skall tillåta mig att citera. Det heter:

»Utskottet finner vad i motionerna därutinnan anförts vara värt beaktande. Även utskottet håller för sannolikt, att en utjämning av barnförsörjningsbördan icke kan vinnas annorledes än genom ett på ett eller annat sätt utformat barnbidragssystem.» Sedan fortsätter utskottet med att säga: »Utskottet har emellertid icke kunnat i detta sammanhang ingå på ett närmare bedömande av denna fråga.» Och så kommer utskottet med följande konklusion: »Utan en undersökning, som omspannar hela detta problemkomplex, torde det ej vara möjligt att taga ställning till förevarande spörsmål.» Slutligen förklarar utskottet, och det verkar nästan som om just det skulle ha skrämt utskottet från att begära en utredning: »Utskottet vill även erinra om de betydande kostnader, som skulle uppstå vid genomförande av motionärernas förslag.»

Tittar man sedan på vad reservanterna ha uttalat, så skiljer det sig inte nämnvärt från dessa utskottets uttalanden beträffande själva saken. Och skulle jag läsa ut innebörden av vad som sagts i denna debatt, om vi bortse från en del skarpa ord som kastats ut, så är det ett varmt intresse från skilda håll att här måtte göras någonting för de barnrika familjerna och deras försörjning. Det är ett sådant viktigt spörsmål, att vi inte få förbise det. Herr Bårg sade tidigare, att på den här föreslagna vägen ökar man inte barnantalet. Kammarens ärade ledamöter veta emellertid, att det bedrivits en ganska stark propaganda för denna sak de senaste åren. Det har också lämnats bidrag på olika sätt, icke minst genom bosättningslånen. Vilja herrarna i dag taga reda på i vilken grad nativiteten faktiskt har ökats, så ger detta bevis tillräckligt. Det är ingen tvekan om att ifall man vidtager förnuftiga åtgärder, så kommer också detta att få gynnsamma verkningar. När detta är ett hela folkets intresse, och det är i egentligaste mening ett nationens livsintresse, måste man erkänna att man också bör göra någonting åt saken.

Jag beklagar att man nu inte kunnat enas. Herr J. B. Johansson har i sista stund kommit med ett kompromissförslag. Det är emellertid ett så omfattande förslag, att det är alldeles omöjligt att på rak arm taga ställning till det. Det måste omprövas av utskottet. Om detta ärende ytterligare en gång finge prövas i utskottet och det funnes en allvarlig vilja även från den sida, som nu företräder utskottsmajoriteten, att komma till en lösning, är jag förvissad om att de reservanter, som nu företräda motionens ståndpunkt, äro villiga att gå till mötes och söka få ett positivt uttalande till stånd.

Det är ju möjligt att det inte går att komma fram på den väg, som herr Bårg här så starkt kritiserat, även om jag tror att herr Bårg i varje fall överdrev när han i sitt första anförande talade om restantier och en del andra saker, som han likt stenar ville lägga i vägen för denna reform. Det gäller dock inte nu att antaga ett förslag, utan det gäller att begära en utredning. Skulle man inte kunna komma överens om den saken? Det behöver inte föreligga ett utformat förslag. Frågan är om vi skola fatta ett positivt beslut, nämligen att skriva till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har ju sedan möjlighet att komplettera den hemställan, som riksdagen i så fall skulle göra.

Så som frågan nu ligger till, herr talman, tycker jag för min del att den skulle vinna på att utskottet ännu en gång finge taga den under övervägande och om möjligt komma fram med ett enhälligt och positivt förslag.

I anledning därav skall jag be, herr talman, att få yrka, att ärendet visas åter till utskottet.

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Jag begärde ordet ånyo därför att herr Bärge i sitt anförande nyss förmenade, att ett positivt beslut i form av en skrivelse skulle försena pågående utredningar. Han anförde också att det skulle komma fram ett förslag, som ingen ville ha. Det förvånar mig ju i någon mån, att ett sådant uttalande som det sistnämnda kan komma från en så gammal mångbeprövad kommittéledamot. Men när det säges, att ett beslut nu skulle försena den pågående utredningen, vill jag ännu en gång erinra om att mitt förslag endast innebär ett komplement till den pågående utredningen, som utredningen har att taga i beaktande. Jag skall tillåta mig att ännu en gång föredraga den kläm, som jag i mitt yrkande hemställt att kammaren måtte ansluta sig till och som innebär, »att riksdagen i anledning av motionerna I: 130 och II: 205, II: 52 och II: 387 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning, avseende att den pågående utredningen om barnbidrag måtte samtidigt kompletteras med en utredning dels om avdragssystemet vid den direkta beskattningen, dels om andra skatteåtgärder, ägnade att underlätta familjebildningen».

Jag kan upplysa om att samma yrkande kommer att framställas i andra kammaren.

Nu har herr förste vice talmannen, i syfte att bereda utskottet tillfälle att ånyo överväga och pröva de här föreliggande frågorna, yrkat återremiss av ärendet. Det har jag för min del naturligtvis ingenting emot. Jag ber dock, herr talman, att trots detta få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Bärge, Johan**: Herr talman! Jag anser mig skyldig att förklara och därmed få till protokollet antecknat, att jag inte tvivlar på att herr De Geer genom sina föreslagna åtgärder *vill* gagna de små och betryckta, som det talats så mycket om. Jag är också övertygad om att herr Wahlund besjålas av varma känslor. Det är inte den saken jag klandrar. Men jag tror att det vore gagneligt, herr De Geer och herr Wahlund, om ni tänkte på denna sak — inte för mycket, som ni tro att jag gjort, utan precis så mycket, att ni få en klar uppfattning om vad edra förslag innebära, vilken effekt de få och även vilka trassligheter man skulle åstadkomma genom en sådan sammankoppling. Om ni tänka tillräckligt på detta, är jag övertygad om att ni inte komma att gå fram på en sådan linje.

Jag hade inte trott att vi skulle behöva vänta på befolkningsutredningens förslag om barnbidrag så länge, som vi säkerligen få lov att vänta, om man skall fullfölja yrkandena i reservationen, som ju ansluter sig till motionen. Jag tycker att någonting sådant skulle vara olyckligt. Jag hade väntat att befolkningsutredningen snarligen skulle föreslå vissa åtgärder. Men skall man gå reservanternas linje så är jag, mina herrar, alldeles säker på att det inte kommer fram något acceptabelt förslag, på grund av de omfattande utredningar som krävas, på kortare tid än två eller tre år — i varje fall dröjer det minst ett par år. Jag ser att herrarna skaka på huvudet! Jag har varit i tillfälle att pröva sådana här ting rätt så mycket! Och jag är inte benägen att fördröja de hjälpåtgärder, som jag förväntar att befolkningsutredningen kommer att föreslå, till dess att man hunnit få den genomgripande prövning till stånd, som ett bifall till det föreliggande förslaget skulle innebära.

Det har nu föreslagits återremiss. Jag har inte någon bestämd uppfattning om vilket som kan vara klokast. Det kanske kan vara hälsosamt att få en ny prövning till stånd. Jag har inte deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet och vet inte hur det ligger till. Det kan ju hända att det vore möjligt att krama fram en linje — inte herr Wahlunds linje, men en som lig-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

ger närmare min egen linje, om det är den som herrarna vilja ha. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att denna fråga kommer att mogna. Om den inte gjort det ännu, så dröjer det säkerligen inte länge till förrän vi litet var, när vi börjat syssla med spörsmålen, komma underfund med att hjälpmetoder, som bygga på skatteavdrag speciellt i detta fall, ingalunda äro värda att vattna och pynta.

Ett ord skall jag vidare säga till herr förste vice talmannen, som ville påstå att jag sagt att ekonomiska åtgärder överhuvudtaget inte skulle ha någon betydelse i befolkningsfrågan. Herr förste vice talmannen åberopade ju de speciella åtgärder, som man har vidtagit under kristiden, och visst ha de sin betydelse. Men att 200 kronor per barn för en hundratusen- eller ens för en femtiotusenkronorskarl skulle påverka nativiteten något nämnvärt, det är otänkbart, och det håller jag fast vid. Och lika litet hjälper skatteavdrag en fattiglapp, som kan få högst tio kronor i avdrag, helt enkelt därför att det inte finns mer att dra av. Det var den saken, herr förste vice talman, som jag har yttrat mig om.

Herr Arrhén: Herr talman! Jag vill gent emot herr Bärags anförande nyss, då han påpekade, att det låge något absurt däri, att de 200 kronorna gavs även till miljonären, påminna om, att avsikten med ett sådant system är synnerligen enkel, nämligen att man från bidrag av denna natur helt och hållet vill avlägsna understödskaraktären.

Emellertid var det inte för att säga detta, som jag begärde ordet, utan det var med anledning av herr Sjödahls anförande. Herr Sjödahl var förargad över, att jag hade kallat utskottets formuleringar »camouflage», eller hur nu orden fallit. Jag är villig att erkänna, att ett dylikt uttryck är för starkt. Men det grundade sig givetvis på den omständigheten, att utskottet efter sina positiva erkännanden ungefär mitt på sidan 12 i betänkandet plötsligt hänvisar till 1941 års befolkningsutredning. Men denna befolkningsutredning anger ju — vilket man även skulle kunna förstå därav, att herr Wahlund är en av dess medlemmar — som en förutsättning för att komma fram med förslag rörande de olika barnbidragssystemen, att den vill ha en sådan här utredning verkställd. Under sådana förhållanden menar jag, att denna hänvisning blir liktydig med ett försök att »smita i kulissen» — jag hoppas, att jag nu inte återigen uttryckt mig för starkt.

Emellertid är det ju möjligt, att jag därvidlag missuppfattat utskottet. Det har kanske i någon mån framgått av de senare inläggen från olika av dess ledamöter. Det förefaller mig, som om bevilningsutskottet i nuvarande stund skulle kunna jämföras med en våris. Det har porlat så många bäckar i de olika talarnas anföranden från detta håll, att man nu snart sagt inte vet, vart de olika rännilarna äro på väg.

Vi ha alla, åtminstone har jag det, en oerhörd respekt för den enorma sakkunskap på det skattetekniska området, som representeras av bevilningsutskottet. Den är i det avseendet en verklig arsenal. Man fruktade, när man läste dess utlåtande i denna fråga, att utskottet stod helt negativt inställt och ägde möjlighet att för lång tid slå ned en i min mening god tanke. Den uppfattningen fick man. — Då jag nämnde ordet arsenal kom jag emellertid att tänka på en sak. Som bevilningsutskottets portalfigur står herr Bäräg, vars sakkunskap och personliga karaktär vi alla i allra högsta grad respektera. Jag skulle vilja likna herr Bäräg vid det marmorlejon, som står uppställt framför en av Europas mest berömda arsenaler, en gång hämtat från Pireus. Han är den outgrundlige. Men han har i dag, såvitt jag kan förstå, drivits till en ståndpunkt, som mycket närmar sig den, som förfäk-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

tats av reservanterna. Marmorlejonet har smålett, med andra ord. Och om jag får taga detta som ett symptom på, hur den här frågan skall behandlas i framtiden, så är jag mycket tillfredsställd med denna utveckling.

Vad vi här kämpa för är, att den framtida utvecklingen på detta område skall bereda lika levnadsstandard åt alla för lika arbete. Vi vilja, att familjerna skola ha lika levnadsstandard som andra medborgare, i trots av att de ha barn. Hur den saken skall ordnas kan naturligtvis diskuteras. Man skulle därvidlag kunna formulera sin inställning till frågan så: Jag vet inte i nuvarande stund, om det är *möjligt* att genomföra just dessa åtgärder, det enda jag tror mig veta är, att det är *absolut nödvändigt* att vidtaga åtgärder av detta slag. Men just därför, att jag inte vet, på vilket sätt det är möjligt att genomföra, vad man syftar till, måste jag begära en utredning, och denna utredning bör beslutas och komma i gång med sitt arbete så fort som möjligt.

Detta vill inte utskottet, och med anledning därav måste jag naturligtvis ansluta mig till dem, som begära en snabb utredning, där arbetet skall bedrivas i kontakt med befolkningsutredningen. Då det emellertid nu från mitt partis sida ställts ett yrkande, som mycket nära överensstämmer med det yrkande, som jag tidigare stödde, vill jag begagna tillfället att ansluta mig till detta. Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till det yrkande, som nyss framställdes av herr J. B. Johansson.

Herr Forslund: Herr talman! Nu ha vi under fyra timmars tid uppbyggt med mycken visdom i det ämne, som här föreligger till behandling, men jag undrar, om inte det stora flertalet av oss här närvarande har ungefär samma uppfattning som jag. Mitt kunskapsförråd har ännu inte hunnit bli så stort, att jag är färdig att ta ställning till de nu framställda yrkandena. Alla ha vittnat om sitt stora intresse för att hjälpa familjerna med de många barnen, och jag är mycket förvånad över att inte bevillningsutskottet har kunnat enas om en sådan formulering, att här inte skulle ha behövt bli någon strid. Jag vill för min del hävda den mening, att i denna fråga behöver det knappast förekomma någon strid. Därför kommer jag att rösta för återremiss, och jag skulle vilja vädja till de här närvarande att biträda det förslaget. Med de tränade personer, som ändå sitta i bevillningsutskottet, borde man, synes det mig, kunna komma till ett samförstånd. Efter de många vittnesbörd, som här ha lämnats, borde man också kunna finna en samlande linje.

Om återremissyrkandet emellertid inte vinner bifall, känner jag mig inte så tillfredsställd av någotdera av förslagen, att jag kan delta i röstningen. Jag vill redan nu tillkännage detta.

Jag hemställer således om bifall till yrkandet om återremiss.

I herr Forslunds yttrande instämde herrar *Tjällgren* och *Friggeråker*.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Här har upprepade gånger använts det uttrycket, att utskottet inte har kommit med någonting positivt i sitt utlåtande. Jag vill minnas, att det var herr von Heland, som första gången riktade den förebräelsen mot utskottet. Jag har den uppfattningen, att vad som är verkligt positivt i denna fråga, nämligen tanken på barnbidragen, har utskottet tveklöst anslutit sig till. Denna oförbehållsamma anslutning till principen om barnbidrag är, såvitt jag förstår, det verkligt positiva inslaget i behandlingen av denna fråga. Om motionärerna tycka, att utskottet i det avseendet har visat brist på positiv vilja, tycker jag, att motionärerna sträcka sina önskningsgar över hövan.

Om man ivrigt och varmt önskar ett snart, positivt resultat i fråga om barn-

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

bidragen, skulle jag tro att det förslag, som herr J. B. Johansson här har framlagt, är ungefär raka motsatsen till ett främjande av en snar och positiv lösning, ty om man nu kopplar in befolkningsutredningen i det mycket vidlyftiga och svåra skattetekniska problem, som det här är fråga om, kommer ju det principiella avgörandet om barnbidragen att förskjutas mycket långt fram i tiden. Det kan, såvitt jag förstår, inte vara detsamma som att främja en positiv och snar lösning av den huvudfråga det här gäller och som alla äro intresserade för. Jag tror inte, att de ledamöter av kammaren, som hysa positivt intresse för barnbidragslinjen, främja detta intresse genom att ansluta sig till herr J. B. Johanssons förslag.

I fråga om tanken på återremiss vill jag endast säga, att om kammarens ledamöter eventuellt ha den uppfattningen, att utskottet vid sin prövning av denna fråga inte har allvarligt bemödat sig om att, så långt det låter sig göra, tränga till botten av problemet, så är detta ett misstag. Utskottet har ägnat frågan allvarlig uppmärksamhet. Jag vet inte, i vilken mån den förda debatten kan föranleda någon ändring av utskottsmajoritetens synpunkter, men jag vill endast betyga, att utskottets nu föreliggande utlåtande inte är resultatet av ett arbete i hafs och brådska.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag har begärt ordet bara för att deklarerera, att jag inte kan dela den uppfattning, som tagit sig uttryck i yrkandet om återremiss. När en kammare återremitterar ett ärende, brukar den ju åtminstone något så när veta, hurudant förslag den vill ha tillbaka. Jag tror inte, att första kammaren i denna debatts sista minut är på det klara med vilket förslag den vill ha tillbaka från bevillningsutskottet. Alla parter ha visserligen här deklarerat en principiellt positiv inställning i själva frågan, men beträffande modaliteterna stå ju åsikterna lika ilsket mot varandra nu som i början av debatten. Jag tvivlar på att bevillningsutskottets majoritet kan komma tillbaka med ett yrkande av det slag, att det skulle kunna ena kammaren, och under sådana förhållanden är ju en återremiss meningslös.

Jag ber, herr talman, att få yrka, att ärendet avgöres i dag.

Häri instämde herr *Nilsson, Johan*, i Malmö och herr *Andersson, Karl*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder förekommit följande yrkanden:

1:o att vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt skulle bifallas;

2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av friherre De Geer och herr Jonsson i Skedsbygd vid betänkandet avgivna reservationen;

3:o), av herr *Velander*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 387;

4:o), av herr *Johansson, Johan Bernhard*, att riksdagen i anledning av motionerna I: 130 och II: 205, II: 52 och II: 387 skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning, avseende att den pågående utredningen om barnbidrag skulle samtidigt kompletteras med en utredning dels om avdragssystemet vid den direkta beskattningen, dels om andra skatteåtgärder, ägnade att underlätta familjebildningen, ävensom att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, att senare delen därav från och med det stycke, som å s. 12 i det tryckta betänkandet började med orden »Såsom i de likalydande motionerna», avfattades sålunda: »Utskottet vill emellertid understryka det nära sambandet mellan frågan om en utjämning av försörjningsbördan för familjer med barn och frågan om skatteavdragssystemet. Den utredning om utjämningen av försörjningsbördan bl. a. i form av barnbidrag, vilken för

Om revision av familjebeskattningen m. m. (Forts.)

närvarande pågår, bör därför även och såvitt möjligt samtidigt kompletteras med en utredning angående en sådan omläggning av skatteavdragssystemet, att detta samordnas med eller anpassas efter ett barnbidragssystem. Utredningen bör även omfatta andra med familjebeskattningen sammanhängande problem, såsom sambeskattningen av makar. Utskottet finner det önskligt, att alla dessa, delvis mycket komplicerade frågor tagas upp till prövning utan onödigt dröjsmål samt utredas ur enhetliga synpunkter, med utgångspunkt från en klart positiv befolkningspolitisk inställning. Utskottet anser sig icke vilja göra något uttalande om hur denna skattepolitiska utredning lämpligen bör läggas men finner det dock önskligt att skattetekniska sakkunniga tillkallas antingen för att arbeta parallellt ehuru givetvis i nära samarbete med befolkningsutredningen eller också adjungeras med denna.

Utskottet föreslår därför»; samt

5:o) att betänkandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till det framställda återremissyrkandet, samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *förste vice talmannen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår yrkandet om återförvisning till bevillningsutskottet av dess betänkande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas betänkandet åter till utskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om viss komplettering av gällande bestämmelser om rätt till avdrag vid taxering av inkomst för fördyrade levnads-kostnader vid vistelse utom hemorten; samt

nr 20, i anledning av väckt motion om avdrag vid taxering av inkomst för flyttningkostnader vid tillträddande av annan anställning.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om pensionsförbättring för viss personal tillhörande arméns och marinens övergångsstater;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta åt Irma Marianne Jansson m. m.;

nr 24, i anledning av väckt motion om tjänstårsberäkning i pensionsavseende för barnmorskan Anna Märta Bystedt;

nr 25, i anledning av väckt motion om rätt till ålders- och familjepension för extra adjunkter med provår vid de statliga läroverken;

nr 26, i anledning av väckta motioner om pension åt två vid polisväsendet anställda personer; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa livräntor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. fyllnads-
pension åt
f. d. befatt-
ningshavare
vid Jönkö-
ping—Gri-
penbergs
järnväg.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion om fyllnads- pension åt vissa förutvarande befattningshavare vid f. d. Jönköping—Gripenbergs järnväg.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion, nr 304, av herrar *Gustafsson* i Bogla och *Boman*, måtte medgiva, att till envar av f. d. befattningshavarna vid den numera nedlagda Jönköping—Gripenbergs järnväg *Klas Henning Lugn*, *Zakeus Sixten Konstantin Svensson* och *Oscar Henning Blomdahl finge*, räknat från och med respektive den 1 maj, den 1 juli och den 1 september 1943, utgå fyllnads- pension enligt kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 697) med föreskrifter i fråga om tjänstepension m. m. för vissa tjänstemän och arbetare vid statens järnvägar, som vid statens övertagande av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande m. m. övergått i statens järnvägars tjänst, därvid skulle så anses som om envar av nämnda personer innehåft ordinarie befattning i lönegraden A 5.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Utskottet har här tillstyrkt pension åt tre tjänstemän vid Jönköpings—Gripenbergs nedlagda järnväg. Sedan ärendet blivit avgjort i utskottet har det kommit till utskottets kännedom, att samma förhållanden gälla för ett par andra tjänstemän vid samma järnväg, och de skulle alltså vara lika berättigade att komma i åtnjutande av denna förmån. Men det var då för sent att göra något tillägg eller någon ändring i utskottets framställning, som redan var avgiven till kamrarna.

Jag hade för min del tänkt, att det skulle räcka med att jag här i kammaren fäste finansministerns uppmärksamhet på saken och att regeringen på grundval av det beslut, som här fattas, kunde ge de återstående tjänstemännen samma förmån som de tre, om vilka vi nu besluta. Jag har emellertid talat med pensionsexpertisen i departementen, och där har man den uppfattningen, att regeringens fullmakt inte räcker så långt, att detta låter sig göra. I så fall återstår det ingenting annat än att en proposition eller motion i saken får lämnas till nästa riksdag beträffande de andra befattningshavarna. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att dessa, som i år ha blivit bortglömda, inte böra komma i någon sämre ställning. De skola givetvis få samma förmåner, och dessa komma att räknas retroaktivt från samma dag som den, då de i utlåtandet omnämnda befattningshavarna få sin tilläggspension.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckta motioner angående omprövning av frågan om pensionsåldern för statens befattningshavare; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

*Lagförslag
om eftergift
av åtal mot
vissa under-
åriga m. m.*

Genom en den 17 december 1943 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 8, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga;
- 2) lag om ändrad lydelse av 2 § 3 mom. barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361); samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 49 a § alkoholistlagen den 12 juni 1931 (nr 233).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft de i anledning av densamma inom riksdagen väckta motionerna I: 205 av herrar *Linder* och *Siljeström*, II: 399 av herr *Hedlund* i Östersund m. fl. samt II: 307 av herrar *Lövgren* och *Mosesson*.

I förstnämnda båda motioner, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

dels antaga en lag med samma innehåll som stadgandena i 20 kap. 7 § nya rättegångsbalken, i vad de avsåge eftergift av åtal för brott, varå icke kunde följa svårare straff än böter, vilken lag borde få träda i kraft samtidigt med den i propositionen nr 8 föreslagna lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga,

dels ock i samband därmed vidtaga de jämknings i sistnämnda lagförslag, som därav kunde föranledas.

I motionen II: 307 hade hemställts, att riksdagen i samband med antagandet av det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående eftergift av åtal mot vuxna personer för brott, varå kunde följa frihetsstraff, ävensom angående frågan om domstols rätt att eftergiva straff.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen — med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga — måtte för sin del antaga tre i utlåtandet införda, med 1—3 betecknade förslag till lagar i nu ifrågavarande ämnen;

B) att de i ärendet väckta motionerna, I: 205 och II: 399 samt II: 307, måtte anses besvarade genom vad utskottet förut i utlåtandet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Linnér*, *Siljeström* och *Gezelius*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan.

A) att riksdagen måtte avslå förevarande proposition;

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)

B) att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:205 och II:399 hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästkommande års riksdag dels till lag om åtalseftergift för ungdomliga lagöverträdare i fråga om brott, varå frihetsstraff kunde följa, och dels till lag om eftergift av åtal för bötesbrott i huvudsaklig överensstämmelse med därom givna bestämmelser i 20 kap. 7 § nya rättegångsbalken; samt

C) att motionen II:307 måtte anses besvarad genom vad utskottet i det av reservanterna föreslagna utlåtandet anfört.

Herr Linnér: Herr talman! Den, som har gett sig tid att läsa igenom första lagutskottets utlåtande, har kanske känt sig något överraskad. Han möter där först några sidor av principiell kritik av Kungl. Maj:ts proposition, och sedan kastar utskottet plötsligt om och går in på ett nytt spår, och efter en del detaljförslag kommer utskottet med ett positivt förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, jämte därmed sammanhörande lagar. För att förklara detta är det kanske nödvändigt att något gå in på de bakomliggande sammanhängen.

När riksdagen 1942 antog den nya rättegångsbalken, ingick i dennas 20 kap. 7 § en bestämmelse om eftergift av åtal. Det viktigaste fallet av åtalseftergift avsåg bötesbrott. Emellertid var det tydligt, och det fanns också angivet i särskilda utskottets betänkande, att denna bestämmelse om åtalseftergift icke var uttömmande. Särskilt riktade utskottet uppmärksamheten på ett redan då föreliggande betänkande, underskrivet av utskottets ordförande, nuvarande första lagutskottets ordförande. Detta betänkande, som han avgivit såsom ordförande i strafflagberedningen, avsåg eftergift av åtal mot minderåriga. Utskottet förutsatte således, att detta skulle bli föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Bestämmelsen i rättegångsbalken 20:7 avsåg endast bötesbrott men omfattade å andra sidan såväl vuxna som minderåriga lagöverträdare. Strafflagberedningens förslag däremot avsåg endast underåriga lagöverträdare och endast brott, på vilka kunde följa fängelse eller straffarbete. I propositionen har man slagit tillsamman hela straffskalan men låtit eftergiften endast gälla för underåriga.

Om man går igenom lagutskottets motivering, finner man, att utskottet varit enigt därom, att beträffande bötesbrotten saknas anledning att göra skillnad mellan unga och vuxna lagöverträdare. Anledning härtill är tydligen den, att rent principiellt skall frågan om åtalseftergift i dessa fall bedömas efter processuella synpunkter. Man skall avgöra, om det med hänsyn till domstolarnas arbetsbelastning är lämpligt med en åtalseftergift och om man kan göra en sådan med hänsyn till det bedömande organet, d. v. s. åklagarna. Det blir således de processuella synpunkterna, som där böra vara avgörande.

Motsatt förhållande gäller, när det är fråga om urbota brott. Då är det en kriminalpolitisk fråga, om samhällets reaktion skall ta formen av straff eller om en annan reaktion lämpligen bör inträda, ifall åtal eftergives.

Lagutskottet har härom yttrat: »Den föreliggande lagstiftningsfrågan skulle alltså enligt utskottets mening ha erhållit sin mest ändamålsenliga lösning genom samtidigt antagande av en lag om åtalseftergift för ungdomliga lagöverträdare i fråga om brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete, och en lag om åtalseftergift för bötesförelseer av lagöverträdare i allmänhet.» Detta är utskottets enhälliga ståndpunkt, som alltså i princip är motsatt den kungl. propositionens ståndpunkt.

Att man vill skilja på brotten, när det gäller de ungdomliga lagöverträdar-

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)

na, beror givetvis på den omständigheten, att vid så pass allvarliga brott, att urbota straff ingår i straffskalan, anser man, att dessa unga lagöverträdare behöva tas om hand på ett särskilt sätt, och därför skall man bedöma deras möjlighet att tillrättaföras på ett annat sätt än de vuxnas, mot vilka man icke kan sätta in en annan reaktion.

En sådan möjlighet att rätta till lagstiftningen, som utskottet i princip förordar, förelåg också genom de motioner, som ha väckts i första och andra kamraren. Jag hade för min del hoppats, att dessa motioner skulle leda till ett resultat. Men effekten har i stället blivit ett slags omstuvning av den kungl. propositionen, en omstuvning som enligt lagutskottets eget uttalande kommer att få en provisorisk karaktär. Lagutskottet föreställer sig nämligen, enligt vad utskottet säger, att Kungl. Maj:t inom en icke avlägsen framtid kommer att föreslå riksdagen att låta den nya rättegångsbalken träda i kraft och därmed också den redan godkända bestämmelsen i 20:7 rättegångsbalken om åtals-eftergift vid bötesbrott. Därav föranledes en väsentlig ändring i det lagförslag, som utskottet nu framlägger. Detta lagförslag får således endast en provisorisk karaktär.

Den enligt min och första lagutskottets uppfattning olyckliga sammansmältningen av åtal eftergift för unga lagöverträdare vid brott enligt hela straffskalan har också föranlett en del svårigheter vid detaljutformningen. Dessa svårigheter ha föranlett åtskilliga förslag till ändring, vilka dock efter min uppfattning kanske inte på alla punkter ha blivit så helt lyckliga. Den svåraste frågan här är de förutsättningar, under vilka eftergift av åtal må äga rum enligt 2 § i lagförslaget.

Då motionerna inte ha lett till den effekt, som man skulle ha hoppats, ha reservanterna inte ansett sig ha någon annan utväg än att yrka avslag på hela lagförslaget, med hemställan att Kungl. Maj:t till nästkommande riksdag måtte framlägga nya förslag dels till lag om eftergift av åtal för bötesbrott i huvudsaklig överensstämmelse med 20:7 i nya rättegångsbalken, dels till lag om åtal eftergift för ungdomliga lagöverträdare i fråga om brott, varå frihetsstraff kan följa.

Herr talman! På grund av dessa i yttersta korthet angivna skäl ber jag att få yrka bifall till reservationen, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition och hemställan i enlighet med vad jag nyss nämnde.

Herr statsrådet **Bergquist**: Herr talman! Första lagutskottets majoritet och reservanterna tyckas, såvitt framgår av handlingarna, vara ense i den punkten, att man bör genomföra möjlighet till åtal eftergift för brottslingar i åldern 15—18 år. Första lagutskottets majoritet har i huvudsak ansett sig kunna godta Kungl. Maj:ts förslag, som innebär, att sådan åtal eftergift skall kunna tillgripas såväl då det är fråga om brott, som medför frihetsstraff, som då det är fråga om brott, som endast medför bötesstraff. Första lagutskottets majoritet har i sin motivering uttalat, att man helst hade sett, att man nu fått en särskild lag om rätt till åtal eftergift för brott, som kan medföra frihetsstraff, och en annan lag om rätt till åtal eftergift för brott, som straffas med böter. Sistnämnda lag skulle gälla såväl minderåriga som vuxna. Herr Linnér har nu närmare utvecklat skälen härför.

Jag vill bara med några ord klargöra de synpunkter, som varit avgörande för mig, då jag låtit utforma propositionen så, att lagen omfattar såväl brott, som medföra frihetsstraff, som brott, som straffas med böter, men endast gäller underåriga brottslingar. För mig framstod det som ganska klart, att det skulle ha varit rätt säreget att nu lägga fram en lag, som möjliggjorde åtal eftergift endast för brott, som medförde frihetsstraff. Om man — som syftet med

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.) denna lagstiftning var — hade begränsat sig till de underåriga brottslingarna, skulle man alltså ha sagt: »Har ni begått ett grovt brott, som medför fängelse eller straffarbete, kan ni slippa ifrån åtal och därmed också bestraffning, men har ni begått ett lindrigt brott, som endast kan rendera böter, måste åtal ske.» Det kan sägas, att har man den inställningen, borde man ha sett till, att man på andra vägar hade skapat möjlighet till åtal eftergift vid bötesbrott och alltså tagit upp hela denna fråga rörande både minderåriga och vuxna. Och det har framhållits i första lagutskottets utlåtande och även av herr Linnér, att det är lika angeläget att genomföra möjlighet till åtal eftergift för bötesbrott, då det gäller underåriga som då det gäller vuxna.

Jag kan inte dela den meningen. Enligt min uppfattning är det ganska stor skillnad mellan åtal eftergift beträffande ungdomliga brottslingar och åtal eftergift beträffande vuxna människor, detta även om det gäller lindriga brott. Jag kan inte finna, att det är så förfärligt angeläget att få en lagstiftning, som möjliggör åtal eftergift för bötesbrott av vuxna personer. Det kan vara önskvärt ur processuella synpunkter och av praktiska skäl, men det är inte av någon större och allvarligare betydelse. Däremot är det enligt min mening av stor betydelse och verkligt allvarlig karaktär, om man kan skapa möjlighet att överhuvudtaget underlåta att lagföra unga personer, draga dem inför domstol och sätta hela domstolsapparaten i rörelse för att bestraffa dem.

Det är dessa skäl, som ha gjort, att jag nu ansåg, att man mycket väl kunde lugna sig när det gäller att införa åtal eftergift i fråga om de vuxna och bara ta med ungdomarna och se, hur lagstiftningen för dem kom att slå ut. När tiden kom, kunde man sedan genomföra den åtal eftergift för vuxna beträffande bötesbrott, som redan är beslutad i samband med processreformen.

Första lagutskottets majoritet har tydligen också funnit, att det inte var så angeläget att i detta sammanhang genomföra möjlighet till åtal eftergift för vuxna personer, utan att den saken kunde anstå tills vidare och tills processreformen trätt i kraft.

Lagutskottets majoritet har föreslagit en del ändringar i den kungl. propositionens lagtext. Jag vill för min del säga, att jag inte är övertygad om att alla de ändringar, som föreslagits av lagutskottet, äro förbättringar av det framlagda förslaget. Jag tycker, att åtskilliga av de resonemang, som första lagutskottets majoritet för, äro ganska teoretiska och att man kanske har fäst sig mera vid en del teoretiska synpunkter än vid de praktiska förhållandena. Jag är emellertid övertygad om att vare sig man skriver så, som det är skrivet i den kungl. propositionen, eller så, som första lagutskottets majoritet har föreslagit, kommer verkan i praktiken att bli ungefär densamma, och jag vill därför inte trötta kammaren med att här gå in på några lagtekniska frågor.

Det är endast i ett hänseende jag vill göra en randanmärkning till första lagutskottets utlåtande, och det är i fråga om kontrollen över denna lagstiftnings tillämpning. Här har strafflagberedningen, som ursprungligen framlade förslaget, understrukit, att då man inför detta institut i vår lagstiftning, har man all anledning att gå fram med varsamhet. Kungl. Maj:t har i propositionen understrukit samma sak, och första lagutskottet har också framhållit, att man här ger sig in på ett fullkomligt nytt område och att man bör gå fram med försiktighet.

Med hänsyn till dessa uttalanden, som helt stämma med min egen uppfattning, ansåg jag det vara önskvärt att både i lagen och i motiven till denna uttala, att en viss kontroll till en början borde utövas över hur denna rätt till åtal eftergift utnyttjas. Trots att prövningen i dessa fall kommer att ligga hos överåklagare, måste man räkna med att det kan bli en viss ojämnhet i utnyttjandet av möjligheten. Den ene åklagaren är mera inriktad på att tillgripa

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)
åtal och yrka straff, den andre har en annan läggning. Det är ganska viktigt, då man genomför en lagstiftning som denna, att det inte blir för stor ojämnhet mellan olika åklagardistrikt. Det är också med hänsyn till den utformning, som lagen fått, viktigt, att det inte blir för stor ojämnhet i barnavårdsnämndernas behandling av dessa unga personer, som slippa åtal men kanske i stället på ett eller annat sätt ställas under barnavårdsnämndernas tillsyn.

Med hänsyn därtill hade jag dels i lagförslaget upptagit en bestämmelse om att i vissa fall anmälan skulle göras till statens inspektör för fattigvård och barnavård, som skulle utöva kontroll över barnavårdsnämndernas verksamhet, och dels i motiven uttalat, att i varje fall till en början överåklagarna borde till justitiekanslern anmäla de beslut om åtal eftergift som de hade fattat, så att justitiekanslern skulle få tillfälle att se till, att tillämpningen blev något så när jämn över landet.

Nu har första lagutskottets majoritet dels föreslagit strykning av denna bestämmelse i lagtexten att anmälan skulle ske till statens inspektör för fattigvård och barnavård och dels gjort ett uttalande i motiveringen, där utskottet ställer sig kritiskt till frågan om justitiekanslersämbetets inkopplande på detta område. Jag skall inte säga någonting beträffande den första frågan, och i fråga om det uttalande som första lagutskottet har gjort beträffande justitiekanslern vill jag endast framhålla, att jag anser att frågan om kontroll här är någonting som faller under Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftning och att jag därför har frihet — givetvis med allt hänsynstagande till de synpunkter som första lagutskottet uttalat — att göra en omprövning av frågan, huruvida kontrollåtgärder äro önskvärda eller icke.

Jag skall slutligen bara nämna några ord i anledning av reservationen. Herr Linnér framhöll i sitt anförande, att om kammarens ledamöter toge del av utskottets utlåtande, skulle det nog uppstå en viss förvåning hos dem över innehållet i utlåtandet. Jag har inte känt någon sådan förvåning över utskottets utlåtande, men jag måste säga att jag kände en viss förvåning och en rätt stark sådan, då jag läste reservationen. När jag först läste den, fick jag det intrycket, att reservanterna resonerade närmast på det sättet, att om vi inte kunna få allt vad vi begärt eller dels åtal eftergift för ungdomliga lagöverträdare och dels åtal eftergift för vuxna lagöverträdare i fråga om bötesbrott, då vilja vi inte ha någonting, utan då får det vara med denna lagstiftning. Nu har herr Linnér här framhållit, att det inre är något sådant resonemang som ligger bakom reservationen, och jag har självfallet inte heller trott det. Men herr Linnér påpekade, att så, som det kungl. förslaget är utformat, skulle det innebära, att man har blandat ihop olika saker och därigenom åstadkommit oklarhet i denna lagstiftning. Jag kan inte finna att det är någon oklarhet i detta förslag, i varje fall inte i den form det har i den kungl. propositionen. Jag måste fråga herr Linnér och hans medreservanter, om det förslag som strafflagberedningen hade avlämnat och som alltså siktade endast på brott som äro belagda med frihetsstraff, är klarare i fråga om förutsättningarna för tillgripande av åtal eftergift än det förslag som innefattas i den kungl. propositionen.

Man trycker så starkt, och det gör även herr Linnér, på att åtal eftergift för brott som äro belagda med frihetsstraff och åtal eftergift för brott som äro belagda endast med böter äro två fullkomligt skilda saker. Det ena är en kriminalpolitisk åtgärd och det andra en processuell åtgärd. Jag tror inte att man kan dra den gränsen så klart och säga, att så fort det bara är fråga om bötesbrott, har en åtal eftergift inte någonting med kriminalpolitik att göra, utan då har den en rent processuell karaktär. Gränsen mellan vad som är processuellt och vad som hör till kriminalpolitiken tror jag inte strikt följer den gräns som finns mellan bötesbrott och brott som rendera frihetsstraff.

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)

Jag kan inte heller finna att i övrigt förutsättningarna ha blivit oklarare genom att man har tagit med de brott som medföra endast böter. Det blir ju, så som propositionen var utformad, ganska tydligt, att man får ta hänsyn till brottets karaktär. Det har utskottsmajoriteten visserligen i viss mån skrivit bort, men jag tror att man i verkligheten under alla omständigheter kommer att få ta en sådan hänsyn.

Jag kan alltså inte finna att reservanterna ha anfört några starkare skäl för sin ståndpunkt, som dock innebär en så kraftig åtgärd som att man nu skulle avslå detta förslag för att kanske nästa år få fram ett förslag som omfattar något litet mer men något relativt betydelselöst.

Jag tror att kammaren gör riktigt om den godtar förslaget, och i nuvarande läge kan jag inte göra annat än förorda bifall till det förslag som första lagutskottets majoritet har framlagt, även om, som sagt, jag inte anser att det i alla de hänseenden, där ändringar skett, innebär förbättringar i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Siljeström**: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till avgörande, kan synas obetydlig, men i själva verket har den en ganska stor portée.

För närvarande råder på detta område den s. k. legalitetsprincipen, vilken innebär att en åklagare är *skyldig* att anställa åtal för begångna brott. Detta är en viktig princip, som är av betydande värde för lagarnas upprätthållande. Det är uppenbart, att det inte går an att man, när statsmakterna sagt att ett visst förfarande är brottsligt och skall straffas, överlåter åt åklagarna att avgöra, huruvida i det särskilda fallet åtal skall ske. När lagstiftarna ha sagt ifrån, att ett förfarande är straffbart, skall också frågan om straff bringas under domstolarnas prövning. Emellertid har det visat sig, att om man drar ut denna princip i alla dess konsekvenser, har den lett till vissa olägenheter dels beträffande de ungdomliga förbrytarna och dels i fråga om de obetydliga brotten.

Beträffande de ungdomliga förbrytarna kan man naturligtvis diskutera, huruvida den gräns, som lagen för närvarande sätter för straffbarhet, 15 år, är riktig eller inte. I det hänseendet är det inte nu tal om att göra någon ändring, utan man har även i detta förslag bibehållit en ålder av 15 år såsom gräns för straffmyndigheten. Men man har kommit till den uppfattningen, att ett lagförande och bestraffande av ungdomsförbrytare för vissa brott, som i lagen beläggas med strängare straff, många gånger motverkar det resultat, som man har avsett med den straffrättsliga reaktionen. Man har funnit, att det i dylika fall kan vara bättre med åtgärder av barnavårdsnämnd eller andra liknande förfaranden. Därför var man också inom det särskilda utskott, som hade att handlägga förslaget om ny rättegångsbalk, alldeles enig såvitt jag minns, om att man borde begära en lagstiftning som reglerade frågan om åtalseftergift beträffande ungdomliga förbrytare.

Processlagberedningen upptog i sitt förslag till rättegångsbalk bestämmelser rörande åtalseftergift när det gäller bötesbrott. Grunden därför var emellertid icke densamma som jag nyss har berört, nämligen om en straffrättslig reaktion var lämplig eller ej, utan skälet var här det, huruvida det var behövt beträffande ett stort antal små förseelser att verkligen varje gång draga dem inför domstol. Det var alltså helt andra skäl som lågo bakom den kriminalpolitiska eller straffrättsliga tanke som processlagberedningen ville ha förverkligad. Med hänsyn till processlagberedningens berörda förslag var det, såvitt jag förstår, fullt i överensstämmelse med särskilda utskottets och även riksdagens önskan, när strafflagberedningen framlade sitt förslag rörande

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)
åtalseftergift för ungdomliga förbrytare och därvid endast tog upp frågan angående åtalseftergift beträffande sådana brott, där fängelse eller straffarbete ingick i latituden.

Jag förstår mycket väl, och jag ger också herr statsrådet rätt däri, att det kan synas egendomligt, att man säger åt en ungdomlig förbrytare, att när han begår ett svårare brott kan det komma i fråga att man efterger åtalet mot honom, men att man inte kan tillåta det när det är fråga om ett mindre brott, som endast kan medföra böter. Men jag kan däremot inte följa med herr statsrådet, när han av den anledningen i förevarande lag angående åtalseftergift för ungdomliga förbrytare upptar även de små brotten. För mig är det visserligen en väsentlig skillnad på hur samhället skall reagera gentemot å ena sidan ungdomliga förbrytare och å andra sidan vuxna lagöverträdare. Men jag anser inte att man beträffande de små brotten skall reagera på annat sätt gentemot vuxna än mot barn. Jag kan inte förstå, att det skall vara någon skillnad i behandlingen av den som är 25 år eller den som är 16 år, om han åker cykel då det är mörkt utan att ha lyktan tänd eller något dylikt. Det är i båda dessa fall alldeles samma sak, när det gäller att avgöra, om man skall åtala eller bara säga åt honom: »Låt bli att göra om det här!» Men det är en väsentligt annan sak, när det är fråga om allvarliga brott. Jag beklagar därför att den här frågan har fått den lösning, som här är föreslagen.

Nu har herr statsrådet anmärkt mot reservanterna, att vi ha kastat allt överbord, när vi inte kunnat få igenom allt vad vi önskat. Nej, det är nog inte så, utan för mig är den här frågan om åtalseftergift beträffande de små förseelserna, bötesförseelserna, en viktig sak, och jag har varit rädd för att, om man nu skulle bifalla förslaget om åtalseftergift mot minderåriga, kommer frågan om åtalseftergift för bötesbrott att uppskjutas ganska långt fram i tiden. Det är visserligen sant, att bestämmelser härom finnas i den nya rättegångsbalken och att i samma ögonblick som den träder i kraft, frågan är klar. Men jag är inte fullt lika optimistisk som processlagberedningen har varit beträffande tidpunkten för balkens ikraftträdande. Jag tror, att det kan dröja ganska länge på grund av vidriga yttre omständigheter. Därför har jag den önskan, att man skall få denna lagstiftning om åtalseftergift beträffande bötesbrott fortast möjligt, och det tror jag inte man kan få på annat sätt än genom att man yrkar avslag på det föreliggande förslaget och begär en utredning till nästa år.

Jag anser att man kunde ha löst frågan i år. Det fanns ett förslag till lagstiftning om åtalseftergift beträffande ungdomliga förbrytare, som icke upptog bötesbrotten, vilket framlagts av strafflagberedningen. Det fanns också bestämmelser om åtalseftergift för bötesbrott i den nya rättegångsbalkens 20 kap. Man kunde således utan att göra sig skyldig till någon världsloshet i lagstiftningsväg ha framlagt förslag, som innefattat både strafflagberedningens förslag och bestämmelserna i den nya rättegångsbalken. Nu säges det visserligen i utskottets förslag, att den åtalseftergift beträffande bötesbrott, som är föreslagen i den nya rättegångsbalken, förutsätter en del i administrativ väg meddelade föreskrifter. Jag tror inte att det hade varit så svårt att få dessa regler utformade, och jag tror inte heller att utskottet hade behövt ta några risker, om det förtroendefullt hade överlätit åt Kungl. Maj:t att utarbeta dessa administrativa föreskrifter, fastän riksdagen redan hade antagit lagen.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har ifrågasatt, om det verkligen är ett så trängande behov av en lagstiftning rörande åtalseftergift beträffande bötesbrott. Man kan naturligtvis diskutera detta — det kan man göra i alla frågor. För mig är det i allt fall ett trängande behov. Jag har er-

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)
farenhet av hur olika tillämpningen är i detta fall. Redan nu förekommer i mycket stor utsträckning åtalseftergift beträffande bötesförseelser, vilket nog också herr statsrådet är väl medveten om. Jag har vid det första tingssammanträdet varje höst framför mig en mycket lång åklagarlista från ett åklagardistrikt. Listan upptar ofta flera hundra mål, där personer äro åtalade för att de ha gjort sig skyldiga till allehanda småförseelser under sommaren. De ha varit ute och cyklat på förbjudna vägar eller suttit två på en cykel eller cyklat under mörker utan lykta o. s. v. Från ett annat åklagardistrikt får jag så gott som inga sådana mål. Man kan då fråga sig: är det så, att man i det ena åklagardistriktet aldeles negligerar gällande bestämmelser och far fram hur som helst, under det att man i det andra distriktet noggrant efterlever dessa regler? Nej, det är ingalunda så, utan jag tror att de, som bo i de olika åklagardistrikten, handla ungefär likadant. Det är åklagarna som handla olika. Den ene åklagaren anser, att det är hans oefftergivliga skyldighet att åtala alla dessa bagatellförseelser, och därför stämmer han lagöverträdarna till rätten och sätter därmed i gång en ganska stor apparat. Den andre åklagaren tillämpar ett mera patriarkaliskt betraktelsesätt. Finner han att det är en förstagångsförbrytare eller en person som handlar mera av ovarsamhet, ger han honom en liten vänlig varning och säger: »Gör inte om det här, så får det vara nog med detta!»

Detta är ett system som jag inte tycker är tilltalande, och herr statsrådet har själv antytt, att han inte är nöjd med det, då han klagat på de bristande kontrollföreskrifterna i utskottsmajoritetens förslag och varnar för en olika tillämpning av lagen. Nu är det faktiskt så, att åklagarna handla olika. Det finns inte någon rätt att underlåta åtal, men åtalseftergift förekommer i stor utsträckning, och systemet tillämpas olika i olika landsfiskalsdistrikt och det tillämpas olika vid samma domstol. Detta anser jag vara ett ganska tråkigt förhållande, varigenom allmänheten inom angränsande distrikt får den uppfattningen, att »där får jag göra så, men där får jag inte göra så». Det är också ganska otrevligt för domaren att han på det här sättet skall sitta och klubba böter för dem, som gjort sig skyldiga till småförseelser i ett distrikt, men inte göra någonting beträffande dem, som begått liknande förseelser i ett annat distrikt. Härtill kommer att jag i viss mån sympatiserar med den patriarkaliske åklagaren. Jag tycker, att han förfar ganska rätt. I stället för att hänskjuta dessa småförseelser o. dyl. till domstolen, med det besvär det förorsakar de tilltalade att anskaffa rättegångsfullmakt och för domstolen att mäta ut bötesbeloppen och skriva in böterna i saköreslängd och översända avskrift därav till indrivningsmyndigheten, som därefter har att driva in böterna, så låter denne åklagare vederbörande gå första gången efter en varning, om de inte äro trotsiga, och det gör lika stor nytta.

Det är detta som varit det för mig avgörande, då jag har intagit min ståndpunkt. Jag anser att det är önskvärt, att man fortast möjligt får en lagstiftning angående åtalseftergift för bötesbrott. Jag har varit rädd för att, om man nu antar det förslag, som ligger på bordet, så kommer frågan om en lagstiftning angående åtalseftergift vid bötesbrott att uppskjutas ganska länge. Jag har därför trott, att den utväg, som vi reserveranter föreslå, skulle utgöra en bättre lösning av problemet. Det är, såsom nog herr statsrådet förstår, icke fråga om någon ovilja mot något av förslagen. Helst hade jag sett, att utskottet hade tillstyrkt den motion, som herr Linder och jag ha framlagt. Jag tror att det hade gått för sig, och utskottet har också uttalat att det hade varit det ändamålsenligaste.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Linnér m. fl. afgivna reservationen.

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)

Herr Schlyter: Herr talman! Jag förstår väl herrar Linnérs och Siljeströms inställning till denna sak, så mycket hellre som jag i själva principfrågan är av alldeles samma mening som de. Det är otillfredsställande att vi inte ha någon lagstiftning angående åtal eftergift för bötesförelser. Vi ha visserligen en lag antagen, men den står inskriven i den nya rättegångsbalken och träder inte i kraft förrän balken i övrigt. Det har sagts förut här i kväll, att utskottets majoritet har varit fullt ense med reservanterna, att det skulle ha varit önskvärt att på en gång få hela frågan om åtal eftergift reglerad. Det är inte tillfredsställande att, såsom det nu är, olika regler skola gälla i olika delar av landet beträffande åtal eftergift i fråga om bötesförelser. Kungl. Maj:t har tagit sig friheten att i en del administrativa reglementen för polis- och åklagarmyndigheterna i vissa större städer meddela bestämmelser om åtal eftergift för dylika förelser, vilket t. ex. haft till resultat, att vad som gäller vid rådhusrätten i Örebro inte gäller vid de båda häradsrätterna i samma stad. På ett så viktigt lagområde som detta gälla alltså i angränsande domstolsområden olika regler.

Allt detta hade naturligtvis gjort det önskvärt, att hela frågan hade upptagits i ett sammanhang, och jag kanske kan tillåta mig att säga, att jag, när frågan om åtal eftergift behandlades i det särskilda utskottet vid genomgången av förslaget till ny rättegångsbalk, hävdade den ståndpunkten, att vi rätteligen inte borde ha tagit med åtal eftergift för bötesförelser i rättegångsbalken utan bort upptaga denna fråga först i samband med den väntade lagstiftningen angående åtal eftergift för vissa underåriga. Den hade därigenom också snabbare vunnit sin lösning. Å andra sidan måste jag medge, att det kunde anföras vissa invändningar mot att utskottet nu skulle tillstyrka riksdagen att såsom en särskild lag antaga de bestämmelser rättegångsbalken innehåller om denna sak. Särskilda utskottet betonade nämligen uttryckligen i sitt utlåtande, att ett genomförande av åtal eftergiften vid bötesförelser förutsatte en viss ytterligare utredning i frågan från Kungl. Maj:ts sida, som skulle sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att innan rättegångsbalken trädde i kraft utfärda erforderliga kontrollbestämmelser på området. Det skulle ej ha varit i full konsekvens med detta, om första lagutskottet nu hade sagt: den utredningen är visserligen inte verkställd, men vi besluta lagen i alla fall och låta den träda i kraft samtidigt med den nu föreliggande propositionen. Den lag, som nu föreligger till riksdagens prövning, skall enligt förslaget träda i kraft den 1 juli 1944, och det föreföll ej rimligt att utskottet, emot den bestämda mening som vi visste att justitieministern hade i denna sak, skulle dekretera att en hel ny lag på ett område, som icke varit föremål för justitiedepartementets utredning, skulle träda i kraft samtidigt med det föreliggande lagförslaget. Vid detta förhållande syntes det utskottets majoritet icke vara något annat att göra än att låta anstå med åtal eftergift i fråga om bötesförelser.

Jag kan därför för min del inte finna annat än att det är riktigt, när justitieministern gör gällande, att det ej kan vara absolut nödvändigt att samtidigt reglera hela åtal eftergiftsinstitutet för både underåriga och vuxna. Vad som framför allt är av vikt och som jag hoppas att riksdagen godkänner, är att den utomordentligt betydelsefulla principen om åtal eftergift beträffande underåriga nu genomföres. Har principen väl prövats på detta begränsade område, blir det sedermera tillfälle att utvidga lagstiftningen till att omfatta även vuxna, och detta, herr talman, icke bara när det gäller bötesförelserna, utan även beträffande andra brott. Med anledning av en motion i andra kammaren har utskottet också påpekat, att frågan om åtal eftergift även beträffande grövre brott av vuxna är avsedd att upptagas till framtida reglering.

Jag finner alltså utskottets ställningstagande till propositionen vara i hög

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)
grad försvarligt och delar nog med justitieministern förväningen över att de som äro intresserade för en lagstiftning om åtal eftergift när det gäller underåriga, verkligen kunna vilja tillstyrka riksdagen att nu avstå från att genomföra en sådan lagstiftning bara för att få en annan fråga samtidigt reglerad, vilken dock kan upptagas i ett annat sammanhang och då endast har nytta av att åtal eftergiften blivit prövad på det mera begränsade området.

Sedan skulle jag nog gärna ha velat säga några ord till försvaret för utskottets utlåtande med anledning av justitieministerns anmärkningar. Vad han sade resulterade emellertid ej i några önskemål om ändring i utskottets förslag. När det åter gäller den kontroll Kungl. Maj:t kan komma att vilja utöva över lagtillämpningen på detta område, vilken justitieministern också berörde, är det alldeles tydligt att utskottet endast haft att avge yttrande över vad justitieministern i propositionen i denna fråga har underställt riksdagen, nämligen formen för justitiekanslerns medverkan i fråga om kontrollen. Sedan är det självfallet justitieministerns rättighet att taga den hänsyn han finner lämpligt till de anmärkningar utskottet på den punkten har framställt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Linnér: Herr talman! Det är vid denna timme och inför denna fåtaliga publik mycket liten mening i att gå in på en detaljdiskussion av de olika alternativ för reglering av åtal eftergiften, som här ha kunnat föreligga. Jag skall därför inskränka mig till att säga några ord i anledning av justitieministerns yttrande.

Det är då först alldeles riktigt som justitieministern sade, att gränsen för själva åtal eftergiften när det gäller underåriga förbrytare ej går strikt efter straffskalan. Men det är också fullt riktigt såsom första lagutskottet har sagt, att »i sådana undantagsfall, där ett av underårig förövat bötesbrott, såsom t. ex. under vissa förhållanden fylleri, kan böra föranleda åtgärd av barnavårdsnämnd eller uppfostrande åtgärd av annan art, åligger det jämlikt 17 § andra stycket barnavårdslagen polismyndighet att ofördröjligen göra anmälan därom till barnavårdsnämnden». Vad man vill få till stånd är ju en reaktion av annan art för de ungdomliga förbrytarna, vilken anses vara lämpligare än straff med hänsyn till just deras beskaffenhet att vara unga förbrytare, och detta kan man på det sätt jag nyss har sagt uppnå såväl i fråga om urbotabrotten som när det gäller bötesbrotten.

Vad sedan beträffar bötesbrotten, har jag för min del haft alldeles samma inställning som herr Siljeström nyss utförligt motiverat. Bland annat på grund av de uppgifter, som framkommit under utskottsbehandlingen, har jag fått ett bestämt intryck av att det ej är bra som det är för närvarande. Man kan inte bara låta frågan vila och säga att den ene åklagaren får göra på ett sätt och den andre på ett annat. Detta är så mycket mindre tillfredsställande, när riksdagen redan har godkänt en lag som kan sättas i kraft.

Mot att sätta denna lag i kraft föreligger endast det hinder, som påpekades av utskottets ordförande, nämligen att det skulle förutsätta en viss utredning. Så vitt vi under utskottsbehandlingen kunde utrona, är denna utredning av mycket enkel beskaffenhet och borde — om man velat inrikta arbetet på det — kunnat komma till stånd före detta års slut. Hela lagstiftningen hade då kunnat föreligga färdig att träda i kraft vid detta års slut. När nu inte den arbetslinjen vann utskottets gillande, ha vi ej haft annat att göra än att intaga en negativ hållning, i förhoppning att därmed skulle till nästa års riksdag frampressas två andra lagförslag av det innehåll, som vi ansågo vara riktigt.

Därmed skulle man vinna ytterligare en sak, som är omnämnd i reservationen och som jag för min del, och jag tror även medreservanterna, ha an-

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)

sett vara av mycket stor vikt, nämligen att ett närmare övervägande av behöfliga kontrollåtgärder skulle äga rum. Utskottet har förordat ett visst slag av kontrollåtgärd, medan statsrådet sagt, att han ej anser densamma lämplig. Detta visar ju, att en ytterligare undersökning behöves. Det är alldeles bestämt inte tillfredsställande, om icke en kontroll av åtalseftergiften kommer att äga rum. De bestämmelser, som skola tjäna till ledning för åklagarna, äro ingalunda lätta att tolka, vare sig i propositionens utformning eller den av första lagutskottet föreslagna, och det är dock ett par hundratal åklagare som var för sig skola tillämpa dem. Jag tror därför det är nödvändigt att en verklig kontroll över tillämpningen åstadkommes. Ty det skulle vara en dålig lagstiftning, om man ledde in den på en sådan väg, att bestämmelserna om åtalseftergift från början bleve ojämnt tillämpade.

Herr Branting: Herr talman! Jag har inte alls några invändningar att göra mot utskottets föreliggande förslag, utan kan i allting instämma med herr Schlyter, utskottets ärade ordförande, så mycket hellre som jag ju deltagit i detta ärendes behandling och tillhör majoriteten.

Det är endast en anmärkning av principiell natur jag i detta sammanhang ville tillåta mig att göra. Denna lag om åtalseftergift är närmast en konsekvens av 1942 års lagstiftning angående förmögenhetsbrotten, vilken sträckte sig så långt, att man nu måste göra ett försök att hejda åtminstone en del av alla de nya åtal som möjliggjordes genom densamma. Då denna lagstiftning behandlades, anförde jag för min del reservation mot den stora utvidgningen av det straffbara området. Allt för många förut icke straffbelagda handlingar blevo genom denna utvidgning — enligt min mening — kriminaliserade.

När vi nu stå inför den lagstiftning, som det i kväll är fråga om, kan jag för min del icke finna annat än att den i och för sig innebär ett indirekt erkännande av det berättigade i de anmärkningar av principiell natur, som jag tillät mig framställa år 1942. Enligt mitt sätt att se är det dock bättre att icke alls stifta sådana lagar som möjliggöra olämpliga åtal, än att först stifta dylika lagar och sedan i efterhand söka bättra på situationen genom en lag, som möjliggör underlåtande av åtal.

Här ha uttalats vissa förhoppningar om att rättstillämpningen i fortsättningen skall bli mera jämn och att man ej skall behöva göra den erfarenhet herr Siljeström omnämnt, att massor av åtal väckas i det ena landsfiskalsdistriktet men inga alls i det andra, beroende på olika tillämpning av lagarna. Jag måste då för min del säga, att ehuru jag anser den nu ifrågavarande lagstiftningen i hög grad påkallad, tror jag dock icke att man bör göra sig stora förhoppningar om en jämn tillämpning av bestämmelserna om åtalseftergift. Såsom herr Linnér mycket riktigt framhöll, är det flera hundratal underåklagare och ett 20-tal landsfogdar som ha att tillämpa lagstiftningen, och det finnes inga som helst garantier för att samma synpunkter vid deras ståndpunktstagande komma att anläggas.

Jag betraktar alltså denna lagstiftning som ett slags palliativ i en situation, där en redan genomförd lagstiftning har öppnat alltför många åtalsmöjligheter. Men när vi nu i alla fall äro i den situationen, har jag givetvis ingenting att invända mot den föreliggande lagen, utan ber att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de där- under förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det

Lagförslag om eftergift av åtal mot vissa underåriga m. m. (Forts.)
 förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten; samt
 nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningsskyldighet;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 420) angående begränsning av dyrtidstillägg å lön och pension; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 maj 1943 (nr 245) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang. fortsatt
 giltighet av
 hyresregle-
 ringelagen
 m. m.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 18 februari 1944 dagtecknad proposition, nr 101, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m., vilken enligt lag den 26 mars 1943 (nr 112) gäller till och med den 30 september 1944, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1946.

Har hyresvärd, utan att hyresrätten är förverkad, före den 1 april 1944 uppsagt hyresavtal till upphörande efter den 30 september 1944, må fram-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
 ställning som i 7 § sägs göras senast den 14 april 1944 eller, om hyresvärden icke före den 1 i sistnämnda månad tydligt meddelat, att han ej önskar låta hyresgästen kvarbo, inom fjorton dagar efter det hyresvärden lämnat hyresgästen sådant meddelande.

2) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., vilken enligt lag den 26 mars 1943 (nr 113) gäller till och med den 30 september 1944, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1946.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

- nr 275 av herr *Lindblom* m. fl.,
- nr 276 av herr *Hage* och herr *Olsson, Karl Johan*, samt
- nr 277 av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., ävensom

inom andra kammaren:

- nr 445 av herr *Senander* m. fl.,
- nr 446 av herr *Edberg* m. fl.,
- nr 447 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. samt
- nr 450 av herr *Eriksson* i Stockholm m. fl.

I motionerna I: 275 och II: 447, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att hyresregleringslagen skulle äga fortsatt giltighet allenast till och med den 30 september 1945.

I motionerna I: 276 och II: 446 hade bland annat yrkats sådan ändring i 3 § hyresregleringslagen, att hyresnämnden skulle kunna nedsätta grundhyra för viss lägenhet, då lägenhetens värde avsevärt minskats genom ombyggnads- eller ändringsarbete eller på grund av annan omständighet av därmed jämförlig betydelse. Vidare hade i nämnda motioner påyrkats, att hyresrådet i besvärsmål, som avsåge fastställande av grundhyror i nya hus, skulle få befogenhet att nedsätta de av hyresnämnden bestämda grundhyrorna jämväl för sådana lägenheter vilkas hyresgäster icke anfört besvär hos hyresrådet.

I motionerna I: 276, II: 445 och II: 446 hade hemställts om sådan ändring av 6 § hyresregleringslagen, att hyresnämnd skulle kunna ingripa mot hyresprissättning för möblerade rum redan då rummen utbjödes till uthyrning och alltså innan något hyresavtal blivit träffat.

I motionerna I: 277 och II: 450 hade hemställts om sådant tillägg till 7 § hyresregleringslagen, att förening, som hade till uppgift att bereda befolkningen eller väsentlig del därav å en ort lokaler för överläggningar eller föredrag i allmänna frågor eller äsyftande folkbildning, nykterhetens främjande eller annat därmed jämförligt ideellt ändamål av synnerlig vikt, skulle vara berättigad att efter uppsägning tillträda lokal, som vore uthyrd av föreningen, under förutsättning, att avsikten med uppsägningen vore, att föreningen bättre skulle kunna fylla sitt samhällliga syfte.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts genom propositionen nr 101 framlagda förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltig-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
 het lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m. ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte med bifall till motionerna I: 275 och II: 447 för sin del antaga under punkten införda förslag till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;

B. att motionerna I: 276, I: 277, II: 445, II: 446 och II: 450 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets förslag innebar, att ifrågavarande båda lagar skulle äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1945. I övrigt voro utskottets lagförslag helt överensstämmande med de av Kungl. Maj:t framlagda lagförslagen.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hage* och *Cruse* hemställt,

A. att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts genom propositionen nr 101 framlagda förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m. ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte med bifall till motionerna I: 275 och II: 447 samt till motionerna I: 276 och II: 446 i vissa delar för sin del antaga följande förslag till

1) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

Härigenom förordnas dels att lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m., vilken enligt lag den 26 mars 1943 (nr 112) gäller till och med den 30 september 1944, i nedan intagna delar skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives, dels ock att lagen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1945.

3 §.

Hyresvärden må — — — finnes skäligt.

Var hyran — — — därav föranledes. Betingade lägenheten den 1 januari 1942 en hyra, som i avsevärd mån översteg hyran för därmed jämförliga lägenheter eller har lägenhetens värde avsevärt minskats genom ombyggnads- eller ändringsarbete eller på grund av annan omständighet av därmed jämförlig betydelse, äger nämnden på framställning av hyresgästen eller hyressökande nedsätta grundhyran till skäligt belopp.

Höjning av — — — parterna avtalat.

20 §.

Part, som — — — nämndens beslut.

I samband med beslut, varigenom hyresrådet på talan av hyresgäst nedsätter den av hyresnämnden fastställda grundhyran för lägenhet i hus eller del av hus, som färdigställts senare än den 1 januari 1942, äger hyresrådet, ändå att besvär ej anförts, nedsätta grundhyran för annan lägenhet i huset, där så prövas skäligt för vinnande av likformighet i hyressättningen i detta.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Har hyresvärd, utan att hyresrätten är förverkad, före den 1 april 1944

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

uppsagt hyresavtal till upphörande efter den 30 september 1944, må framställning som i 7 § sägs göras senast den 14 april 1944 eller, om hyresvärden icke före den 1 i sistnämnda månad tydligt meddelat, att han ej önskar låta hyresgästen kvarbo inom fjorton dagar efter det hyresvärden lämnat hyresgästen sådant meddelande.

2) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse av bostadsrätt m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., vilken enligt lag den 26 mars 1943 (nr 113) gäller till och med den 30 september 1944, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1945.

B. att motionerna I: 276 och II: 446, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionerna I: 277, II: 445 och II: 450 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Hage: Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande har jag tillsammans med herr Cruse i andra kammaren fogat en reservation, där vi yrka bifall till utskottets förslag om prolongering av hyresregleringslagen under ett år — Kungl. Maj:t hade som bekant föreslagit två år — men därutöver yrka vissa ändringar i §§ 3 och 20 av hyresregleringslagen.

Förslaget till ändring av 3 § bygger på ett yrkande från hyresgästhall vid yttrandet rörande den projekterade förlängningen av lagstiftningen. Hyresnämnd skulle genom ändringen få rätt att nedsätta hyresbeloppet, då en lägenhets hyresvärde befinnes ha avsevärt minskats, lika väl som nämnden redan förut äger rätt att bestämma om hyrans storlek under de förhållanden som anges i 3 §.

När det gäller 20 § ha vi reservanter påyrkat, att beslut i hyresrådet om sänkning av hyrorna för ett antal klagande hyresgäster i ett nybyggt hus skulle bli till fördel icke blott för dem som klagat, utan även för övriga hyresgäster.

Vid behandlingen inom utskottet uttalades av åtminstone en sakkunnig person, en föredragande, mycket starka sympatier för den ståndpunkt vi reservanter intogo. Sedermera framfördes emellertid vissa andra synpunkter på saken, och resultatet blev majoritet för avslag på den i ämnet väckta motionen. Men ett slag föreföll det som sagt finnas möjlighet att i utskottet få igenom den linje jag nu har talat om.

Alla frågor om hyressättningen handläggas som bekant av hyresnämnderna, vilka över sig ha hyresrådet, där parterna kunna klaga. Om en lägenhet stiger i värde, har hyresnämnden befogenhet att under vissa förutsättningar höja hyran, och det ligger då mycket nära till hands, anse vi, att nämnden skall äga motsvarande befogenhet att sänka hyran, därest en bostad blivit mycket försämrad, antingen det beror på att fönster eller dörrar blivit igensatta eller att andra fördelar för hyresgästen ha kommit bort.

Visserligen existerar genom den gamla hyreslagen redan nu möjlighet att via *domstol* få till stånd en sådan hyressänkning. Men vi ha framhållit, att hyresnämnden såsom varande en specialdomstol måste ha större kunskap och erfarenhet på detta område än en allmän domstol och att hyresnämnden redan har att handlägga mycket invecklade spörsmål. När faktiskt nu gällande rätt medger en sådan befogenhet, vore det rimligt, att alla avgöranden av detta slag överlämnades till hyresnämnderna, vilka överhuvudtaget handlägga

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
sådana ärenden. Om hyresnämnden då ej skulle döma rätt, finnes ju alltid en överinstans, nämligen hyresrådet, där som bekant utom husägare och hyresgäster även den juridiska sakkunskapen är företrädd. När alltså hela hyresregleringsförfarandet i övrigt är lagt i händerna på hyresnämnder och hyresråd, vore det enligt vår mening konsekvent och rimligt att även en fråga som denna behandlas i samma ordning.

Nu har man i utskottet sagt, att vissa konflikter kunna uppstå, därest en sådan bestämmelse införes; om den ene hyresgästen vänder sig till hyresnämnden och den andre till en domstol, skulle det kunna bli olika utslag. Men detta förhållande existerar redan med hyresregleringslagen i dess nuvarande skick, och någonting liknande förekommer även inom andra områden av statsförvaltning och statsliv. Exempelvis kan vid det verk, där jag har varit anställd, ett ärende rörande en funktionär, som blivit skadad eller dödad, regleras av verksmyndigheten eller eventuellt Kungl. Maj:t, om det måste gå så långt, men vederbörande kan också vända sig till domstol och på den vägen vinna rättelse. Förhållandet är, med de nuvarande bestämmelserna, liknande på hyresområdet. Enligt 43 § i gamla hyreslagen kan man vända sig till domstol för att få en reglering till stånd, men om exempelvis en höjning av hyran då medgives av domstolen, måste frågan i allmänhet också gå till hyresnämnd för avgörande. Även här existerar alltså redan nu ett sådant dubelförfarande.

Om reservationen bifölles och alltså hyresnämnd finge möjlighet att reglera dessa förhållanden, skulle jag tro att praktiskt taget samtliga hyresgäster komme att vända sig till hyresnämnd och icke till domstol, eftersom domstolsbehandlingen drar med sig större kostnader och tar längre tid. Utskottets påstående att det skulle kunna bli konflikter på grund av olika utslag i domstol och hyresnämnd tror jag därför mest är en *teoretisk* spekulaton. Jag kan ej tänka mig annat än att man i de allra flesta fall skulle vända sig till hyresnämnden, därest denna lagändring komme till stånd. Atminstone i de större kommunerna äro ju hyresnämnderna specialiserade och syssla dagligen och stundligen med dessa spörsmål.

I fråga om 20 § ha vi yrkat, att beslut om ändring av hyran för en eller ett par lägenheter i ett nybyggt hus på framställning av respektive hyresgäster borde gälla för samtliga hyresgäster inom fastigheten. För närvarande går det som bekant till på det sättet, att hyran för ett nytt hus räknas ut i klump på grundval av byggnadskostnader, driftskostnader och övriga kalkyler. Denna uträknade hyra uppdelas sedan på samtliga lägenheter med hänsyn till i första hand golvytan. Om nu endast tre av hyresgästerna klaga i hyresrådet och få nedsättning av sin hyreskostnad beviljad, blir följden faktiskt att alla övriga hyresgästerna, som dock enligt hyresrådets mening uppenbarligen ha alltför hög hyra, få fortsätta med att betala dessa för höga belopp till hyresvärden trots hyresrådets bestämt uttalade uppfattning.

Utskottet har emellertid framhållit en del omständigheter, som tala för att man inte kan gå på reservanternas linje. För att vara kortfattad vill jag endast säga, att enligt vårt förmenande hyresrådet i detta fall skulle *ha rätt* att reglera hyrorna för alla hyresgästerna, vilket emellertid inte innebär, att det kommer att ske i *alla* fall. När t. ex. en sådan situation inträffar, som är omnämnd i utskottsutlåtandet, finner kanske hyresrådet, att det är omöjligt att göra en reglering. Från denna utgångspunkt tror jag, att den ståndpunkt vi intagit är riktig och att det vore rimligt att hyresrådet, om det finner hyran vara för hög med avseende på dem som klagat, skulle ha möjlighet att låta beslutet gälla även för övriga hyresgäster i huset.

Utskottet framhåller emellertid, att de, som på detta sätt enligt vårt förslag

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

skulle få sin hyra nedsatt, inte ha klagat. Detta är riktigt, men i de allra flesta fall äro hyresgästerna organiserade i en hyresgästförening, varför det ofta ändå blir så att klagan anföres gemensamt. Skulle emellertid så inte vara fallet, kan man enligt mitt förmenande ändå inte säga så mycket om att även de, som icke klaga, bli hjälpta. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att enligt 22 § i hyresregleringslagen har hyresnämnd i vissa fall att ingripa för att reglera hyran, även om hyresgäst icke klagat. Det finns således redan nu en praxis på detta område och en bestämmelse, som innebär, att det kan ske en reglering utan att klagan anförts. Reservationens förslag innebär således inte någon nyhet.

Jag vet nu mycket väl, att vi inte kunna räkna med att få igenom vårt förslag, då vi endast äro två reservanter och ha ett i övrigt enhälligt utskott emot oss. Jag har emellertid velat framföra dessa synpunkter, då ju hyresregleringslagen nu skall regleras efter ett år. Det kan ju då tänkas, att dessa synpunkter kunna bliva beaktade vid detta tillfälle, så att en lagändring då kan komma till stånd. För dagen är det ju omöjligt att genomföra en sådan.

För att markera att jag anser reservanternas linje vara riktig, ber jag emellertid att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Karlsson, Gustaf**: Herr talman! I föreliggande utskottsutlåtande behandlas ett par motioner, som blivit avstyrkta. De beröra samlingslokaler-
na på det allra intimaste sätt och i anledning därav ber jag, herr talman, att med några ord få belysa innebörden av de spörsmål motionerna beröra. Jag skall med hänsyn till den sena timmen fatta mig kort.

Samlingslokaler uthyras ofta till personer, som driva biografirörelse. På grund av bestämmelserna i hyresregleringslagen och den praxis som börjar tillämpas är det praktiskt taget omöjligt för styrelsen för vederbörande samlingslokal att säga upp denne enskilde biografägare. Landsorganisationen, Folketshusföreningarnas riksorganisation och Ordenshusens riksförening ha därför gemensamt ingivit en framställning till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de ändringar, som kunna vara påkallade på grund av påtalade förhållande. Kungl. Maj:t har som kammarens ledamöter finna inte kunnat tillmötesgå denna framställning, varför motioner i ämnet väckts såväl i denna kammare som i andra kammaren. Även utskottet har avstyrkt de yrkanden som sålunda framställts.

Frågan gäller, huruvida samlingslokalerna skola kunna undantagas från hyresregleringslagens bestämmelser, så att lokalägarnas styrelser skola ha möjlighet att säga upp biografägarna på vedertaget sätt. Det skulle innebära, att föreningarna själva kunde tillgodogöra sig den vinst som uppstår av biografverksamheten. På många ställen ha dessa fattiga föreningar, som med mycket stora uppoffringar lyckats få till stånd en lokal, i en svår situation funnit sig föranlåtna att hyra ut denna till en enskild biografägare på sådana villkor, att det inte alls motsvarat den inkomst, som vederbörande får av verksamheten. Vi ha otaliga exempel på sådana fall. Föreningarna äro nu fastlåsta vid dessa förhållanden men vilja komma ifrån dem genom ett stadgande, att hyresregleringslagen icke skall gälla för dessa samlingslokaler. Ett sådant stadgande skulle innebära för det första, att dåliga lokaler skulle kunna repareras och moderniseras. Det skulle för det andra innebära, att folkrörelserna själva, åtminstone i viss utsträckning — fast jag medger att möjligheterna härvidlag äro begränsade — själva fingo välja de filmprogram, som skola visas i deras egna lokaler. Filmerna skulle på det sättet komma att stå i bättre samklang med de rörelser lokalerna äro avsedda att tjäna. För det tredje, och det är kanske det viktigaste, skulle lokalerna lättare kunna göras

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
lediga vid en tid, då folk kan samlas till överläggningar, samkväm och möten. Om en lokal uthyrts till enskild biografägare givas i regel föreställningarna på lördagar och söndagar, således de dagar, då människorna bäst ha tid att samlas för att dryfta sina gemensamma angelägenheter. Det skulle vara av stor betydelse för folkrörelserna om dessa tre synpunkter kunde beaktas.

Jag förstår att utskottets avstyrkande grundar sig på en regel, som allmänt giltigt kan vara godtagbar för vem som helst, nämligen regeln att lagen skall vara lika för alla. Lagen skall gälla utan några undantag. Detta är väl bakgrunden till att utskottet ansett sig böra gå emot motionärernas yrkande. Jag träffade häromdagen en erfaren jurist, som för övrigt är ledamot av denna kammare, och jag talade med honom om denna allmänt giltiga regel. Han yttrade då, att vi i vår aktningvärda laglunta ha en oerhörd mängd undantag i olika avseenden. Man har inte kunnat följa denna allmänt giltiga regel, utan man har måst göra undantag i stor omfattning. För egen del har jag i mycket färskt minne ett betydande undantag i en lag, som nog i väsentligt avseende sammanfaller med den lag som nu behandlas. Jag syftar på nyttjanderättslagen och närmast då på det avsnitt i arrendelagen, som riksdagen antog i fjol höst. Denna lag är ju tillkommen i samma syfte som hyresregleringslagen och hyreslagen, nämligen att skydda den svagare parten gentemot den starkare. I 53 § av denna lag, som syftar till att skydda arrendatorn som den svagare parten gentemot den starkare parten, som är jordägaren, har man gjort ett väsentligt undantag. Där stadgas, att jordägaren, om han avser att själv, hans make, avkomling, adoptivbarn eller dess avkomling, bruka fastigheten eller det måste på grund av särskilda förhållanden anses för jordägaren medföra påtagligt men att arrendatorn kvarsitter på fastigheten, skall ha möjlighet att få nyttjanderätten upplöst. Detta skall då ske på ett särskilt sätt. Jag vill således göra gällande, att vi här ha ett undantag, som kan åberopas som stöd för att även beträffande ifrågavarande lag göra ett undantag. För folkrörelserna uppkomma verkligen i detta fall allvarliga men, när deras lokaler uthyras till enskilda biografägare. Om dessa biografägare vore fattiga människor, som vore beroende av denna verksamhet för sin utkomst skulle man ju av rent humanitära och sociala skäl kanske kunna dra sig för att säga upp dem. I allmänhet ha emellertid dessa enskilda biografägare, ärade kammarledamöter, en mängd biografer inom olika delar av landet. Det finns biografägare, som ha 50, 60 biografer på olika platser i landet. Ofta äro dessutom dessa biografägare representanter för mäktiga filmproduktions- och film-distributionsföretag, som ha sitt säte i huvudstaden. Det är således inte några fattiga stackare som man vill köra ut, utan det är här fråga om åtminstone i allmänhet ekonomiskt starka företag, vilka efter förhållandena tjäna orimligt på ifrågavarande samlingslokaler. Dessa folkethuslokaler och ordenshus äro byggda för att i första hand tjäna nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen men de tjäna även ett stort allmänt intresse. På senare tid ha även bygdegårdarna på rena landsbygden tillkommit. Vi ha nu velat få till stånd en sådan ändring i angivna avseenden, så att lokalerna bättre skulle kunna gagna folkrörelserna och fullgöra sin allmänna uppgift, vilket utskottet emellertid inte ansett sig kunna tillmötesgå.

Utskottet skriver rent av tämligen fränt, när det skall motivera sin ståndpunkt. Åtminstone gör utskottet det på s. 10 i utlåtandet där det står: »Att för de speciella fall varom motionerna handla införa en bestämmelse om undantag från den i lagen stadgade skälighetsprövning av uppsägningarnas giltighet, som kristidsförhållandena nödvändiggjort, kan därför enligt utskottets mening givetvis icke ifrågakomma.» Sedan är det emellertid som om utskottet ångrade sig och tyckte att det skrivit litet för hårt. Man har börjat

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

fundera, om inte dessa motionärer kanske ändå hade något skäl för sitt förslag. Utskottet försöker liksom jämna ut det hela. Först hänvisar sålunda utskottet till att denna fråga behandlades förra året och att utskottet därvid framhöll vikten av att de hyresreglerande organen vid prövningen av dessa frågor skulle ta särskild hänsyn till det allmänintresse som ifrågavarande föreningar tjänade. Detta har man emellertid inte sett någonting av i praktiken under det år som gått. Utskottet skriver sedan: »Därest det i fortsättningen skulle visa sig, att praxis komme att betrakta förevarande spörsmål från annan synvinkel än som utskottet sålunda angivit, kommer tydligen denna fråga i ett annat läge. Särskilda åtgärder kunna då bli påkallade. Det kan då visa sig önskvärt, att omprövning sker av frågan, huruvida ifrågavarande lokaler ävensom lokaler i övrigt som tjäna ett allmänt ändamål, överhuvudtaget böra vara underkastade hyresregleringens bestämmelser.» För detta sista uttalande ber jag, herr talman, att å motionärernas vägnar till utskottet få frambära ett verkligt varmt tack. Här står, om jag fattar utskottet rätt, dörren en smula på glänt. Om Kungl. Maj:t och justitieministern inte skulle ha mod att gå igenom denna springa, kunna ni vara övertygade om att vi, om vi få leva och ha hälsan, skola återkomma i denna fråga. Vi äro därför mycket tacksamma för att möjlighet därtill givits genom detta välvilliga uttalande i utskottets utlåtande.

Innan jag med hänsyn till den sena timmen slutar, skall jag med herr talmannens benägna tillstånd be att få säga några ord i anledning av ett ärende, som förekommer i det närmast följande utlåtandet från andra lagutskottet. Jag slipper på det sättet uppta tiden så mycket.

I detta utlåtande behandlas motioner från båda kamrarna rörande ändring av nyttjanderättslagen. Enligt denna lag kan en hyresgäst, som blivit uppsagd, få ersättning för en viss goodwill, som kan ligga i en av honom upparbetad rörelse. Denna ersättning vilja vi, som representera samlingslokaler- nas intressen, ha bort, ty erfarenheten har lärt, att det kan bli fråga om ersättningar, som inte endast för folkrörelserna på respektive orter utan även för lekmännens rättsmedvetande kunna te sig ganska underliga.

Utskottet har inte heller på denna punkt kunnat förorda vad motionärerna yrkat. Då jag emellertid av formella skäl inte kan framställa något yrkande på denna punkt, får jag inskränka mig till att hemställa om bifall till motionerna nr 277 i första kammaren och nr 450 i andra kammaren.

Häri instämde herr *Nilsson, Bror*.

Herr *Lindblom*: Herr talman! Eftersom det på denna punkt i utskottets utlåtande icke föreligger någon reservation, finns det egentligen icke någon anledning att ingå i svaromål med anledning av den siste ärade talarens anförande. Jag vill endast säga, att man enligt min mening gör sig skyldig till ett misstag vid bedömningen av denna fråga. Enligt hyresregleringslagen skola hyresvärdens och hyresgästens intressen vägas mot varandra. När detta är fastslaget, finns det ju ingenting som hindrar hyresvärdarna att motivera sina intressen bäst de kunna. Jag tror säkert, att både hyresnämnderna och hyresrådet skola beakta deras intressen, om de äro så starkt motiverade, att de överväga hyresgästernas intressen, utan att därför behöver ske någon lagändring.

Jag begärde emellertid ordet, herr talman, för att säga något om den punkt, på vilken en reservation avgivits, således angående frågan om hyressättningen, när en lägenhet avsevärt minskats i värde genom ombyggnad, ändringsarbeten eller någon annan omständighet, t. ex. ökat buller, som kan ha medfört en värdeminskning. Jag anser det vara synnerligen oklokt att införa en bestämmelse,

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
som skulle leda till, att hyresnämnderna respektive hyresrådet i dessa avseenden skulle få lov att verka såsom domstol. Dessa frågor äro av ren domstolskaraktär. Det förefaller mig vara föga lämpligt att hyresnämnderna med sin sammansättning av partsombud och en ordförande såsom opartisk ledamot skola fälla domslut i sådana frågor. Vi behöva väl inte helt upphäva den allmänna hyreslagen, därför att vi fått en hyresregleringslag. Det finns givna bestämmelser i den allmänna lagen för dessa fall, vilka således lätt kunna dragas inför domstol och få den riktiga prövningen.

Jag skall inte vid denna sena timme vidare utveckla denna fråga. Jag vill endast säga några ord i fråga om den punkt, som gäller fastställande av grundhyran i nybyggda hus. Jag medger att det i vissa fall kan te sig underligt, att man ändrar grundhyran för en lägenhet, medan i övriga lägenheter ingen ändring sker, därför att ingen där besvärat sig. Jag ifrågasätter dock om det kan vara riktigt att införa en sådan princip, att man skall döma i ett mål, där ingen fört talan eller besvärat sig. Det finner jag vara ganska oegentligt.

Jag vill tillägga, att denna fråga säkerligen inte har så synnerligen stor betydelse, ty under nuvarande förhållanden fastställer i regel byggnadslånebyrån hyrorna och från den av byrån fastställda hyressättningen brukar man i regel inte avvika. Visserligen är det sant, att både hyresnämnd och hyresråd äga rätt att ändra även byggnadslånebyråns hyressättning, men då denna är byggd på en noga beräknad kostnads- och räntabilitetskalkyl är det skäligen svårt att frånga dessa hyror. Därför tror jag inte att en sådan ändring, som här föreslagits, i praktiken har någon nämnvärd betydelse.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr talman! Herr Hages två ändringsförslag av lagen ha ju varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, varvid Kungl. Maj:t inte funnit tillräckliga skäl föreligga att förorda dessa ändringar. Det behöver emellertid inte betyda att inte riksdagen skulle kunna göra det, om riksdagen för sin del finner att de skäl, som anförts för de påyrkade ändringarna, äro tillräckligt bärande.

Det är alldeles riktigt som herr Hage sagt, att det inom utskottet från början förelåg ganska stora sympatier för ändringsförslaget. Vi tyckte att det lät resonabelt och förståndigt att om stadganden finnas beträffande möjligheten att få hyran höjd, skola motsvarande bestämmelser även finnas, när det är fråga om att få hyran sänkt, såsom här ifrågasatts. När herr Hage redogjorde för vilken linje som från början haft utskottets sympatier, avsåg han väl därmed att styrka sitt yrkande. I själva verket är det tvärtom så, att hans yrkande därigenom kommit i en sämre ställning, då utskottet, efter att ha varit sympatiskt inställt, nu ändrat uppfattning. Ätminstone ha de flesta ledamöterna av utskottet efter moget övervägande funnit, att de väsentliga skälen tala för att man här skall följa Kungl. Maj:t och inte vidtaga de ifrågasatta ändringarna.

Jag tror inte, att jag behöver gå in på detaljer. Herr Lindblom var ju inne på detta spörsmål, och herr Hage hade inte stora förhoppningar om att få sitt yrkande bifallet. Jag skall därför inte ta upp tid med en detaljpolemik rörande dessa två fall.

Vad frågan om samlingslokaler beträffar, har utskottet givit uttryck åt den uppfattningen, att syftet med den motion, vartill herr Gustaf Karlsson yrkat bifall, är synnerligen behjärtansvärt. De flesta av utskottsledamöterna ha ju erfarenhet av de samlingslokaler, som byggts upp av föreningar för folkbildning, nykterhetens främjande etc., och de ekonomiska svårigheter, som för-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

eningarna haft att kämpa mot och övervinna. Och även om vi inte alla, som en av utskottets ledamöter uttryckte det, i praktiken ha inventerat de flesta av dessa samlingslokaler — han tänkte då på sin erfarenhet som föredragshållare i olika delar av landet — känna vi väl till dem.

Rörande dessa ideella föreningars behov av att få helt disponera sina samlingslokaler råder ingen tvekan. Frågan gäller blott, vilka vägar man skall kunna gå för att få behövet tillgodosett. Det förefaller mig, som om herr Karlsson är alldeles för pessimistisk. Han framhöll på olika sätt, att det visat sig alldeles omöjligt för ägarna att få disponera lokalerna så, som de önska. Enligt utskottets bestämda uppfattning är denna fråga inte så noga prövad, att man med säkerhet kan påstå detta. Blott i två fall ha ju ärenden av detta slag dragits inför hyresrådet. I det ena fallet blev frågan avgjord till fastighetsägarens nackdel med tre röster mot två, och det andra fallet torde ännu inte vara avgjort. Enligt hyresregleringslagen skall nu, när en uppsägning i laga ordning verkställs, skäligheten av denna prövas. Finner prövningsinstansen då, att uppsägningen strider mot god sed på detta område eller eljest är obillig, kan den förklaras vara utan verkan.

Utskottet föreställer sig, att när dylika ärenden skola prövas — i första hand av hyresnämnderna och därefter eventuellt av hyresrådet — kommer det att visa sig i de allra flesta fall, att de övervägande skälen tala för att fastighetsägaren skall få disponera sin lokal. Vad som här har vållat oro hos föreningarna är, efter vad jag kan förstå, inte så mycket de praktiska erfarenheter som de ha av hyresregleringslagen, utan vissa farhågor, som jag skall be att få belysa med ett exempel.

Jag blev nyligen i egenskap av utskottsledamot uppvaktad av en delegation från föreningar av det slag det här gäller. En av de uppvaktande berättade därvid, hur det låg till i hans hemtrakt, en mellansvensk stad. Där hade folkföreningarna med stora uppoffringar låtit uppföra en byggnad med lokaler för olika ändamål, däribland också en större samlings-sal. Föreningarna på platsen ha pålagt sina medlemmar extra avgifter — det göres en uttaxering varje år bland medlemmarna för att finansiera byggnadsföretaget. För att skaffa de medel, som erfordras därutöver, ha föreningarna hyrt ut den stora samlings-salen på tio år till en biografägare, på villkor att de själva få rätt att disponera den två lördagar och två söndagar om året. I övrigt användes den av biografägaren. Nu är att märka, att dessa lokaler begagnas inte bara av fackföreningar och nykterhetsföreningar utan också av stadens övriga ideella föreningar. Byggnaden är således ett medborgarhus i verklig mening. Nu äro föreningarna inte hågade att fortsätta med uttaxeringen, utan de mena, att om de kunde driva biografrörelsen i egen regi, skulle de få tillräckliga inkomster. Tioårskontraktet med biografägaren går ut i höst. Nu vill man alltså säga upp hyresgästen, men man anser, att hyresregleringslagens bestämmelser ovillkorligen hindra detta.

För mig är det helt naturligt, att i detta fall de övervägande skälen tala för att föreningarna skola få disponera sin lokal, så att det syfte, för vilket lokalen är uppförd, bäst gagnas. Jag tror, att det kan vara skäl att avvakta utvecklingen på detta område under det kommande året, och jag kan inte förstå annat än att rättstillämpningen måste bli sådan, att de befarade svårigheterna i stort sett utebli.

Skulle det visa sig, att dessa mina förhoppningar inte bli uppfyllda, finns det en möjlighet att komma till rätta med saken, men inte på det sätt, som motionärerna ha föreslagit. När herr Karlsson nu yrkar bifall till den lagändring, som föreslagits i den av honom med flera väckta motionen, visar detta, att han inte riktigt har satt sig in i vad det här gäller. Han har talat med en

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
jurist, säger han, och denne har framhållit, att det finns så många undantag i vår lagstiftning från regeln att lagen skall vara lika för alla, och han åberopade därvidlag bland annat vad som bestämdes i arrendelagstiftningen i höstas. Men vad står i den citerade paragrafen? Jo, enligt denna skall det ske en prövning efter vissa grunder, huruvida ägaren till jorden själv skall få använda den, d. v. s. det skall föreligga vissa skäl för att han skall få säga upp arrendatorn. I annat fall har arrendatorn optionsrätt. Bestämmelsen gäller också lika för alla jordägare.

I den paragraf i hyresregleringslagen, som motionären nu vill ha ändrad, är stadgat, inte på samma sätt, utan tydligare, att det här skall ske en skälighetsprövning, huruvida uppsägningen »finnes strida mot god sed i hyresförhållanden eller eljest vara obillig». En sådan bestämmelse i en lag måste självfallet vara allmängiltig — den ståndpunkten kan utskottet aldrig komma att frångå.

Men när utskottet sedan påpekar, att man kan ändra lagstiftningen, om rättstillämpningen på detta område skulle visa sig alltför ogynnsam för de allmänna intressen, som man vill tillgodose med samlingslokalerna, ser utskottet på saken från en annan synpunkt, nämligen med utgångspunkt från tillämpningsområdet. Då ligger saken annorlunda till. Man kan naturligtvis bestämma, att en viss lag skall ha större eller mindre tillämpningsområde, utan att man därmed på något sätt kränker rättskänslan. Man kan således övertvåga, om det är nödvändigt längre — det kanske inte ens var nödvändigt från början — att ha tillämpningsområdet så vidsträckt som det blev. I första hand syftade man till att reglera förhållandena på bostadsmarknaden, men sedan fann man lämpligt att taga med även andra hyresobjekt, affärslokaler, fabrikslokaler o. s. v. Man kan naturligtvis diskutera, om tillämpningsområdet är väl avvägt eller inte, och därefter kan man, utan att det på något sätt kränker rättskänslan, fastställa ett mer eller mindre vidsträckt tillämpningsområde.

Vad som är gemensamt för oss här är — i varje fall anser utskottsmajoriteten det och jag har inte hört någon göra gällande motsatt mening — att föreningarnas samlingslokaler ha en mycket betydelsefull samhällelig uppgift att fylla. Och det förefaller mig, att det bör vara ett statsmakternas intresse att se till, att ägarna till de ifrågakvarnande lokalerna få möjlighet att bättre fylla sin samhällelige uppgift genom att de kunna disponera sina lokaler så, som det bäst gagnar dem och det allmänna. Naturligtvis kan det, som herr Karlsson sade, finnas undantagsfall, där det kan vara skäligt, att hyresgästen får lagens stöd gentemot fastighetsägaren.

Som talesman för utskottet står jag således till slut på samma linje som motionärerna, då jag här kan uttrycka en förhoppning om att det i praktiken skall visa sig, att de farhågor, som de givit uttryck åt, inte äro så allvarliga, och att, om rättstillämpningen skulle visa någonting annat, vi då skola finna en utväg att på lagstiftningens väg reglera detta. Att gå den väg, som motionärerna ha anvisat, nämligen att införa ett undantag från bestämmelsen om skälighetsprövning, kan däremot givetvis icke ifrågakomma.

Utöver vad jag nu har sagt, kanske jag med herr talmannens tillåtelse får framhålla, att de synpunkter, som jag framfört i fråga om föreningarnas samlingslokaler och dessas användning, i stort sett gälla även beträffande nästa utskottsutlåtande, som avser nyttjanderättslagens bestämmelser om ersättning för goodwill. Inte heller där torde man kunna komma ifrån, att en skälighetsprövning är det riktiga, men det synes mig i de flesta fall vara så, att inte alltför stora bördor skola läggas på dessa föreningar och deras lokaler.

Jag yrkar för närvarande, herr talman, bifall till utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)

Herr Hage: Herr talman! Endast några korta repliker med anledning av vad som sagts mot reservationen.

Herr Lindblom förklarade, att bedömandet och avgörandet av en sådan fråga som nedsättning av hyran vid försämring av bostadens kvalitet var en fråga av speciell domstolskaraktär. För en lekman, som något litet har sysslat med dessa ting, är det svårt att förstå denna inställning. I stort sett blir det nämligen samma bedömande vid nedsättning av hyran på grund av bostadsförsämring som vid hyresnämndens bedömande enligt hyresregleringslagen. Hyresnämnden skall ju bedöma hyror med utgångspunkt från de hyror, som i allmänhet gälla för lägenheter av liknande slag.

Sedan säger man kanske, att det inte finns jurister i hyresnämnderna. Det är riktigt, att det inte finns jurister i alla, men det finns i en hel del. Men vi ha ju hyresrådet som är överordnat hyresnämnderna, och där finns juridisk sakkunskap placerad.

I övrigt vill jag säga, att frånvaron av jurister i vissa hyresnämnder uppvägs av den större sakkunskap, som en specialdomstol sådan som en hyresnämnd måste få, när den hela tiden sysslar med samma sorts ärenden. Där måste på grundval av arbetet samlas en större specialkunskap just på detta område än inom en domstol, som måste syssla med så många olika ting.

Jag kommer så till frågan om de nybyggda husen. Reservationen går ut på att när vissa hyresgäster, men inte alla, hos hyresrådet begärt och fått nedsättning av hyran, skola även de, som inte klagat, få sin hyra nedsatt. Man kan möjligen då göra gällande — som herr Lindblom säger — att det inte finns anledning att behandla deras fall, eftersom de inte klagat. Men det gäller dock lägenheter i samma hus och av samma kvalitet, och jag tycker då, att saksynpunkten väger tyngre än den byråkratiska synpunkten, att de inte ha klagat. Så ser åtminstone en lekman på denna sak.

Vidare vill jag ännu en gång påpeka, att det enligt 22 § i hyresregleringslagen är ordnat så, att även den, som inte klagat, kan bli hjälpt. Det är alltså inte, som herr Lindblom antydde, något nytt system, som nu skulle införas, utan det har redan praktiserats inom hyreslagstiftningen.

Jag skall inskränka mig till vad jag nu sagt och yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblom erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag blev nog litet missförstådd i fråga om mina synpunkter på sammansättningen av nämnderna. Min anmärkning riktade sig inte mot att det är brist på jurister i nämnderna. Anmärkningen avsåg, att nämndernas sammansättning är sådan, att blott ordföranden är opartisk, medan de två ledamöterna äro partsombud. Det synes mig inte lämpligt, att partsombuden skola fälla ett avgörande i en fråga, som är av ren domstolskaraktär. Det kan ju bli mycket besvärliga frågor att avgöra, exempelvis om ett buller är tillräckligt starkt för att föranleda nedsättning av hyran eller om en igensättning av ett fönster är av den betydelse att den bör medföra nedsättning av hyran. Här stå alltså två parter mot varandra, och ordföranden skulle kunna få fälla dom genom att förena sig med någon av parterna. Jag förutsätter, att man inte lämpligen kan behandla dessa frågor på samma sätt som övriga i hyresregleringslagen berörda frågor.

Herr Strand: Herr talman! Utskottets ärade ordförande gjorde vissa jämförelser med arrendelagen. Jämförelsen avsåg väl närmast, att vederbörande ägare skulle ha företrädesrätt till lokalerna, då kontraktets giltighetstid utlöpte. I fråga om utarrenderade gårdar förhåller det sig så, att optionsrätten

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
inte gäller mot ägaren själv. Vill han själv bruka jorden, gäller inte arrendatorns optionsrätt. På det nu förevarande området är det så mycket större skäl för att samma rätt bör gälla för ägaren. Många gånger är det så, att ägaren av lokalerna endast upplåtit dem partiellt, alltså antingen upplåtit dem vissa kvällar i veckan eller förbehållit sig rätt att själv begagna dem vissa tider. Hans eget behov att använda lokalerna kan sedermera ha ökat genom att föreningslivet tillväxt i omfattning. Det har nog i allmänhet varit så, att hyresnämnderna räknat hyresgästen såsom den svagare parten. I fråga om dessa samlingslokaler är det emellertid oftast ägaren, som från början är den svagare parten. Ofta har han avhänt sig nyttjanderätten till lokalen för en relativt ringa penning, vilket kunnat få till resultat, att företaget inte blivit i stånd att fullgöra sina betalningsförpliktelser till långivare och andra ford-ringsägare. Att i nuvarande situation få till stånd en justering av hyresav-gifterna ställer sig ganska svårt; vi ha ju också ett visst hyresstopp. Att fö-retaget går i konkurs hjälper inte heller, eftersom nyttjanderättshavaren i alla fall sitter kvar. Det förefaller dock som om vissa av de utslag som av-kunnats onödigt hårt drabbat ägare av lokaler, som faktiskt ha behov av att nyttja dem för det ursprungliga ändamålet. Detta har, förefaller det mig, särskilt varit fallet, då den som hyr lokalen inte driver sin verksamhet enbart där, utan driver liknande verksamhet på ett flertal platser.

Jag vill för min del ansluta mig till det av herr Gustaf Karlsson framställ-da yrkandet, vilket innebär bifall till motionerna I: 277 och II: 450.

Herr Hage: Herr talman! Bara ett par ord i anledning av herr Lindbloms sista yttrande. I de flesta fall är det nog den opartiske ordföranden i en hyres-nämnd, som fäller utslaget. Partsombuden äro snarast att betrakta såsom nämndemän. Skillnaden mellan en sådan här hyresnämnd och en domstol blir därför kanske inte så synnerligen stor.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Med anledning av de senast av herr Strand framförda synpunkterna kan jag inte underlåta att med några ord beröra vad som varit vägledande för utskottet, då det avstyrkt de ifrågavarande motionerna. Det verkar precis som om det bara vore dessa samlingslokalers ägare, som hade besvärligheter av kristidslagarna och av kriget. Men man kan ju räkna upp ofantligt många grupper av människor, som få finna sig i be-svärligheter, och detta även på hyresområdet. Det har inom utskottet nämnts åtskilliga exempel. Det har varit människor med egna hus, som tillfälligt flyttat till annan ort och sedan inte kunnat komma åt sitt hus, när de flyttat tillbaka. Vissa av de anförda exemplen ha varit ganska upprörande. Men man får ju också tänka på dem som riskera att bli bortkörda, och fråga är, om ett lagut-skott i sådant fall kan göra annat än hålla på allas likhet inför lagen. Skall det bli en ändring, måste man, som utskottets ordförande sade, ändra på hela tillämplighetsområdet, och då blir det andra än samlingslokalernas ägare, som också böra komma med. Det är oförsiktigt att stirra på ett enda litet område, när man stiftar lagar. Det kan bli ganska olidligt, och det skulle vara ganska dåliga framtidsutsikter, om man på detta sätt begagnade en politisk maktställ-ning för att skaffa sig ekonomiska fördelar på andras bekostnad. Jag tycker detta smakar något ditåt. Jag vill inte påstå annat än att det anförda motivet, att det här är fråga om allmännyttiga ändamål, är väl valt. Men i stor utsträck-ning äro företagen inte allmännyttiga, utan nyttiga endast för vederbörande organisationer. Många människor i landet betrakta t. ex. inte en folketshus-förening såsom allmännyttig. Man bör därför inte gå fram alltför hårt på

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m. (Forts.)
detta område. Då kan man komma i konflikt med den gamla romerska rättsregeln, att lagen skall vara lika för alla.

De nu anförda synpunkterna ha spelat en viss roll för utskottet. Jag har för min del varit litet tveksam beträffande skrivsättet. I enighetens intresse har jag dock gått med på uttalandena i slutet av utskottets motivering. Men med hänsyn till vad som yttrats under debatten har jag ansett det angeläget att framhålla, att det inte är så lyckligt, om dessa tendenser få breda ut sig i samhället.

Herr **Karlsson, Gustaf**: Herr talman! Då det föreligger formella hinder mot det av mig framställda yrkandet, ber jag att få återtaga detta.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i 3 kap. 38 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talman, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr *von Heland* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. för försvaret.

Motionen bordlades.

Anmäldes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 121, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 27 bifölles även av andra kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.02 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 24 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 18 och den 21 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Åberopande bifogade läkarintyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 22 mars t. o. m. den 29 mars 1944.

Södra Sallerup, Kvarnby den 22 mars 1944.

Axel Löfvander.

Riksdagsman för Malmöhus län.

Att riksdagsman *Axel Löfvander* på grund av sjukdom (ledgångsreumatism) är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. 22 mars—29 mars 1944 intygas.

Lund den 21 mars 1944.

G. Edström,
docent, med. dr.

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bilagda läkarintyg får jag hemställa om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet till och med den 31 mars 1944.

Stockholm den 22 mars 1944.

Axel Löfgren.

Att riksdagsman *Axel Löfgren* på grund av influensainfektion fortfarande till och med den 31 mars 1944 är till arbete oförmögen, intygas.

Stockholm den 21 mars 1944.

Georg Engstrand,
leg. läk.

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 9, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag dels till riksdagens skrivelser till Konungen: nr 108, angående val av fullmäktige i riksbanken och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; samt

nr 109, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret samt suppleanter för fullmäktige i samma kontor;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 110, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Johan Edvard Björnsson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 111, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Allan Georg Fredrik Vougt att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 112, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Karl Gunnar Myrdal att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 113, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr John Helmer Bergvall att vara suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 114, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr David Emanuel Hall att vara suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 115, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Stig Janson att vara suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 116, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Axel Albert Lindqvist att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 117, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Axel Samuel Emanuel Larsson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 118, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Gunnar Persson att vara suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 119, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Gustav Hjalmar Svensson att vara suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret; samt

nr 120, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Gustaf Valdemar Nilsson att vara suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 132, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 244, med förslag till förordning angående indrivning av utskylder hos värnpliktiga m. fl.

Propositionen hänvisades, såvitt angick förslag till lag om upphävande i vissa fall av verkan av uraktlåtenhet att erlägga utskylder till kommun eller annan menighet med avseende å rösträtt och behörighet, till konstitutionsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Andrén* m. fl. väckta motionen, nr 294, om ändrad lönegradsplacering för hemvärnschefen.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herr *Andrén* m. fl. väckta motionen, nr 295, om ändrad pensionsålder för hemvärnschefen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 296, av herr *Holmström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

Första kammarens protokoll 1944. Nr 11.

nr 297, av herr *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1944/45;

nr 298, av herrar *Sylvan* och *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) m. m.; samt

nr 299, av herr *Ström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsfrågor berörande staden mellan broarna samt Riddarholmen i Stockholm m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl. väckta motionen, nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 301, av herr *Forslund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbyggande av karolinska sjukhuset;

nr 302, av herr *Fahlander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rationalisering och utbyggnad av skolhälsovården m. m.;

nr 303, av herr *Sten* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 304, av herr *Sjödahl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 305, av herr *Bärg, Johan*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1944/45 till yrkesundervisningen.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 306, av herr *Franzon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

nr 307, av herr *Helgesson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer, m. m.; samt

nr 308, av herr *Ekströmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Anderberg* m. fl. väckta motionen, nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *von Heland* m. fl. väckta motionen, nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. för försvaret.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 311, av herr *Gabrielsson* och herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet; samt

nr 312, av herr *Bergh, Ragnar*, samma ämne.

Herr *Ohlin* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I den offentliga diskussionen rörande de samhällsekonomiska problemen och vid den politiska behandlingen av desamma ägnas i allmänhet vida större uppmärksamhet och intresse åt industriens och jordbrukets förhållanden än åt övriga näringsgrenars. När man exempelvis talar om att den jordbrukande befolkningen bör beredas en med övriga folkgruppers likvärdig inkomststandard, så sker den faktiska jämförelsen nästan undantagslöst med industriarbetarnas inkomster och levnadsförhållanden. Däremot hör man föga talas om inkomstläget för så stora och viktiga grupper som handelns och hantverkets folk.

Några siffror rörande dessa näringsgrenars ställning inom den svenska samhällsekonomin må anföras. Enligt 1931 års företagsräkning sysselsatte partihandeln år 1930 ungefär 50 000 personer och detaljhandel, även i kombination med partihandel, samt bank- och försäkringsväsen cirka 144 000 personer. Dessutom förekom en hel del handel i samband med industri och hantverk. Kommerskollegium höjer därför i sin uppskattning omsättningsvärdena för partihandeln till 5 milliarder och för detaljhandeln till 4 milliarder kr. Det totala antalet personer som till huvudsaklig del voro sysselsatta med handel torde nämnda år ej ha understigit 200 000.

Vad hantverket beträffar föreligger den svårigheten vid en beräkning av dess omfattning, att någon gräns icke i det faktiska materialet kunnat dragas mot småindustrien. Tillsamman sysselsatte hantverk och småindustri år 1930 ungefär 350 000 människor och den totala omsättningen översteg 2 milliarder kr. Till jämförelse kan nämnas, att den övriga industrien med ett arbetarantal på minst tio per företag sysselsatte mindre än 500 000 personer.

Dessa siffror visa storleken av de folkgrupper, som äro sysselsatta inom handel och hantverk samt småindustri och omfattningen av deras verksamhet. Hur kan det då komma sig att deras inkomstförhållanden ägnas så relativt liten uppmärksamhet i den offentliga diskussionen och behandlingen av samhällsproblemen? En huvudorsak härtill torde vara att söka däri, att den offentliga statistiken lämnar så knapphändiga upplysningar om dessa saker. Vad de anställda arbetarna och tjänstemännen beträffar finnas löneuppgifter i lönestatistisk årsbok liksom i olycksfallsstatistiken värdefulla siffror föreligga, men för de självständiga företagarnas del är man i huvudsak hänvisad till folkräkningarnas ytterst knapphändiga och ofullständiga material. 1930 års folkräkning innehåller vissa uppgifter, men i 1940 års något inskränkta folkräkning lära de icke finnas och ha i varje fall ej publicerats. Skattetaxeringarna lämna i flera andra länder underlag för en värdefull årlig statistik rörande olika folkgruppers inkomster, men i Sverige pågår och planeras veterligen endast en mycket grov bearbetning härav. Denna brist på faktiska uppgifter är beklaglig ur många synpunkter. Det finns anledning antaga att stora grupper av dessa småföretagare i inkomstavseende äro sämre ställda än t. ex. industriarbetarna. År 1930 hade manliga mindre företagare inom industri och hantverk en medianinkomst på 1 613 kr. mot 1 874 kr. för manliga arbetare. — De mindre företagarnas problem borde uppenbarligen ägnas större intresse vid den offentliga statistikens tillrättaläggande.

Även andra omständigheter än otillräckliga sifferuppgifter bidraga till vid-

*Interpellation
ang. handelns,
hantverkets
och små-
industriens
inkomstför-
hållanden.*

Interpellation ang. handelns, hantverkets och småindustriens inkomstförhållanden. (Forts.)

måtkthållandet av nuvarande otillfredsställande tillstånd. Sålunda är förståelsen för handelns nationalekonomiska funktion och betydelse i vida kretsar allttjämt ringa. Ekonomiska vanföreställningar om att distributionsverksamheten ej är »produktiv» i så hög grad som tillverkningen av varor göra sig gällande. Exempelvis vid diskussionen rörande jordbrukets prisfrågor angripes ofta »marginalen» mellan handelns inköps- och utförsäljningspriser utan tillräckligt beaktande av de förutsättningar, under vilka denna näringsgren arbetar. Detaljhandeln hanterar varor i små kvantiteter till varje kund, måste hålla lager och har relativt höga hyreskostnader. Att dessa kostnader komma till synes i varornas pris är naturligtvis ofrånkomligt. Härmed är emellertid icke sagt att kostnadssänkande rationaliseringsmöjligheter saknas inom handeln lika litet som inom övriga näringsgrenar.

Att handelns samt hantverkets och småindustriens organisationer icke nått samma styrka som industriarbetarnas och jordbrukarnas och att de förra folkgrupperna ha en svagare politisk representation bidrager givetvis också till att deras problem emellanåt bli mindre beaktade. Dessa näringsidkare behöva och önska visserligen ej samhällets stöd i den utsträckning som t. ex. jordbruket. Vad de vänta är att vid de samhällsinsgripanden som av en eller annan anledning genomföras *samtliga* grupperns intressen beaktas. Om exempelvis vid regleringen av sockerhanteringen samt av spannmåls- och mjölpriserna avvägningen göres så, att detaljhandelns avance på socker och mjöl blir utomordentligt låg, så framstår en dylik anordning som särskilt diskutabel under tider, då många varukategorier med bredare förtjänstmarginaler för handeln försvunnit. Speciellt blir detta fallet om samtidigt det stora arbetet med kortransoneringen — vilket arbete handelns folk av hänsyn till krigets förhållanden påtagit sig utan ersättning och utfört med stor omsorg — lägger en betydande ekonomisk börda på handelns axlar, medan även omsättningsskatten förorsakar besvär och kostnader. Det framhäves ofta och med rätta hur mycken tack svenska folket är skyldigt det svenska jordbruket för dess energiska och framgångsrika arbete att framskaffa erforderliga livsmedel, liksom man gärna betonar den skicklighet med vilken de statliga kommissionerna utföra sitt svåra värv. Mera sällan understrykes det vilken roll handelns folk spelat och spelar i arbetet att få distributionen att fungera effektivt och i stort sett gnisselfritt under nuvarande svåra förhållanden.

När kriget är slut och samhällsätgärderna skola anpassas efter nya omständigheter uppkomma en mångfald avvägningsproblem olika samhällsgrupper emellan. Skall denna avvägning ske rättvist, är det av största vikt att material finnes tillgängligt som belyser olika näringsgrenars inkomst- och arbetsförhållanden. Bl. a. torde ifrågakomma en bearbetning av skattetaxeringarnas siffror rörande inkomsterna för företagare av olika storlek och arbetande i olika näringar.

Under hänvisning till det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande interpellation:

Anser statsrådet det angeläget att handelns, hantverkets och småindustriens inkomstförhållanden erhålla en bättre belysning än den för närvarande tillgängliga? Har herr statsrådet i jakande fall för avsikt att föranstalta om en utredning, varigenom en dylik belysning snarast möjligt åvägabringas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om ändrade grunder för allmänna kyrkomötets sammansättning;

nr 12, i anledning av väckta motioner angående utökning av den i vissa kommunallagar föreskrivna tid, inom vilken revision skall vara verkställd; och

nr 13, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändring av kommunallagarnas bestämmelser om kvalificerad majoritet m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ekleciastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till försvarsberedskap vid statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reparation av bron över Svinesund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1944/45 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. för försvaret, i vad propositionen avser uppförande av expeditionsbyggnad för militära staber i Karlstad;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 till fria sommarresor för barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45 å kapitalbudgeten, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 195, angående reglering av sockernäringsen i riket m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av dubbelbeskattningsavtalet av den 6 maj 1932 mellan Sverige och Danmark;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 24, i anledning av väckta motioner om avskaffande av allmän omsättningskatt för vissa animaliska födoämnen;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 april 1943 (nr 206) om utskyldsbetalning genom erkända skatteförmedlingsskissor; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckt motion om vissa arbetares vid riksbankens pappersbruk placering i pensionsgrupp; och

nr 32, i anledning av väckta motioner angående beräkningen av pensionerna åt vissa förutvarande landsfiskaler och deras efterlevande;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vad i allmänhet skall med polismyndighet avses, m. m.;

nr 18, i anledning av väckt motion angående utredning om sådan ändring i gällande lagstiftning, att förverkande av egendom m. m. måtte kunna ådömas brottsling, som förklaras strafflös på grund av sådana omständigheter, som omförmälas i 5 kap. strafflagen; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av stadsågan nr 728 i Hälsingborg;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till stiftelsen Kungl. gyttejbad- och brunnsanstalten Loka av äganderätten till kronolägenheten Loka nr 1^a i Grythytte socken;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jordbrukets yrkesskolor;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredning och utrustning vid veterinärhögskolan;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av sockernärningen i riket m. m., såvitt angår anslagsanvisning;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av odlingen av vissa kulturväxter;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byte av viss mark mellan kronan, å ena, samt Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag, å andra sidan, jämte i ämnet väckt motion; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående åtgärder för åstadkommande av kort sammanfattning

av den kristna tros- och livsåskådningen, avsedd att läggas till grund för undervisningen i folkskolans högsta klasser; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om utredning av alkoholistvårdsproblemen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.24 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
